

Fem minoritetsungdommers språk- og mediehverdag

*”at jeg en dag hadde våknet og ikke hadde hatt tilgang
til NOEN som helst digitale medier da... Så ville jeg
egentlig ikke våknet in the first place”*

(Amir, 18 år)

Ingeborg Hagen

Høgskolen i **Hedmark**

Master i språk, kultur og digital kommunikasjon

HØGSKOLEN I HEDMARK

2010

Forord

Arbeidet med masteroppgaven er over, og det har vært en krevende, spennende, interessant og utviklende prosess. Det er ikke gjort i en håndvending å skrive en masteroppgave, og det ligger mye arbeid bak det ferdige produktet. Jeg har ikke gjort alt arbeidet alene, og det er derfor noen personer jeg gjerne vil takke for deres bidrag.

Først og fremst vil jeg takke veilederen min, førsteamanuensis Lars Anders Kulbrandstad ved Høgskolen i Hedmark, for mange gode forslag og innspill, grundige, konstruktive og oppmuntrende tilbakemeldinger, og ikke minst tro på prosjektet mitt. Takk! Mine fem informanter, Nuura, Ying, Farah, Nadia og Amir, fortjener også en stor takk. Uten deres velvilje til å delta i intervjuene og dele sine tanker, erfaringer og meninger med meg hadde det ikke blitt noen oppgave.

Takk til mine medstudenter på Høgskolen i Hedmark for gode og givende samtaler og diskusjoner både i og utenfor klasserommet. Takk også til Karianne på høgskolebiblioteket for hjelp med referanser og ikke minst for alle gode og oppmuntrende samtaler over skranken! Takk til familie og venner for deres interesse for prosjektet mitt. Nå kan dere endelig kan få se resultatet av det jeg har jobbet med det siste året.

Ingeborg Hagen

Hamar, mai 2010

Innhold

INNHOOLD	3
SAMMENDRAG	6
ABSTRACT.....	7
1. INNLEDNING	8
1.1 BAKGRUNN OG BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA	8
1.2 ”MEDIER”, ”DIGITALE MEDIER” OG ”DIGITAL KOMMUNIKASJON”	10
1.3 METODE OG TEORI	12
1.4 GANGEN I OPPGAVEN	12
2. TEORETISKE PERSPEKTIVER.....	14
2.1 ET FLERKULTURELT SAMFUNN.....	14
2.1.1 <i>Sentrale begreper</i>	15
2.1.2 <i>Det flerkulturelle Norge</i>	17
2.2 FLERE KULTURER – FLERE SPRÅK.....	19
2.2.1 <i>Et flerspråklig samfunn?</i>	19
2.2.2 <i>Fem informanter – flere språk</i>	20
2.2.3 <i>Flerspråklighet på individnivå</i>	22
2.3 INFORMASJONSSAMFUNNET	25
2.3.1 <i>Fra manuell til digital kommunikasjon</i>	25
2.3.2 <i>Litterasitet i informasjonssamfunnet</i>	27
2.4 DIGITALT SPRÅK	29
2.4.1 <i>Klassifisering av digitalt språk</i>	30
2.4.2 <i>Muntlig og skriftlig språk</i>	31
2.4.3 <i>Netspeak</i>	33

2.4.4	<i>CMD – Computer Mediated Discourse</i>	34
2.5	OPPSUMMERING	36
3.	AKTUELL FORSKNING	37
3.1	FLERSPRÅKLIGHET HOS UNGE MINORITETER	37
3.2	BARN OG UNGES MEDIERTE HVERDAG.....	39
3.3	FLERSPRÅKLIGHET OG FLERSPRÅKLIG PRAKSIS PÅ INTERNETT	40
3.4	ET TEORETISK RAMMEVERK	42
3.5	OPPSUMMERING	43
4.	METODE	44
4.1	KVALITATIV OG KVANTITATIV METODE	44
4.2	HERMENEUTISK VITENSKAP	45
4.3	DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVJU – ET DIGITALT PERSPEKTIV	46
4.3.1	<i>Internett og kvalitativ forskning</i>	47
4.3.2	<i>Rekruttering av informanter</i>	49
4.3.3	<i>Direktemeldingsprogrammer og MSN</i>	51
4.3.4	<i>Praktisk gjennomføring av intervjuene</i>	54
4.4	FORSKNINGSETIKK	56
4.5	OPPSUMMERING	57
5.	PRESENTASJON OG ANALYSE AV DATAMATERIALET	58
5.1	Å ANALYSERE KVALITATIVE DATA.....	58
5.2	UNG MINORITET I NORGE – EN PRESENTASJON AV INFORMANTENE.....	59
5.3	UNG OG FLERSPRÅKLIG	60
5.3.1	<i>Kompetanse, funksjon og holdinger</i>	60
5.3.2	<i>Å blande språk</i>	63
5.4	EN MEDIERT HVERDAG	64

5.5	SKRIVING OG LESING I DIGITAL KOMMUNIKASJON	68
5.5.1	<i>Skrive- og lesepraksiser</i>	68
5.5.2	<i>Flerspråklig praksis i to typer Netspeak</i>	71
5.5.3	<i>Tekst og kontekst i digital kommunikasjon</i>	72
5.5.4	<i>Oppsummering</i>	74
5.6	OPPSUMMERING AV ANALYSEN.....	75
6.	AVSLUTTENDE DISKUSJON OG KONKLUSJONER.....	78
6.1	VERIFISERING OG RAPPORTERING	78
6.2	INTERNETT, E-POST OG MSN I FORSKNINGSSAMMENHENG	81
6.3	VEIEN VIDERE	83
	REFERANSELISTE	85
	VEDLEGG 1 - NSD	90
	VEDLEGG 2 - INFORMASJONSSKRIV.....	92
	VEDLEGG 3 – INTERVJUGUIDE	93

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven er å beskrive språk- og mediehverdagen til en gruppe minoritetsungdommer i Norge. I denne studien undersøker jeg hvilke språk minoritetsungdommene kan og bruker, hvilke digitale medier de har tilgang til og hva de bruker Internett til, og hvilket eller hvilke språk de bruker i forskjellige situasjoner på Internett og i digital kommunikasjon. Teoretiske tilnærminger til problemstillingen og forskningsspørsmålene inkluderer sosiolingvistiske emner som to- og flerspråklighet, domener og kodeveksling, i tillegg til litteratur som omhandler Norge som et flerkulturelt samfunn. Jeg har også valgt å gi en kort oversikt over både innvandring til Norge de siste 40–50 årene, samt en oversikt over utviklingen fra manuell til digital kommunikasjon.

For å søke svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene har jeg intervjuet fem voksne minoritetsungdommer i alderen 18 til ca 30 år. To av informantene ble rekruttert via en tredjeperson, de tre andre via Facebook. Intervjuene ble gjennomført via e-post og direktemeldingsprogrammet MSN. I forbindelse med valg av metode og medium for innsamling av data har jeg i metodekapitlet diskutert aktuell litteratur som handler om å bruke Internett og digital kommunikasjon som verktøy i kvalitativ forskning.

Resultatene av undersøkelsen viser at den språklige situasjonen til minoritetsungdommene er sammensatt og mangfoldig, og at de i løpet av en vanlig dag bruker mange forskjellige medier. Analysen viser også at de bruker forskjellige språk alt etter hvilken situasjon de befinner seg i og hvem de snakker med. Informantene er også aktive brukere av ulike typer medier og digital kommunikasjon. I analysen valgte jeg å undersøke både innholdet i svarene til informantene og deres faktiske språkbruk da vi kommuniserte via e-post og MSN. Jeg kunne ikke finne noen eksempler på kodeveksling i e-postene, men det fantes enkelte eksempler på kodeveksling i intervjuene. Basert på Crystals (2006) fremstilling av muntlige og skriftlige trekk i ulike typer CMC var det en tendens blant informantene at kodeveksling skjedde i MSN, som er mer muntlig enn skriftlig. Analysen indikerer også at i tillegg til muntlige/skriftlige trekk, kan også kontekstuelle faktorer, som *deltakerstruktur*, *deltakere*, *formål*, *emne*, *tone*, *aktivitet*, *normer* og *kode* (Herring, 2007) være med på å påvirke språkvalg og hvordan man uttrykker seg på nettet.

Abstract

The aim of this thesis is to describe and discuss which languages a group of young minority adults living in Norway use in their everyday life, which purposes the languages serve, as well as describing which media the young adults have access to and use on a daily basis. Language choice and language use in digital communication is also an important aspect of this thesis. Theoretical approaches include sociolinguistic subjects such as bi- and multilingualism, domains and code-switching, as well as literature concerning different aspects of Norway as a multi-cultural society. I have also chosen to give a brief outline of immigration to Norway during the last 40 – 50 years, as well as an outline of the development from manual to digital communication.

My method of choice has been to conduct interviews with five young adults, aged 18 to 30, with a minority background. Two of the respondents were recruited via a third person, while three of them were recruited via Facebook. The interviews were conducted through both e-mail and Windows Live Messenger (also known as MSN). Because I chose to recruit respondents and do the interviews via Internet and MSN, I have included some examples of literature which explore different aspects of using the Internet as a tool for gathering data in qualitative research.

The results of the analysis show that the respondents' language situations are complex and diverse and that they have access to and use different kinds of media throughout the day. The analysis also shows that the respondents use different languages in different situations both on- and offline. In my analysis, I chose to focus on both *what* the respondents told me about their use of different languages in digital communication, as well as *how* they expressed themselves in e-mail and in the interviews. I could not find any examples of code-switching in the e-mail correspondence between the respondents and myself, but there were some examples of code-switching in the interviews on MSN. This could indicate that code-switching is more likely to happen in types of Netspeak which according to Crystal (2006), have more spoken than written language criteria. My analysis indicates that, in addition to spoken/written language criteria, contextual/situational factors such as *participation structure, participant characteristics, purpose, topic/theme, tone, activity, tone, norms and code* (Herring, 2007) can also affect language choice and how one expresses oneself online.

1. Innledning

Sitatet som er gjengitt på forsiden til denne masteroppgaven, er hentet fra et intervju med en av mine informanter og viser på mange måter hva denne masteroppgaven handler om. Informanten som uttrykker ”at jeg en dag hadde våknet og ikke hadde hatt tilgang til NOEN som helst digitale medier da... Så ville jeg egentlig ikke våknet in the first place” er 18 år, med foreldre fra Pakistan, men er selv født og oppvokst i Norge. Han er svært aktiv når det gjelder bruk av nye digitale medier. I sitatet beskriver han på en humoristisk måte hvordan digitale medier er en stor del av hverdagen hans, med første del av setningen skrevet på norsk, før han slenger på et engelsk uttrykk til slutt. Jeg valgte nettopp dette sitatet som undertittel på oppgaven da jeg i denne masteroppgaven undersøker en gruppe minoritetsungdommers språkhverdag, deres bruk av ulike medier og deres språkbruk i digital kommunikasjon.

I dette innledningskapitlet vil jeg si noe om bakgrunnen for valg av tema og problemstilling for prosjektet. Videre vil jeg presentere problemstillingen og forskningsspørsmålene mine, før jeg kort vil si noe om metodevalg og teoretiske perspektiver. Til slutt i kapitlet vil jeg gi en oversikt over gangen i oppgaven.

1.1 Bakgrunn og begrunnelse for valg av tema

Norge blir et mer og mer flerkulturelt samfunn. Der mennesker møtes, møtes også kulturer og språk, og disse møtene er med på å sette sitt preg på samfunnet. Videre har også nye digitale medier gjort sitt inntog i samfunnet og preger måtene vi lever våre liv på, former vår hverdag på og måtene vi kan kommunisere med hverandre på. PC og Internett har en naturlig plass i manges hverdag, både på det private og personlige plan og på det mer offentlige plan. Med utgangspunkt i at dagens samfunn preges av stadige kultur- og språkmøter, både på og utenfor nettet, og at vi stadig introduseres for nye måter å kommunisere med andre på, har jeg som nevnt valgt å undersøke en gruppe minoritetsungdommers språk- og mediehverdag.

Denne masteroppgaven er blitt til i forbindelse med mastergraden i språk, kultur og digital kommunikasjon, og som navnet på studiet tilsier, er denne mastergraden tverrfaglig. Det var særlig modulene ”Språk og sjanger i digital kommunikasjon” og ”Kommunikasjon i det

flerkulturelle samfunn” som fanget min interesse, og som derfor også i stor grad har vært inspirasjon til tema for oppgaven. Da jeg i tillegg har norsk, engelsk og emner i flerkulturell pedagogikk i fagkretsen, var det et naturlig valg å skrive om språk og kultur i masteroppgaven.

Med utgangspunkt i det flerkulturelle og digitale samfunnet, og min egen faglige bakgrunn, oppstod et ønske om å undersøke et utvalg minoritetsungdommers språkvalg og språkveksling/kodeveksling i digital kommunikasjon. Samtidig hadde jeg et ønske om å intervju et utvalg informanter som kunne fortelle meg om deres livsverden. Forskningsprosjekter som handler om mennesker, deres tanker, meninger, holdninger, altså deres livsverden, har vært derfor også vært inspirasjon for oppgaven. Jeg valgte en kvalitativ forskningsdesign, med dybdeintervjuer med et utvalg informanter som metode for datainnsamling. Da jeg skulle utforme utkast til intervjuguiden, vurderte jeg det slik at jeg i tillegg til spørsmål om informantenes språkbruk i digital kommunikasjon, også burde få frem informasjon om informantenes bakgrunn, deres språkhverdag, og deres faktiske bruk av digitale medier. Etter hvert som prosjektet utviklet seg, ble oppgaven derfor mer og mer tverrfaglig, så i stedet for å fokusere på kun ett bestemt aspekt ved flerspråklighet, nemlig kodeveksling, valgte jeg å fokusere på flere aspekter ved informantenes språk- og mediehverdag.

Ved å få frem informasjon om informantene og deres ulike bakgrunner, deres språkverdager, deres digitale hverdager, og deres språkbruk i digital kommunikasjon, håpet jeg å kunne vise et sammensatt bilde av livene til et utvalg minoritetsungdommer i Norge. Samtidig mener jeg at det tverrfaglige perspektivet i dette prosjektet samsvarer med mastergradens tverrfaglige profil, med språk, kultur og digital kommunikasjon som hovedemner. Det er derfor et bevisst valg at dette prosjektet har en tverrfaglig innretning.

Det finnes flere eksempler på forskning om minoriteters språkhverdag, språkbruk og språkvalg i muntlig kommunikasjon, noe jeg vil komme tilbake til senere. Videre finnes det eksempler på nyere forskning som behandler barn og unges medievaner og bruksmønstre i digitale medier og digital kommunikasjon. Men hva med unge minoriteter i Norge, deres språkhverdag, deres mediehverdag, og deres bruk av digital kommunikasjon og digitalt språk? På hvilke måter er digitale medier og digital kommunikasjon til stede i livene til minoritetsungdom i Norge? Hvem har tilgang til digitale medier og muligheter til digital kommunikasjon, og hvor har de tilgang? Hvilket eller hvilke språk bruker de i ulike

situasjoner på og utenfor Internett? Hvilke tanker gjør de seg om det å leve i et flerkulturelt og digitalt samfunn? Dette er spørsmål jeg har stilt meg, og som jeg gjennom forskningsprosjektet søker å finne svar på.

Sett i lys av innledningen til dette kapitlet blir det overordnede temaet for masteroppgaven min ”et utvalg minoritetsungdommers språk- og mediehverdag, og deres bruks- og språkbruksmønstre i digital kommunikasjon”, og problemstillingen blir som følger:

Hvordan ser språk- og mediehverdagen til en gruppe voksne minoritetsungdommer i Norge ut?

På bakgrunn av den overordnede problemstillingen stiller jeg følgende forskningsspørsmål:

- Hvilke språk kan minoritetsungdommene, og hvilken kompetanse har de i de respektive språkene?
- I hvilke situasjoner og med hvem bruker de hvilke språk?
- Hvilke digitale medier har minoritetsungdommene tilgang til, og hva bruker de digitale medier til?
- Hvilke faktorer kan være med på å påvirke minoritetsungdommenes språkvalg og språkbruk i digital kommunikasjon?

Problemstillingen beskriver hva som er det overordnede formålet med oppgaven, nemlig å beskrive hvordan medie- og språkhverdagen til et utvalg minoritetsungdommer ser ut, mens de fem forskningsspørsmålene sier noe om hva jeg spesifikt ønsker å undersøke. Av forskningsspørsmålene kan man se at jeg ønsker å fokusere på fire hovedemner, nemlig informantenes språkkompetanse, deres språkbruk, deres bruk av digitale medier og hva som kan være med på å påvirke hvilke språk de bruker i digital kommunikasjon. I den avsluttende oppsummeringen i kapittel fem vil jeg igjen trekke frem problemstillingen og forskningsspørsmålene, og forsøke å besvare disse ut ifra min analyse av datamaterialet.

1.2 ”Medier”, ”digitale medier” og ”digital kommunikasjon”

Innledningsvis i dette kapitlet har jeg anvendt ”medier”, ”digitale medier” og ”digital kommunikasjon” uten å gå noe nærmere inn på hva jeg legger i begrepene. Begrepene blir anvendt flere steder i oppgaven, og jeg ønsker derfor å avklare hva jeg legger i dem. ”Medier”, ”digitale medier” og ”digital kommunikasjon” er begge vide begreper som man kan tillegge ulike betydninger. I denne oppgaven er det ikke de tekniske egenskapene til digitale

medier som er i fokus, men jeg kommer likevel i det følgende til å trekke inn enkelte tekniske perspektiver.

Av Frode Sørensen (2009, s. 35–37) går det frem at mens analog teknologi overfører og lagrer signaler som likner på originalen, går digital teknologi ut på at stikkprøver av signalet kodes om til tallene 0 og 1, som i ulike kombinasjoner representerer ulike signaler. Skillet mellom analog og digital går med andre ord ut på hvordan man overfører og lagrer signaler. Dette skillet blir det derimot ofte ikke tatt hensyn til når man snakker om forskjellige teknologier. Ivar Frønes (2002, s. 20) sier at begrepet *digital* opptrer i diskusjoner om teknologisk utvikling primært som en metafor for avansert teknologi. At enkelte teknologier som inkluderes i begrepet ikke er digitale er oftest ikke noe problem. I forbindelse med spørsmål om daglig bruk av ulike medier skilte jeg ikke mellom analoge og digitale medier slik de fremstår hos Sørensen. Spørsmål som handlet om bruk av digitale medier omfattet derfor også teknologi som i utgangspunktet ikke er digitale. Informantene syntes å ha en vid oppfatning av begrepet *digital* (jf. Frønes), så med andre ord inkluderte både informantene og jeg også teknologier og medier som strengt tatt ikke er digitale når vi snakket om daglig bruk av teknologi og forskjellige medier.

Internett med alle dets muligheter for kommunikasjon var den teknologien informantene og jeg snakket mest om i intervjuene, selv om vi også kom inn på andre digitale og analoge teknologier da vi snakket om daglig bruk av ulike medier. Jeg har imidlertid valgt ikke å se nærmere på språk i for eksempel video- og dataspill eller SMS, da jeg ikke har hatt tilgang til informantenes SMS, og informantene ikke snakket noe særlig om spilling på eller via Internett. Når det gjaldt språkbruk i digital kommunikasjon, begrenset jeg spørsmålene til å gjelde kommunikasjon som foregikk over nettet, og da spesielt MSN, nettsamfunn og e-post.

Når jeg snakker om digital kommunikasjon, og da særlig språk i digital kommunikasjon, mener jeg i hovedsak kommunikasjon som foregår via Internett, direktemeldingsprogrammer og e-post, og som følgelig blir lagret slik Sørensen (2009) beskriver. Andre situasjoner hvor man kommuniserer digitalt, blir nevnt, men ikke behandlet og diskutert i like stor grad.

1.3 Metode og teori

Denne masteroppgaven har en kvalitativ undersøkelsesdesign, som vil si at formålet med oppgaven er å søke dybde i stedet for bredde. For å søke svar på problemstillingen og forskningsspørsmål har jeg valgt å intervju et relativt lite utvalg minoritetsungdommer om deres bakgrunn, deres bruk av digitale medier, og deres språkbruk både i og utenfor digital kommunikasjon. Rekruttering av tre av informantene, og intervju med alle fem informanter, foregikk over nett og MSN. Selve kjernen i prosjektet er dermed intervjuer med fem unge informanter som kommer fra ulike deler av verden og av ulike grunner nå er bosatt i Norge, og bruker to eller flere språk i hverdagen. Informantene er også aktive brukere av Internett og digital kommunikasjon. I kapittel 4 vil jeg gi en nærmere beskrivelse av metoden, samt komme med noen refleksjoner om det å bruke Internett og digital kommunikasjon til rekruttering av og intervju med informanter.

Teorien jeg har anvendt i oppgaven, omfatter språkvitenskaplige perspektiver, teori og forskning som handler om digitale medier, det flerkulturelle Norge, og språkvalg og språkbruk i digital kommunikasjon. Særlig er teorier om flerspråklighet, domener for språkbruk og kodeveksling aktuelle i analysen av datamaterialet. Videre er også forskning som omhandler det flerkulturelle og det digitale samfunnet, med på å belyse de tverrfaglige aspektene ved denne oppgaven generelt og datamaterialet spesielt.

1.4 Gangen i oppgaven

Oppgaven består av seks kapitler. I innledningskapitlet har jeg tatt for meg bakgrunn og begrunnelse for valg av tema, problemstilling og forskningsspørsmål, samt gitt en kort oversikt over metodevalg og hvilken teori jeg har anvendt. I kapittel 2 gjør jeg greie for sentrale begreper og teorier knyttet til emner som ”det flerkulturelle samfunnet” og ”det flerspråklige samfunnet”, og det jeg velger å kalle ”informasjonssamfunnet”. I kapittel 2 presenterer jeg to aktuelle måter å klassifisere digitalt språk på. I det neste kapitlet tar jeg for meg aktuell forskning på flere områder som både hver for seg og sammen belyser problemstillingen og forskningsspørsmålene. I kapittel 3 plasserer jeg mitt eget forskningsprosjekt i et teoretisk rammeverk for den senere analysen. I kapittel 4, metodekapitlet, beskriver og begrunner jeg metodevalget, samt at jeg setter metodevalget inn i en vitenskapeteoretisk sammenheng.

I metodekapitlet vil jeg som nevnt også si noe om det å bruke Internett til rekruttering av informanter og innsamling av datamateriale, samt reflektere over etiske utfordringer når man skal behandle sensitive personopplysninger. Presentasjonen og analysen av det innsamlede datamaterialet finner man i kapittel 5. I dette kapitlet knytter jeg også problemstillingen og forskningsspørsmålene til den foregående presentasjonen og analysen av datamaterialet. I kapittel 6 diskuterer jeg begrepene verifisering og rapportering opp mot oppgaven, i tillegg til at jeg kommenterer og diskuterer mitt metodevalg. Jeg avslutter oppgaven med å trekke noen konklusjoner og kommentere veien videre når det gjelder forskning på og i digital kommunikasjon.

2. Teoretiske perspektiver

Problemstillingen og forskningsspørsmålene i dette prosjektet gjør det nødvendig å søke litteratur på flere områder, noe jeg var inne på i innledningskapitlet. Når man skal undersøke menneskers *språkhverdag*, er det naturlig å trekke inn språkvitenskapelige og lingvistiske emner. *Minoritetsungdommer* åpner for å søke til forskning og litteratur som omhandler for eksempel det flerkulturelle og flerspråklige Norge, mens *mediehverdagen* indikerer at litteratur som omhandler for eksempel nye digitale medier, hvilken rolle disse spiller både i samfunnet og for enkeltpersoner, hvilken kompetanse man trenger for å kunne anvende nye digitale medier, samt hvilke muligheter for kommunikasjon og interaksjon som de nye digitale mediene legger til rette for, er aktuell.

I dette kapitlet vil jeg derfor presentere noen sentrale aspekter ved det flerkulturelle Norge, og i den forbindelse også si noe om innvandring og hvordan det flerkulturelle Norge ser ut i dag. Deretter vil jeg beskrive den språklige situasjonen her i landet i dag, hva som kan ligge i begrepene to- og flerspråklighet, og et fenomen som er knyttet til flerspråklig praksis, nemlig såkalt kodeveksling. Videre vil jeg si noe om det jeg velger å kalle informasjonssamfunnet. Jeg vil presentere en kort historisk oversikt over utviklingen av Internett og elektroniske medier, før jeg går nærmere inn på hva som kreves av medlemmene i informasjonssamfunnet når det gjelder kompetanse i digitale medier. I forbindelse med kompetanse i digitale medier, vil jeg trekke inn begrepet *litterasitet*, og vise noen eksempler på hvordan dette begrepet har blitt, og blir forstått, i litteraturen. Her er blant andre semiotikeren Günther Kress' teori om litterasitet i de nye mediene aktuell. Til slutt vil jeg si noe om det jeg foreløpig betegner som "digitalt språk" i tillegg til å presentere to aktuelle tilnærminger til klassifisering av digitalt språk.

2.1 Et flerkulturelt samfunn

Informantene som har blitt intervjuet i denne oppgaven, har sin opprinnelse i tre ulike land, og av ulike grunner bor de nå i Norge. Jeg valgte å intervju unge mennesker med minoritetsbakgrunn fordi Norge de siste årene av ulike grunner har blitt et mer flerkulturelt samfunn. En stadig større forflytning av mennesker i verden fører til møter mellom mennesker, kulturer og språk og på bakgrunn av dette mener jeg det er noen begreper som

det kan være nyttig å diskutere og definere. I det følgende vil derfor jeg ta for meg begrepene *etnisitet*, *majoritet*, *minoritet*, *migrant* og *innvandrere*. Disse begrepene er komplekse og kan defineres på forskjellige måter, alt etter kontekst og bruksområde. Da denne gjennomgangen av begrepene er ment som en oversikt, vil jeg støtte meg til de vanligste oppfatningene av hva som ligger i de ulike begrepene. I tillegg til begrepsavklaringen vil jeg gi en kort oversikt over innvandring til Norge de siste 40 årene, samt si noe om hvordan det flerkulturelle Norge ser ut i dag.

2.1.1 Sentrale begreper

Ulike teoretikere opererer med ulik forståelse av begrepene *globalisering*, *etnisitet*, *minoritet* og *majoritet*, *migrant* og *innvandrere*. I denne fremstillingen har jeg i hovedsak valgt å støtte meg til Thor Ola Engen & Lars Anders Kulbrandstad (2004) og Thomas Hylland Eriksen & Torunn Arntsen Sørheim (2006), selv om også andre kilder vil bli nevnt.

Som jeg var inne på i innledningen til kapitlet, preges vår tid av en forflytning av mennesker, som igjen fører til at kulturer og språk møtes. Forflytning av mennesker er bare en av flere prosesser som kan være med på å definere det mangfoldige begrepet *globalisering*. FN sier at *globalisering* beskriver en verdenssituasjon med økt flyt over landegrenser - flyt av varer og mennesker, og den elektroniske flyten av penger, bilder, informasjon og ideer. Globalisering er ikke én enkelt prosess, men et komplekst sett av prosesser med økonomiske, politiske og kulturelle dimensjoner. (FN, 2010)

En liknende definisjon på *globalisering* finner vi hos Eriksen & Sørheim (2006, s. 20). I likhet med FN hevder de at det er flere prosesser som er med på å globalisere verden, slik at tidligere faste grenser i samfunnet viskes ut, og kulturgrenser blir utydelige. Slike prosesser kan for eksempel være internasjonalisering av kapital, politisk makt og internasjonal handel, og utvikling av ny kommunikasjonsteknologi. Det går frem av Eriksen & Sørheim at nye muligheter for kommunikasjon har krympet avstandene i verden. Teknologien tilbyr en rekke kanaler for kommunikasjon med mennesker over store deler av verden, for eksempel direktemeldingsprogrammer, Skype, e-post, nettsamfunn og blogger. Selv om globalisering fører til at store deler av verden blir mindre, er det dermed ikke slik at alle som har like god tilgang, eller like god kompetanse når det gjelder ny kommunikasjonsteknologi. Dette vil jeg utype senere i kapitlet. Likevel kan man si at ny kommunikasjonsteknologi er en

grunnleggende prosess i globaliseringen av verden, da den tilbyr lettvinne former for synkron kommunikasjon i raskt tempo og over lange avstander. *Globalisering* er derfor et svært relevant begrep i denne oppgaven, hvor en av prosessene i globaliseringen av verden vil bli gjennomgått og diskutert.

I forbindelse med globalisering, og da særlig forflytning av mennesker, er migrant et aktuelt begrep. *Migranter* omfatter både flyktninger, asylsøkere og innvandrere (arbeidsmigranter), men brukes vanligvis ikke om studenter og turister. Eriksen & Sørheim (2006, s. 268) hevder at en sammenblanding av begrepene innvandrere, flyktninger og asylsøkere er vanlig i aviser, litteratur og dagligtale, og at en klargjøring av begrepene derfor er nødvendig. Det er særlig innvandrer jeg vil gå nærmere inn på her. Når det gjelder begrepet innvandrer, brukes det av myndighetene som en fellesbetegnelse på personer med utenlandskfødte foreldre. Innvandrer brukes dermed til å betegne både første- og andregenerasjons innvandrere i Norge. Hos Statistisk Sentralbyrå, derimot, brukes begrepet *innvandrer* kun om førstegenerasjon, mens de som er født i Norge av to utenlandskfødte foreldre, tilhører *innvandrerbefolkningen*. Begrepet *innvandrer* defineres og avgrenses dermed til ulike formål. I beskrivelsen av det flerkulturelle Norge senere i dette kapitlet velger jeg å støtte meg til SSBs skille mellom *innvandrer* og *innvandrerbefolkning*.

I forbindelse med migrasjon og innvandring er begrepene *etnisitet*, *majoritet* og *minoritet* også aktuelle. Etnisitet kan i følge Eriksen & Sørheim (2006, s. 52) defineres som opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante i samhandling. En *etnisk gruppe* vedlikeholdes ved at disse kulturforskjellene (i forhold til en annen gruppe) kontinuerlig gjøres relevante. Slik skapes det grenser mellom mennesker. Eriksen & Sørheim sier videre at disse grensene er ”rygggraden” i den etniske relasjonen; det er de som holder gruppene atskilte. Etnisitet kan forstås som samhørighet med andre med utgangspunkt i felles kjennetegn, og at det er de felles kjennetegnene som tegner opp grenser mellom ulike etniske grupper. Etnisitet handler om *subjektive* forskjeller, og fordi det er grensene mellom etniske grupper som skaper etnisitet, er etnisitet noe som finnes *mellom* grupper og ikke *dem* (Eriksen og Sørheim 2006, s. 55).

Begrepene *majoritet* og *minoritet* kan ses i sammenheng med etnisitet, jf. Engen & Kulbrandstad (2004, s. 17), som sier at de gruppene som skilles ut etter etniske kriterier, gjerne kalles for minoriteter.

Videre sier Engen & Kulbrandstad (2004, s. 19) følgende om minoritetsbegrepet:

I faglitteraturen skilles det mellom ulike typer minoriteter. Et hovedskille går mellom innvandrete minoriteter og urbefolkninger. Mens begge gruppene kan betraktes som etniske minoriteter, betrakter den siste seg gjerne også som en nasjonal minoritet. I motsetning til innvandrergruppene ser den på seg selv som en nasjon eller et folk, og *kan ønske* (en eller annen grad av) selvstyre.

Det skilles her mellom minoriteter som kan regnes som urbefolkning i et land, og de som har innvandret til landet. I det følgende vil jeg gi en kort oversikt over innvandring til Norge, samt si noe om hvordan det flerkulturelle Norge ser ut i dag.

2.1.2 Det flerkulturelle Norge

I den følgende fremstillingen av innvandring til Norge har jeg valgt å avgrense meg til å si noe om innvandring i perioden fra 1960 og frem til i dag. Dette fordi det er innvandring *etter* 1960 som er interessant med tanke på mine informanter og deres bakgrunn. Videre vil jeg kun kort nevne såkalte nasjonale minoriteter (jf. Engen & Kulbrandstad, 2004, s. 19), da disse ikke er innvandrere på samme måte som de andre etniske minoritetene i Norge.

Av Eriksen & Sørheim (2006, s.19) går det frem at den flerkulturelle situasjonen i Norge har utviklet seg sakte, men sikkert helt siden pakistanere og tyrkere kom til Norge på 1960-tallet og frem til 1975, da det offisielt ble slutt på arbeidsinnvandring til landet. Senere har Norge fra 1980-tallet og utover tatt imot flyktninger fra flere deler av verden, blant annet fra Vietnam, Chile, Iran, Irak, Sri Lanka, Bosnia og Somalia. Innvandringsstoppen i 1975 førte til en klar regulering av hvem som kunne få arbeids- og oppholdstillatelse, noe som igjen førte til at innvandringen til Norge endret karakter. Arbeidsinnvandrere etter 1975 har stort sett bestått av mennesker fra Nord-Amerika, og nordvestlige deler av Europa, og disse har gjerne vært nære familiemedlemmer til innvandrere som allerede har oppholdstillatelse, studenter, kunstnere og eksperter særlig knyttet til olje- og høyteknologisk industri. Videre har det Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, EØS, åpnet for at alle statsborgere i et EØS-land fritt kan bosette seg i et hvilket som helst EØS-land uten arbeidstillatelse. Man må imidlertid søke om arbeidstillatelse etter tre måneder. Selv om det ble innført innvandringsstopp i 1975, kan vi se at det fremdeles er innvandring til Norge.

Familiegjenforening utgjør en betydelig andel av innvandringen. Det er først og fremst ektefeller og barn til voksne som har oppholdstillatelse, i tillegg til foreldre og søsken til barn som har fått oppholdstillatelse, som kan bli gjenforent med sine familiemedlemmer.

Ifølge Statistisk sentralbyrå hadde per 1. januar 2009 innvandrere i Norge bakgrunn fra hele 214 land og selvstyrte regioner (SSB, 2009). De har kommet hit som flyktninger, som arbeidsinnvandrere, for å ta utdanning eller gjennom familierelasjoner til noen i Norge. Til sammen var det 508 000 personer bosatt i Norge som enten hadde innvandret selv eller var født i Norge med innvandrerforeldre. Om lag 233 000 personer hadde bakgrunn fra Europa, og av disse var det 60 500 fra land i Europa utenom EU/EØS. Det var 186 000 personer med bakgrunn fra Asia, 61 000 med bakgrunn fra Afrika og 17 000 med bakgrunn fra Sør- og Mellom-Amerika. I tillegg var det 10 500 personer med bakgrunn fra Nord-Amerika og Oseania. 423 000 hadde selv innvandret til Norge, mens 86 000 personer var norskfødte med innvandrerforeldre. Til sammen utgjorde disse 508 000 personene per 1. januar 2009 det SSB kaller *innvandrerbefolkningen* i Norge. Den utgjorde på dette tidspunktet 10,6 % av befolkningen. Iberegnet både personer som selv har innvandret, og personer som er barn av utenlandsfødte foreldre, var den største innvandringsgruppen i Norge polakker, med 44 500 personer. Den nest største gruppen var personer med opprinnelse fra Pakistan. Denne gruppen utgjorde 30 200 personer. Det er interessant å føye til at blant 44 500 polakker i Norge, var kun 2000, eller 5 %, født i Norge, mens blant 30 200 pakistanere i Norge hadde hele 45 % Norge som sitt fødeland. Andre store grupper innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre var svensker (28 700), irakere (24 500), somaliere (23 600) og tyskere (20 900). I tillegg til etniske minoriteter er også nasjonale minoriteter med på å gjøre Norge til et flerkulturelt samfunn. Her kan samer, kvener, rom-folket og romani-folket nevnes. Disse nasjonale minoritetene vil også bli omtalt senere i kapitlet.

Norge er et relativt lite land når det gjelder innbyggertall. Per juli 2009 bodde det omtrent 4,6 millioner mennesker her, og med tanke på at nærmere 11 % av befolkningen på dette tidspunktet tilhørte enten første eller andre generasjons innvandrere, kan man hevde at Norge er et flerkulturelt samfunn. Ulike typer migrasjon fører til at flere mennesker med ulik kulturell bakgrunn møtes, og der mennesker og kulturer møtes, skjer det også språkmøter. Språksituasjonen i Norge, to- og flerspråklighet, og flerspråklig praksis er temaer som vil bli behandlet i neste avsnitt.

2.2 Flere kulturer – flere språk

En naturlig konsekvens når mennesker fra flere ulike kulturer møtes, er at flere språk møtes. I et flerkulturelt samfunn skjer det språkmøter både på individ- og samfunnsnivå, noe som kan føre til at mennesker blir i stand til å kommunisere på to eller flere språk. I dette prosjektet, som har som formål å søke kunnskap om bruks- og språkbruksmønstre hos minoritetsungdom som av ulike grunner kan og bruker to eller flere språk i hverdagen, er det er naturlig å trekke inn noen begreper og teorier fra sosiolingvistikken som omhandler nettopp flerspråklighet i teori og praksis. I det følgende vil jeg først si noe om språksituasjonen i Norge i dag, særlig med utgangspunkt i mine informanternes bakgrunn, før jeg gjør rede for og diskuterer begrepene *to- og flerspråklighet, domene og kodeveksling*.

2.2.1 Et flerspråklig samfunn?

Av Engen & Kulbrandstad (2004, s. 114) går det frem at det ikke finnes noen statistikk over hvor mange språk som er i bruk i større eller mindre grupper i Norge i dag. Man kan likevel gjøre noen anslag ved å anvende kilder som i utgangspunktet primært dreier seg om noe annet. Når det gjelder minoritetsspråk kan disse deles inn i tre kategorier: urfolkspråk (samisk), språk i andre nasjonale minoritetsgrupper (finsk, kvensk, romani og romanes), og språk i innvandrete minoriteter (innvandrerspråk). Anslag over hvor mange personer det er som behersker og bruker samisk (herunder nordsamisk, lulesamsik, og sørsamisk) i Norge, varierer mellom 10 000 og 20 000. Det anslås at omtrent 2000 bruker kvensk/finsk som dagligspråk, mens det store flertallet av sigøynere, som i Norge teller mellom 300 – 400, snakker gruppas opprinnelige språk, som er romanes. I Norge er det trolig noen tusen personer som betrakter seg som medlemmer av romanifolket, også kjent som taterne eller de reisende. Anslag over hvor mange som snakker romani, som er denne gruppas språk, varierer fra noen hundre til noen tusen. I sammenheng med temaet for denne oppgaven er det språk i innvandrete minoriteter, eller innvandrerspråk, som særlig er av interesse, selv om også urfolkspråk og språk i nasjonale minoritetsgrupper også er med på å gjøre samfunnet flerspråklig, slik fremstillingen over viser.

Som jeg var inne på innledningsvis, kan man dele inn minoritetsspråk i tre kategorier. De to første kategoriene omfatter som nevnt samisk, finsk/kvensk, romani og romanes, men det er den tredje kategorien, innvandrerspråk, som har flest medlemmer. Med utgangspunkt i at

innvandrerbefolkningen per 1. januar 2009 utgjorde i overkant av 500 000 personer, og gruppen med *annen innvandrerbakgrunn* på samme tidspunkt utgjorde i underkant av 200 000 personer (SSB, 2009), man kan regne med at en del av disse bruker et minoritetsspråk. Man kan altså anslå at antall brukere av minoritetsspråk i Norge i dag ligger et sted mellom 400 000 og 500 000.

2.2.2 Fem informanter – flere språk

I og med at mine informanter har sin opprinnelse i henholdsvis Pakistan, Somalia og Kina, er det særlig språkene urdu, panjabi, somali og kinesisk jeg vil gi beskrivelser av i dette avsnittet. Pakistanere utgjorde lenge den største innvandrerguppen i Norge, men per 1. januar 2009 var det polakkene som hadde inntatt denne posisjonen. Av disse var som nevnt hele 95 % personer som selv hadde innvandret til Norge, og man kan på bakgrunn av dette si at polsk er det største minoritetsspråket i Norge. Selv om det er interessant at polakkene på noen få år er blitt den største innvandringsgruppen i Norge, velger jeg ikke å si noe mer om polakkene som innvandringsgruppe, og polsk som språk i Norge, da ingen av mine informanter har polsk bakgrunn. Tre av dem har pakistansk opprinnelse. Pakistanere, både første- og andregenerasjonsinnvandrere, utgjør den nest største gruppen innvandrere her i landet. I Pakistan har urdu vært administrasjonsspråk siden 1947, og språket har i tillegg vært muslimenes viktigste språk på det indiske subkontinentet. I grunnskolen er de fleste barn fra pakistanske familier registrert med urdu som morsmål. De færreste elevene snakker imidlertid urdu hjemme. Mange pakistanere i Norge har sin bakgrunn i distriktet Punjab, og det er følgelig panjabi mange har som sitt førstespråk og bruksspråk i hjemmet. (Engen & Kulbrandstad, 2004, s. 131). Urdu og panjabi er nær beslektede språk, som langt på vei er innbyrdes forståelige.

Den fjerde informanten min kommer opprinnelig fra Somalia. Somaliere som innvandringsgruppe i Norge utgjorde per 1. januar 2009 litt over 23 000 personer (SSB, 2009). Av disse hadde ca 17 200 innvandret selv, mens ca 6 300 var barn av foreldre født i Somalia. De fleste somaliere har kommet til Norge som asylsøkere i løpet av det siste tiåret. Somali er nasjonalspråket i Somalia og morsmålet til over 90 % av befolkningen, og ifølge Engen & Kulbrandstad (2004, s. 139) er det i hovedsak tre dialekter av somali, hvorav Nord-Somali, som ofte blir omtalt som ”vanlig somali” eller ”fellessomali”, er den mest brukte.

Den femte informanten min er opprinnelig fra Kina. Kina er det landet i verden med flest innbyggere, per 1. juli 2009 estimert til 1,3 milliarder mennesker (CIA, 2010). Kinesere som innvandringsgruppe i Norge, altså både personer som har innvandret selv, og personer som er barn av foreldre født i Kina, bestod per 1. januar 2009 av til sammen i underkant av 6 700 personer. Av disse hadde ca 5 600 innvandret selv, mens ca 1 100 var barn av kinesiskfødte foreldre. Kinesisk brukes som en fellesbetegnelse på en rekke dialekter som utgjør den sinitiske grenen av den sino-tibetanske språkfamilien, hvor en annen hovedgren er den tibeto-burmanske (Eifring, s. a). Kinesisk er det språket i verden som har flest brukere. Standard kinesisk, som bygger på mandarin-dialekten, er offisielt språk i Kina og Taiwan og ett av fire offisielle språk i Singapore. Det er også i utstrakt bruk blant kinesere i andre land, især i Sørøst-Asia, men også i USA, Australia og Europa. Andre kinesiske dialekter har også stor utbredelse i kinesiske samfunn utenfor Kina, særlig kantonesiske, men også hakka og hokkien. Bare i Kina tales en eller annen form for kinesisk av anslagsvis 92 % av befolkningen. Ca. 70 % av befolkningen taler en eller annen form for mandarin. Det gjør mandarin til det språk i verden som flest mennesker har som morsmål.

Mine informanter har ulik opprinnelse, og de har dermed også ulik språklig bakgrunn. Jeg har valgt å gi en slik oversikt over informantenes språk, blant annet fordi jeg mener en viss innsikt i informantenes språklige bakgrunn kan gjøre den senere analysen mer fruktbar.

I dette avsnittet har jeg presentert en oversikt over hvilke typer minoritetsspråk man finner i Norge, jeg har anslått hvor mange personer i Norge som bruker et minoritetsspråk, og jeg har presentert fire språk som er særlig aktuelle i denne oppgaven. Det jeg ikke har sagt noe om hittil, er utbredelse og bruk av engelsk i Norge. Engen & Kulbrandstad (2004, s. 135) sier at engelsk er viktig i Norge først og fremst som fremmedspråk. Det har siden 1960-tallet vært obligatorisk engelskundervisning i grunnskolen, samtidig det finnes en engelskspråklig minoritet i Norge som teller i underkant av 20 000 personer, de fleste med britisk eller amerikansk bakgrunn. Med tanke på at man i Norge har en relativ stor og sammensatt innvandringsbefolkning, som igjen er brukere av flere språk, kan man si at Norge er et flerspråklig samfunn. Det faktum at det også finnes minoriteter som har engelsk som morsmål, og at de fleste nordmenn i større eller mindre grad har kunnskaper i engelsk (og eventuelt andre språk man har tilegnet seg på skolen), selv om kanskje de færreste nordmenn bruker engelsk aktivt i hverdagen, forsterker det flerspråklige preget som samfunnet har fått.

2.2.3 Flerspråklighet på individnivå

Jeg vil nå gå nærmere inn på hva to- og flerspråklighet er på individnivå og diskutere aktuelle tilnærminger til definisjon av to- og flerspråklighet, og hvem som er to- og flerspråklig. Jeg vil begynne med å kommentere begrepene tospråklig(het) og flerspråklig(het). Ifølge Bente Ailin Svendsen (2009, s. 32) brukes begrepene tospråklighet og flerspråklighet ofte om hverandre i forskningslitteraturen, selv om det synes å være visse forskjeller mellom det å tilegne seg to språk og det å tilegne seg tre eller flere språk. Engen & Kulbrandstad (2004) anvender begrepet tospråklighet, Svendsen (2009) bruker først og fremst begrepet flerspråklighet, mens Finn Aarsæther (2008) anvender begge begrepene i sin fremstilling. Jeg vil bruke begrepene tospråklighet og flerspråklighet litt om hverandre, nettopp fordi disse begrepene blir brukt om hverandre i den litteraturen jeg velger å støtte meg til.

Ulike teoretikere opererer med forskjellige kriterier når det gjelder å definere to- og flerspråklighet. Mens noen har en konservativ forståelse av tospråklighet, og mener at man må kunne bruke to eller flere språk på såkalt innfødt nivå (se for eksempel Leonard Bloomfield 1933, s. 56), mener andre at det er tilstrekkelig å kunne produsere enkle ytringer eller forstå litt av mer enn ett språk (se for eksempel Einar Haugen 1953, s. 7). Det har vært vanlig å bruke kompetanse som grunnlag for å definere hvem som er to- eller flerspråklige, men man kan i tillegg til ren kompetanse også ta utgangspunkt i språkernes funksjon og språkbrukernes holdninger til språkene (Engen & Kulbrandstad 2004, s. 26). Engen & Kulbrandstad (2004) opererer med andre ord med tre mulige perspektiver når man skal beskrive og definere hva tospråklighet kan være. Man kan for det første legge faktiske ferdigheter i språkene til grunn, men vel så viktig kan det være å undersøke hvilke språk som blir brukt i hvilke situasjoner, til hvilke formål man bruker språket eller språkene, og hvilke holdninger man har til språkene. I det følgende vil jeg si noe om hvert av disse tre perspektivene, for så å diskutere noen aspekter ved forskning på tospråklighet.

Legger man ferdigheter til grunn for å vurdere om noen er tospråklig, kan man ved hjelp av modellen under få frem nyanser og grader av tospråklighet hos en person. Modellen går bort fra den konservative oppfatningen av tospråklighet som enkelte teoretikere opererer med, og viser i stedet at to- og flerspråklig kompetanse kan defineres ved å se på ulike former for kompetanse. Modellen viser det man kaller produktive og reseptive ferdigheter. Med

produktive ferdigheter menes at man kan skrive og snakke språket, altså produsere språket, mens med reseptive ferdigheter menes at man kan lese og lytte (og forstå) språket. Modellen er gjengitt etter Engen & Kulbrandstad (2004, s. 26).

	Reseptiv	Produktiv
Muntlig	LYTTE	SNAKKE
Skriftlig	LESE	SKRIVE

Denne modellen viser at flerspråklighet kan forekomme i ulike grader. Man kan for eksempel ha både reseptiv og produktiv kompetanse i ett språk, det vil si at man kan lytte til og forstå, lese, snakke og skrive et språk like godt, mens man kanskje kun har reseptiv kompetanse i et annet språk, altså at man kan lytte til og forstå, og lese, språket. Modellen viser at flerspråklig kompetanse ikke er noe man har eller ikke har, den viser derimot at det kan variere hvilke ferdigheter man har i ulike språk. Ved å anvende denne modellen i beskrivelse av flerspråklighet får man et mer nyansert bilde når det gjelder flerspråklig kompetanse hos språkbrukere.

I tillegg til faktisk kompetanse og ferdigheter i to eller flere språk, spiller også språkernes funksjon i ulike situasjoner og språkbrukerens holdning til språkene inn når man skal definere hva to- og flerspråklighet er. I det følgende vil jeg si noe om flerspråklighet i praksis, herunder språkbruk med tanke på situasjon og funksjon og et typisk fenomen i flerspråklig praksis, nemlig kodeveksling.

Like viktig som faktisk kompetanse i to eller flere språk, kan det være om personen selv definerer seg som tospråklig. Språk og identitet henger sammen, og hvilket språk man anvender, eller velger å anvende i ulike situasjoner, henger ofte sammen med identitet og hvilket eller hvilke språk man identifiserer seg med. Dette kan igjen ses i sammenheng med domeneteori, som går ut på at man av ulike grunner bruker ulike språk til ulike formål, og i ulike domener og kommunikasjonssituasjoner.

Et *domene* er et område for menneskelig aktivitet knyttet til bestemte tidspunkter, settinger og rollerelasjoner (Engen og Kulbrandstad 2004, s. 35). En kjent forsker som bruker dette begrepet, er Joshua Fishman. I en språkbruksundersøkelse gjennomført i New York på 1960-

tallet opererte Fishman og hans medarbeidere med fem forskjellige domener: familie, vennekrets, religion, yrke og utdanning (ibid.). Hvor mange domener man opererer med, kommer an på undersøkelsens formål. Aktuelle domener i mitt forskningsprosjekt er i likhet med Fishman familie, vennekrets og yrke, i tillegg til at jeg har valgt å operere med et utvidet domenebegrep. Med tanke på at digitale medier og digital kommunikasjon har en såpass stor plass i dagens samfunn, og at dette prosjektet blant annet omhandler språkbruk i digital kommunikasjon, har jeg sett meg nødt til å utvide domenebegrepet til også å gjelde alle de ulike situasjonene, eller domenene man kan finne seg i på Internett og i digital kommunikasjon. Her støtter jeg meg til lingvisten David Crystal (2006), som opererer med syv såkalte "situations" i digital kommunikasjon. Han nevner blogg, IM, weben, og e-post som egne digitale domener. Crystals "situations", eller domener, vil bli diskutert nærmere senere i kapitlet. Domener kan være at man fysisk befinner seg på ulike steder, men også at man har ulike rollerelasjoner i ulike situasjoner. Med en utvidet forståelse av domenebegrepet kan man også inkludere domener der man fysisk er på ett sted, for eksempel foran pc-en hjemme, men at man mentalt kan finne seg i flere ulike domener /situasjoner samtidig, og språkbruken varierer deretter.

Et fenomen som kan knyttes opp mot både flerspråklighet og domeneteori, er kodeveksling, altså at man på forskjellige måter veksler mellom ett eller flere språk når man kommuniserer. Ifølge Engen & Kulbrandstad (2004, s. 65–66) er forskning om kodeveksling en relativt ny gren av språkvitenskapen, og den forskningen som finnes, har tradisjonelt undersøkt kodeveksling i muntlige diskurser (Aarsæther 2008, s. 122). Det er vanlig å dele kodeveksling inn i tre hovedtyper: taggveksling, som ofte er ulike innskudd og påheng i setninger, kodeveksling mellom setninger, som går ut på at man skifter fra det ene språket til det andre i overgangen mellom to setninger, mens den siste og mest krevende typen kodeveksling, setningsintern kodeveksling, går ut på at man veksler mellom uttrykkselementer fra to språk innenfor én og samme setning. Når det gjelder holdninger til kodeveksling, er det slik at det er en utbredt holdning at kodeveksling er noe negativt. Veksling frem og tilbake mellom to eller flere språk gir et inntrykk av uorden og kaos, og av at språkbrukeren ikke har god språklig kompetanse verken i det ene eller det andre språket. (Engen & Kulbrandstad 2004, s. 77). I moderne forskning, derimot, blir kodeveksling gjerne oppfattet som noe positivt, og kodeveksling blir betraktet som en naturlig konsekvens av det å være tospråklig. Et eksempel på forskning som omhandler kodeveksling, og som konkluderer med at kodeveksling kan være positivt, er Finn Aarsæthers avhandling fra 2004

To språk i en tekst. Kodeveksling i samtaler mellom pakistansk-norske tiåringer. Denne avhandlingen vil jeg kommentere nærmere i neste kapittel.

Kodeveksling kan betraktes som et effektivt kommunikativt instrument som kan tjene stilistiske, retoriske og pragmatiske formål (Engen & Kulbrandstad 2004, s. 80). Videre kan kodeveksling være en måte både å inkludere og ekskludere andre samtaledeltakere. Kodeveksling er som vi kan se et viktig aspekt i flerspråklig praksis. Et relativt nytt forskningsområde når det gjelder flerspråklig praksis og kodeveksling, er bruk av flere språk i digital kommunikasjon. Med utgangspunkt i tradisjonelle språkvitenskapelige teorier vil jeg senere i dette kapitlet forsøke å belyse nettopp flerspråklighet og veksling mellom flere språk på Internett. Først vil jeg imidlertid si noe om informasjonssamfunnet og hvordan nye medier krever nye former for kompetanse.

2.3 Informasjonssamfunnet

Tilgangen på massemedier er en viktig del av informasjonssamfunnet. Med den teknologiske utviklingen som samfunnet har gjennomløpt de senere årene, har vi også fått nye distribusjonsformer, og antallet informasjonskanaler har økt. I det følgende vil jeg gi en kort oversikt over historien til elektronisk kommunikasjon, og opprinnelsen til det vi i dag kjenner som Internett. Oversikten er i sin helhet basert på Sørensen (2009, s. 17–30). Videre vil jeg si noe om kompetanse, eller litterasitet, i informasjonssamfunnet.

2.3.1 Fra manuell til digital kommunikasjon

Sørensen (2009, s. 15–17) hevder at utviklingen innen elektronisk kommunikasjon har pågått i omtrent 200 år. Han ser på det han kaller elektronisk person-til-person-kommunikasjon, og går her tilbake til telegrafene (fra 1832), og derfra via telefonen (fra 1876) til dagens Internett. Fra telegraf og telefon til Internett har det også skjedd en utvikling fra manuelle systemer til automatiske systemer og deretter til digitale systemer. Når det gjelder massemediedistribusjon, har massemediene en utviklingslinje fra avisen via radio (fra 1920 i USA og 1933 i Norge) og fjernsyn (fra 1928 i USA og 1960 i Norge), men også her ender utviklingen opp i dagens Internett. Avis, radio og fjernsyn i sin opprinnelige form har ikke forsvunnet, men de har parallelle tjenester på nettet. I innledningskapitlet gjorde jeg i korte

trekk rede for hva jeg legger i begrepene analog og digital teknologi. Utviklingen fra analog til digital teknologi har gjort at vi har fått flere nye måter å kommunisere med andre på.

Et produkt av denne utviklingen er Internett, som på relativt kort tid har blitt allemannseie. Forløperen til Internett slik vi kjenner det i dag, var ARPAnet (Sørensen 2009, s. 20–23). ARPAnet ble utviklet av ARPA (Advanced Research Projects Agency), som ble opprettet av det amerikanske forsvarsdepartementet. I 1969 ble de fire første knutepunktene i ARPAnet etablert, ved ulike amerikanske universiteter. ARPAnet vokste, og dette nettverket ble starten på det som i dag kalles Internett. Med innføringen av såkalte Internett-protokoller, som TCP/IP, ble Internett etter hvert åpnet for alle. Det nettverket som i begynnelsen var et nettverk forbeholdt forsvar og forskningsinstitusjoner, ble i 1995 offisielt åpnet for kommersiell virksomhet, samtidig som WWW (World Wide Web) ble innført. Internett har hatt en rask utvikling bare de siste 15–20 årene, og takket være raskere overføringshastighet og brukervennlige grensesnitt, er Internett i dag allemannseie. Utviklingen av den digitale teknologien og digitale nettverk har åpnet opp for nye måter å kommunisere på. Man kan for eksempel kommunisere med andre i ulike fora og diskusjonstråder og man har såkalt Internet Relay Chat og IM, der kommunikasjonen med andre er synkron og skjer i sanntid. Man har også blogger, Facebook, Twitter, Skype, virtuelle verdener (for eksempel spill som World of Warcraft), og mobiltelefon med muligheter for eksempel chat, SMS og Internett, bare for å nevne noen eksempler. Mulighetene for å kontakte andre, og selv være tilgjengelig for kontakt, er mange. Pc er allemannseie og en integrert del av privatliv og arbeidsliv. Det forventes ofte at man kan bruke pc som verktøy både i skole- og jobbsammenheng. Man kan få utført mange tjenester på Internett. Man kan for eksempel utføre transaksjoner gjennom nettbank, man kan finne offentlig informasjon, man kan fylle ut og levere offentlige skjemaer, som for eksempel selvangivelsen, og man kan få dekket personlige behov gjennom for eksempel bestilling av varer og tjenester i forskjellige nettbutikker, bestilling av reiser og forskjellige billetter. Internett dekker med andre ord flere behov i både vårt private og offentlige liv.

Et interessant eksempel som viser den raske utviklingen innenfor digital kommunikasjon, er den første utgaven av David Crystal's bok *Language and the Internet* fra 2001. I denne utgaven tar Crystal opp en rekke viktige aspekter ved språk og Internett, men fremstillingen er langt fra fullstendig etter dagens situasjon. Det har skjedd mye innenfor språk og Internett siden 2001, og mye av dette er naturlig nok ikke med i denne boken. I andre utgave av fra

2006, altså publisert fem år etter førsteutgaven, har Crystal også inkludert blogging og IM i et eget kapittel. Crystal er klar over dette selv, og kommenterer den raske utviklingen slik:

[...] as of the beginning of 2006, it is possible to identify seven broad Internet-using situations which are sufficiently different to mean that the language they contain is likely to be significantly distinctive. Two of these were hardly in evidence when the first edition of this book was being written. A lot can happen in five years. (Crystal, 2006, s. 10)

De to Internett-situasjonene Crystal viser til, og som han ikke har med i 2001-utgaven, er som nevnt blogging og Instant Messaging (IM) (kommunikasjon via direktemeldingsprogrammer). Dette viser at det bare på fem år var en rask utvikling innen måter vi kan kommunisere digitalt på. Det har også vært en utvikling fra 2006 frem til i dag, med tanke på for eksempel nettsamfunnet Facebook og minibloggtjenesten Twitter. Facebook først og fremst kjennetegnes ved at de som har profil i dette nettsamfunnet bruker sitt egentlige navn, og ikke et kallenavn, og at de man blir ”venn” med på Facebook, er mennesker man allerede kjenner i det virkelige liv. Facebook tilbyr dermed muligheter for å søke opp både gamle og nye kjente, og holde kontakten med disse gjennom for eksempel deling av bilder, korte beskjeder og mulighet for synkron kommunikasjon. Facebook har også flere egenskaper og muligheter for kommunikasjon, men det vil jeg ikke gå nærmere inn på her. Når det gjelder Twitter, er dette som nevnt en slags minibloggtjeneste, der brukere kan legge ut korte meldinger (maksimum 180 tegn per melding). Historien viser at utviklingen går svært raskt, og Facebook og Twitter er bare to eksempler på at det stadig dukker opp tjenester som muliggjør nye måter å eksponere seg på og kommunisere med andre på.

2.3.2 Litterasitet i informasjonssamfunnet

Som fremstillingen over viser, har samfunnet utviklet seg til å bli et informasjonssamfunn, der digitale medier og digital kommunikasjon spiller en stor rolle. Det nærmest kreves at medlemmene av samfunnet har kompetanse i å anvende PC og Internett som verktøy. Hvilke former for kompetanse kreves for å kunne være aktør i informasjonssamfunnet, og hvordan tilegner man seg denne kompetansen? Hva gjør de nye mediene med innholdet i det såkalte litterasitetsbegrepet?

Det faktum at mer og mer av kommunikasjonen i samfunnet foregår digitalt, betyr ikke at alle har like god kompetanse og tilgang til digital kommunikasjon. I forbindelse med kompetanse i å håndtere de nye mediene og de nye måtene å kommunisere på, finner jeg det naturlig å si noe om begrepene *litterasitet*, eller *literacy*, som er den engelske betegnelsen. Litterasitet er et komplekst begrep, som det kan være vanskelig å definere. Tradisjonelt defineres litterasitet som lese- og skrivekyndighet, altså det å ha kompetanse til å lese og forstå en tekst og kompetanse til å produsere tekster. UNESCO, FNs organisasjon for utdanning, vitenskap og kultur, viser at litterasitets-begrepet har hatt ulikt innhold gjennom tidene. En tidlig definisjon av litterasitet sier at

Literacy is the ability to read and write with understanding a simple statement related to one's daily life. It involves a continuum of reading and writing skills, and often includes also basic arithmetic skills (numeracy). (UNESCO, 2004)

Denne definisjonen sier at litterasitet er å være lese- og skrivekyndig, og inkluderer også tallkyndighet. En annen definisjon som UNESCO presenterer, er noe mer omfattende, og den inkluderer kyndighet ut over det å kunne lese og skrive:

Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute, using printed and written materials associated with varying contexts. Literacy involves a continuum of learning in enabling individuals to achieve their goals, to develop their knowledge and potential, and to participate fully in their community and wider society. (UNESCO, 2004)

I dette sitatet er det ikke bare lese- og skrivekyndighet som er viktig når man skal forklare hva litterasitet er. Her trekkes også det å kunne identifisere, forstå, tolke, produsere, kommunisere og utarbeide noe inn. Denne forståelsen av litterasitet legger til grunn at man må være i stand til både å bearbeide ulike inntrykk på flere måter i tillegg til at man må kunne uttrykke det man ønsker. Ser man dette utvidete litterasitetsbegrepet i forbindelse med litterasitet i nye medier, kan blant stille spørsmål om hvilke evner og kunnskaper man må ha ut over det å kunne lese og skrive en tekst. Er det nok å kunne lese og skrive på Internett? Krever de nye mediene og de nye kanalene for digital kommunikasjon andre former for kompetanse?

Når det gjelder litterasitet i nye medier, ser jeg det slik at i tillegg til å ha kompetanse i faktisk og teknisk bruk, altså at man må kunne anvende de nye mediene fra et teknisk perspektiv, kreves det også kompetanse sett fra et mer kognitivt perspektiv. En teoretiker som tar for seg litterasitet i nye medier, er Gunther Kress. Kress (2003) skriver om ”literacy in the new media age”, eller litterasitet i den nye mediealderen. Med nye medier og nye måter å uttrykke seg på, og ikke minst de stadige multimodale uttrykkene vi beveger oss i, kreves det samtidig at vi som brukere og forbrukere har kunnskap om multimodalitet, altså kunnskap og verktøy som kan hjelpe oss å forstå og tolke hvordan for eksempel bilder og tekst spiller sammen og dermed påvirker tekstens mening, og hva dette gjør med våre egne måter å kommunisere på.

Litterasitet er i utgangspunktet et komplekst begrep, som etter hvert har fått et større innhold enn det å være lese- og skrivekyndig. Det utvidete litterasitetsbegrepet omfatter også evnen til å forstå hvordan bilde, tekst og eventuelle andre modaliteter spiller sammen for å gi en sammensatt og kompleks uttrykksform. Selv om ren tekst nok er den modaliteten som anvendes mest i digital kommunikasjon, møter vi stadig teksten i kombinasjon med andre modaliteter, som lyd og bilde. Gjennom bruk, prøving og feiling, skaffer man seg kompetanse, og etter hvert dannes det bruksmønstre som brukerne har blitt enige om. Brukervennlige grensesnitt er også med på å heve kompetansen hos brukerne. Som fremstillingen viser, krever informasjonssamfunnet kompetanse ut over det å kunne lese og skrive enkle ytringer.

2.4 Digitalt språk

Den stadige utviklingen innenfor digitale medier og digital kommunikasjon, og globalisering som fører til flere språk- og kulturmøter, åpner opp for nye områder for forskning, blant annet forskning om språk og digital kommunikasjon. Skrivning i digital kommunikasjon foregår på mange områder, for eksempel i nettsamfunn, i blogger og i direktemeldingsprogrammer. Hva kjennetegner språket vi bruker i digital kommunikasjon? Skriver vi på samme måte i et direktemeldingsprogram som i en e-post? Kan de tradisjonelle skillene mellom muntlig og skriftlig språk anvendes for å beskrive språket i digital kommunikasjon? For å søke svar på disse spørsmålene vil jeg i det følgende gjøre rede for to tilnæringer til klassifisering av digitalt språk som jeg helt eller delvis vil anvende senere i oppgaven.

2.4.1 Klassifisering av digitalt språk

Det jeg hittil har kalt ”digitalt språk” har i litteraturen flere betegnelser. Crystal (2006, s. 19) nevner begreper som Netlish, Weblish, Internet language, cyberspeak, electronic language og computer mediated communication (CMC) som alternativer til hans egen betegnelse på digitalt språk, nemlig Netspeak. Lingvisten Susan Herring (2007) anvender begrepene CMC (computer mediated communication) og CMD (computer mediated-discourse) når hun snakker om digital språk og digitale diskurser. Jeg har valgt å bruke begrepet *digital kommunikasjon* og Crystals og Herrings begreper litt om hverandre gjennom denne oppgaven, mest for variasjonens skyld.

Herring og Crystal presentere to ulike tilnærminger til klassifisering av Netspeak og CMD. Crystal tar utgangspunkt i de tradisjonelle kjennetegnene ved muntlig og skriftlig språk når han skal avgrense de syv typene Netspeak som han opererer med. Disse syv typene Netspeak er språket i *e-post*, *synkrone* chattegrupper (for eksempel åpne chattegrupper på Internett), *asynkrone* chattegrupper (for eksempel forum på Internett), *virtuelle verdener*, *World Wide Web*, og språket i to forholdsvis nye varieteter av Netspeak, nemlig *direktemeldingsprogrammer* og *blogger*. I tillegg til klassifisering ut fra muntlige og skriftlige trekk, gir Crystal en mer utdypende beskrivelse av hver av de syv typene Netspeak, der han blant annet fokuserer på leksikalske og grafiske egenskaper. Jeg vil imidlertid begrense meg til å presentere Crystals beskrivelse av digitalt språk på bakgrunn av tradisjonelle kjennetegn ved muntlig og skriftlig språk, da en fullstendig presentasjon av Crystals beskrivelser ville blitt svært omfangsrik.

Herrings (2007) tilnærming er noe annerledes enn Crystals. Mens Crystal legger vekt på muntlige og skriftlige trekk, har Herring en mer diskursanalytisk tilnærming. Hun anvender såkalte situasjons- og mediumparametre for å klassifisere ulike typer kanaler for digitalt språk. Herring legger til grunn både tekniske og kontekstuelle parametre, mens Crystal fokuserer mer på språket og ikke så mye på deltakere og tekniske aspekter. Jeg har valgt å konsentrere meg spesielt om Crystal og Herring, da det i første rekke er deres tilnærminger jeg anvender til å beskrive henholdsvis mitt medium for intervju i kapittel 4, og til å analysere deler av datamaterialet i kapittel 5. Videre mener jeg at deres tilnærminger viser at det er flere måter å klassifisere former for digitalt språk på og kanaler for diskurser som blir til gjennom data og Internett. I det følgende vil jeg først si noe om de tradisjonelle kjennetegnene ved muntlig og skriftlig språk, før jeg viser hvordan Crystal anvender disse

kjennetegnene til å klassifisere ulike typer Netspeak. Videre vil jeg gjøre rede for Herrings tilnærming til å klassifisere ulike typer CMD. Til slutt vil jeg diskutere Crystals og Herrings tilnærming til klassifisering ved å relatere disse til prosjektet mitt.

2.4.2 Muntlig og skriftlig språk

Beskrivelsen av hva som tradisjonelt kjennetegner muntlig og skriftlig språk, er basert på Crystal (2006, s. 28 – 30). Det er viktig å presisere at beskrivelsen skriftspråket gjelder vårt skriftspråk, da det for eksempel ikke er alle skriftsystemer som skiller mellom store og små bokstaver.

Muntlig språk kjennetegnes ved at det er dynamisk, at begge deltakere som regel er til stede, og at det er en eller flere spesifikke sendere og mottakere i samtalen. Skriftlig språk, derimot, statisk og permanent, den som skriver er som regel distansert fra den som er mottaker, og den som skriver, kjenner som oftest ikke leseren eller leserne og vet ofte ikke hvem leserne kommer til å være. I muntlig språk er det ofte kort tid mellom produksjon og resepsjon i samtalen, muntlig språk preges av spontanitet og tempo, og man tenker samtidig som man produserer og snakker, noe som kan føre til løsere konstruksjoner i setningsoppbygging, repetisjoner og reparasjoner. I skriftlig språk er det derimot tradisjonelt lengre tid mellom produksjon og resepsjon, og man får ikke den samme spontaniteten som i muntlig språk. Det som blir skrevet, blir også tolket av mange mennesker og på forskjellige måter. Mens muntlig språk ikke blir lagret, kan det som skrives, leses og tolkes om og om igjen av flere lesere. Videre har man i muntlig språk tid til å tenke seg om og starte på nytt med en ytring mens den andre deltakeren lytter. Man kan derimot ikke trekke tilbake noe som allerede er ytret. Man kan si man ikke mente det slik og sånn, men når man først har ytret noe, er det ytret. Dette påvirker meningsskapingen. Man kan ikke bare slette det man ytrer muntlig. I skrift kan man lagre utkast, legge til, slette og endre før noen andre leser det ferdige produktet, og eventuelle forstyrrelser mens man skrev, kommer ikke til syne i det ferdige produktet. Denne masteroppgaven for eksempel, har blitt endret, bearbeidet, klippet og limt, før det ferdige produktet kan bli lest og tolket av andre.

Muntlig kommunikasjon foregår tradisjonelt ansikt til ansikt, og man får dermed flere uttrykksmåter å benytte seg av som sender og å forholde seg til som mottaker. Kroppsspråk,

tonefall og gester er med på å skape mening, like mye som det som faktisk blir ytret. Man kan si én ting med ord, men gjennom kroppsspråket eller tonefall vise at man mener noe helt annet. Denne muligheten for kroppsspråk og tonefall har man tradisjonelt sett ikke i skriftlig språk. Mangel på visuell kontakt i skriftlig språk fører til at den som skriver, ikke kan regne med at konteksten kan være med på å skape mening. Videre har skriftlig språk sterke konvensjoner når det gjelder for eksempel syntaks, mens muntlig språk kan kjennetegnes ved løsere konstruksjoner, sammentrekninger av ord og slang.

Til slutt i denne fremstillingen vil jeg peke på noen unike egenskaper ved henholdsvis muntlig og skriftlig språk. I muntlig språk gjelder det blant annet prosodi og intonasjon. Det er mange nyanser i muntlig språk som er med å forme meningsinnholdet, som volum, tempo, rytme, pauser og tonefall. Unike egenskaper ved skriftlig språk er at det man ytrer, kommer til uttrykk på sider, ofte i form av linjer, og at foreligger konvensjoner som at stor bokstav brukes etter punktum og ved egnavn, at komma og punktum viser til pauser. Noen tegn kan også vise til prosodi, slik som spørsmålsteget og at man skriver et ord i kursiv. Eksempel der man bruker skrift til å beskrive lyd er fonetisk transkripsjon.

En skjematisk fremstilling av forskjellene mellom muntlig og skriftlig språk finner man hos Crystal (2006, s. 45 og 47). Jeg velger å gjengi en forenklet utgave av denne fremstillingen for oversiktens skyld:

Kjennetegn ved muntlig språk	Kjennetegn ved skriftlig språk
Time-bound	Space-bound
Spontaneous	Contrived
Face-to-face	Visually decontextualized
Loosely structured	Elaborately structured
Socially interactive	Factually communicative
Immediately revisable	Repeatedly revisable
Prosodically rich	Graphically rich

Det er altså noen sentrale forskjeller mellom muntlig og skriftlig språk. Men hva med det språket vi bruker når vi kommuniserer på Internett? Det språket jeg foreløpig kaller *digitalt språk*? Er det vi skriver med taster og som kommer opp på skjermen som bokstaver, muntlig

eller skriftlig språk? Jeg mener spørsmålet ikke har noe entydig svar. PC og Internett åpner opp for så mange måter å uttrykke seg på, og dette utfordrer det tradisjonelle skillet mellom hva som kan regnes som muntlig og skriftlig språk, og reiser samtidig spørsmål om hvor man skal plassere digitalt språk i forhold til muntlig og skriftlig språk, og hvordan man skal definere hva digitalt språk egentlig er.

2.4.3 Netspeak

I sitt forsøk på å beskrive og plassere Netspeak tar Crystal utgangspunkt i kjennetegnene ved muntlig og skriftlig språk som jeg nettopp har presentert. Crystals anvendelse av disse kjennetegnene viser at mens noen typer Netspeak har flere trekk som vi vanligvis finner i skriftlig språk, har andre typer egenskaper som vi typisk finner i muntlig språk. IM har for eksempel flere trekk fra muntlig språk enn web og blogging. Samtidig kan vi se at ingen av typene tilbyr mulighet for direkte endring eller har prosodi-rikdom. Disse eksemplene fra skjemaet til Crystal viser at Netspeak, som er en slags hovedbetegnelse på språk på Internett og i digital kommunikasjon, varierer i form og funksjon. Netspeak er en samlebetegnelse, og det er stor variasjon mellom de ulike typene Netspeak som Crystal opererer med.

Med utgangspunkt i syv kriterier, eller kjennetegn, for henholdsvis skriftlig og muntlig språk (jf. 2.4.2), beskriver Crystal (2006, s. 45 og 47) altså de forskjellige typene Netspeak etter hvilke muntlige og skriftlige trekk de har. Noen typer Netspeak har flere muntlige trekk enn andre. Språkbruk i direktemeldingsprogrammer imøtekommer flere kriterier for muntlig språk enn språket i for eksempel blogging og på World Wide Web. Videre kan man ut av Crystals fremstilling se at det i flere tilfeller ikke er enten/eller når det gjelder enkelte skriftlige og muntlige trekk. I direktemeldingsprogrammer, for eksempel, kommuniserer man oftest gjennom å skrive til hverandre, men kan også snakke sammen ansikt til ansikt ved hjelp av kamera og mikrofon. Dette viser at det altså kan variere innenfor én og samme type Netspeak hvilke muntlige og/eller skriftlige trekk vi finner. Jeg mener Crystals fremstilling av ulike typer Netspeak med utgangspunkt i muntlig og skriftlig språk er særlig aktuell i dette forskningsprosjektet fordi jeg i forbindelse med både metode og analyse har berørt flere typer Netspeak. Jeg la flere ganger merke til distinktive forskjeller i språket i e-post og språket i direktemeldinger når jeg kommuniserte med mine informanter. Dette vil jeg diskutere nærmere i kapittel 5.

2.4.4 CMD – Computer Mediated Discourse

Sosiolingvisten Dell Hymes' såkalte SPEAKING-modell er utgangspunkt for Herrings klassifisering av Computer Mediated Discourse (Herring 2007, s. 2). Modellen har vært vanlig å bruke i analyse av diskurser. SPEAKING står for ulike aspekter man kan undersøke en diskurs ut fra: **S**etting/scene, **P**articipants (deltakere), **A**ct sequence (rekkefølge), **K**ey (språklige signaler), **I**nstrumentalities (stil/register), **N**orm (sosiale normer), **G**enre (sjanger/teksttype). Jeg vil ikke gå nærmere inn på Hymes' modell annet enn å si at Herring bygger på Hymes' teorier i sin klassifisering av CMD.

Essensen i Herrings klassifisering av CMD er at hun som sagt tar utgangspunkt både i tekniske og kontekstuelle aspekter ved ulike kanaler for digital kommunikasjon. Disse aspektene kaller hun situation- factors, eller situasjonsparametre, og medium-factors, eller mediumparametre. Herring presenterer åtte situasjonsparametre og ti mediumparametre som sammen og hver for seg kan være med på å beskrive og klassifisere ulike digitale diskurser. Jeg velger å anvende begrepet digitale diskurser, da Herrings parametre åpner opp for å beskrive både tekst og kontekst. Diskurs kan forstås som alt som foregår i og rundt en samtale/tekst. De åtte mediumparametre som Herring bruker, er *synkronisitet/asynkronisitet*, *granularitet*, *flyktighet*, *meldingsbuffer*, *tegnsystemer*, *anonymitet*, *private rom*, *filtrering*, *sitering* og *format og rekkefølge*. Videre opererer hun med følgende situasjonsparametre: *deltakerstruktur*, *deltakere*, *formål*, *emne*, *tone*, *aktivitet*, *normer* og *kode*.

Synkronisitet/asynkronisitet går ut på om samtalen/diskursen foregår synkront, det vil si i sanntid, eller om den er asynkron, som vil si at det går tid mellom produksjon og resepsjon av det som blir ytret av deltakerne i diskursen. *Granularitet* betyr her hvor stor del av teksten/ytringen som sendes om gangen, det vil si om man sender hele meldingen på en gang, om man sender ett og ett tegn, eller om man eventuelt sender linje for linje. *Flyktighet* går ut på om det som sendes blir lagret, eller om det er mulighet for lagring. *Meldingsbuffer* handler om eventuell begrensning i antall tegn som kan sendes på en gang. Mens for eksempel e-post gir mulighet til å skrive relativt lange tekster, har direktemeldingsprogrammer ofte en grense på antall tegn som kan sendes i en omgang. *Anonymitet* går ut på om man er anonym eller ikke i diskursen. I åpne chatterom er det vanlig å bruke et fiktivt navn/et kallenavn, mens det for eksempel i direktemeldingsprogrammer er vanlig å kommunisere med mennesker man kjenner i det virkelige liv. Dette er likevel ikke alltid tilfellet, noe jeg vil komme tilbake til senere i oppgaven. Parametret *private rom* går nettopp ut på om det er

mulighet for privat samtale med andre deltakere i diskursen. Dette kan man gjerne finne eksempler på i åpne chatterom. *Filtrering, sitering og format og rekkefølge* er de tre siste mediumparametrene Herring presenterer. Disse går henholdsvis ut på automatisk filtrering av for eksempel navn, mulighet for å sitere hva andre har ytret tidligere, og hvordan det deltakerne ytrer i diskursen, blir lagret. Diskusjonstråder og blogginnlegg, for eksempel, blir gjerne lagret kronologisk, med de nyeste innleggene øverst.

Når det gjelder situasjonsparametrene til Herring, kan man se at flere av disse tydelig tar utgangspunkt i Hymes' SPEAKING-modell. *Deltakerstruktur* går ut på om deltakerne kommuniserer én til én, om det er én til mange, og om diskursen er åpen eller lukket. I et direktemeldingsprogram foregår kommunikasjon ofte én til én, mens kommunikasjon gjennom blogg gjerne er en til mange (eller få). *Deltakere* handler om deltakernes demografiske bakgrunn og sosiale aspekter ved deltakerne. De neste parametrene, *formål og emne*, henger sammen. Formålet med en gruppe eller en diskurs kan for eksempel være å være et møtested for mennesker med samme interesse, og emnet for diskursen blir følgelig deling av for eksempel meninger om den gitte interessen. *Tonen* kan variere sterkt fra diskurs til diskurs. Tonen i for eksempel diskusjonstråder under en nettavisartikkel kan ofte bli ganske ufin og uvennlig, mens tonen i en samtale mellom venner på for eksempel MSN ofte er mer vennlig. Det varierer også fra diskurs til diskurs hvilken *aktivitet* som foregår. I et forum kan aktiviteten for eksempel være problemløsning av ulike slag, mens aktiviteten i en blogg kan være å skrive provoserende innlegg for å få flest mulig kommentarer eller å starte en diskusjon. De to siste situasjonsparametrene hos Herring er *normer og kode*. Normer går ut på hvilke sosiale og språklige normer, eller konvensjoner, som styrer diskursen. Normer henger sammen med tonen i diskursen. *Kode* handler om hvilket eller hvilke språk og skriftsystem man bruker i diskursen.

Ved å anvende Herrings parametre når man skal klassifisere digitale diskurser, kan man få et ganske nyansert bilde av ulike typer digital kommunikasjon. Noen av parametrene glir over i hverandre, samtidig som det ikke er alle parametre er like aktuelle i beskrivelse og klassifisering av alle typer digitale diskurser og kanaler for kommunikasjon. Deltakerstruktur, for eksempel, kan være mer aktuell i en åpen chattegruppe eller i et forum på Internett enn i én-til-én-samtale i et direktemeldingsprogram. Likeledes kan for eksempel sitering være aktuell når man skal undersøke en diskusjonstråd, men ikke særlig aktuell når man skal undersøke et direktemeldingsprogram. I denne oppgaven har jeg valgt å ta

utgangspunkt i enkelte av Herrings mediumparametre i min beskrivelse av direktemeldingsprogrammet MSN i kapittel 4.

2.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert og diskutert noen teoretiske perspektiver som jeg mener er aktuelle for problemstillingen og den senere analysen av datamaterialet. Jeg har trukket inn teoretiske perspektiver som omhandler det flerkulturelle samfunnet, herunder innvandring til Norge, og hvordan det flerkulturelle Norge ser ut i dag. Videre har jeg presentert og diskutert teoretiske perspektiver på flerspråklighet og flerspråklig praksis, samt hvordan vi nå lever i et informasjonssamfunn som følge av utviklingen innenfor elektroniske medier og digital kommunikasjon. To mulige tilnærminger når man skal klassifisere digitalt språk og digitale diskurser, er også presentert og diskutert.

3. Aktuell forskning

I foregående kapittel gjennomgikk jeg aktuelle begreper og teoretiske perspektiver og tilnærminger som jeg mener både hver for seg og sammen er relevante med tanke på problemstillingen i dette forskningsprosjektet. I dette kapitlet vil jeg presentere og diskutere forskning som jeg mener på en eller flere måter er aktuell for min problemstilling og mine forskningsspørsmål. Jeg har valgt å konsentrere meg om forskning som handler om flerspråklighet hos unge minoriteter, barn og unges medierte hverdag, og forskning som omhandler språk på Internett og i digital kommunikasjon. Til slutt i kapitlet vil jeg diskutere forskningsbidragene og plassere mitt eget forskningsprosjekt i forhold til den forskningen jeg har gjennomgått. Sammen med foregående kapittel vil dette kapitlet danne det teoretiske rammeverket for den senere analysen.

3.1 Flerspråklighet hos unge minoriteter

I dette underkapitlet vil jeg presentere noen forskningsprosjekter som jeg har blitt kjent med gjennom egne mine studier innenfor ulike språk- og kulturfag, og som særlig handler om flerspråklighet hos barn og unge fra minoriteter. Jeg vil blant annet trekke frem prosjekter som omhandler språkbruk, språkvalg, språkholdninger og språkbruksmønstre hos unge minoriteter i Norge, samt vise til noen prosjekter både i og utenfor Norge som dreier seg om såkalt multietnisk ungdomsspråk.

Den svenske språkforskeren Ulla-Britt Kotsinas har skrevet flere bøker om innvandrersvensk, stockholmspråk, ungdomsspråk og slang. Hun har forsket på blant annet eldre og nyere stockholmsdialekter, og på hvordan både det gamle ”Ekensnacket” og det nyere ”Rinkebyska” har fungert som en markør for felles identitet og samhörighet (Kotsinas, 2001). Når det gjelder forskning på språkbruk, språkvalg, språkholdninger og språkbruksmønstre hos minoriteter, vil jeg trekke frem Kulbrandstad (1997). Prosjektet *Språkbruksmønstre* var det som inspirerte meg da jeg skulle utforme tema og problemstillingen til denne oppgaven. I rapporten til Kulbrandstad presenteres portretter av et utvalg minoritetsbarn, deres språklige kompetanse, deres språkbruk i ulike domener, og deres holdninger til språk. Et av domenene Kulbrandstad opererer med, er fritidsdomenet, og her ville det vært naturlig å plassere bruk av digitale medier og digital kommunikasjon og se på språkbruk i digital kommunikasjon. Denne delen av fritidsdomenet blir imidlertid ikke

behandlet, noe som rett og slett kan ha med å gjøre at selve undersøkelsen ble utført så tidlig som i 1993, og at bruk av Internett og digital kommunikasjon hos barn og unge ikke på langt nær var så utbredt da som det er i dag. Utviklingen innenfor tilgang til og bruk av Internett og digitale medier fra 1993 til 2010 har gått fort, og hadde man gjennomført en tilsvarende undersøkelse i dag, hadde man kanskje fokusert mer på språkbruken til informantene i digital kommunikasjon. Jeg velger å trekke inn dette prosjektet, både fordi det altså i utgangspunktet var inspirasjon til mitt eget forskningsprosjekt, og fordi informantene til Kulbrandstad er på omtrent samme alder, eller litt eldre, enn de informantene jeg har intervjuet. Jeg nevner Kulbrandstad (1997) fordi prosjektet omhandler språkvalg og språkbruk hos minoritetselever i Norge, samtidig som det er aspekter ved domener for språkbruk som ikke er behandlet i prosjektet, og som jeg derfor er interessert i å undersøke nærmere.

Et annet forskningsprosjekt jeg vil trekke inn her, er Bente Ailin Svendsens avhandling for graden Dr. Art om språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo (Svendsen 2004). Jeg mener denne avhandlingen er aktuell på flere måter. For det første undersøker Svendsen språkvalg og flerspråklige ferdigheter, og faktisk språkbruk i ulike situasjoner blant barn av migranter i Norge, noe det ikke finnes så mye forskning på fra før (Svendsen 2004, s. 1 – 2). Avhandlingen er også aktuell fordi Svendsen har en mangfoldig tilnærming både når det gjelder metode og teori (Svendsen 2004, s. 38 og s. 75 – 79).

I forbindelse forskning på flerspråklighet hos barn og unge vil jeg også nevne UPUS - utviklingsprosesser i urbane språkmiljø (Hårstad, 2008). UPUS er et forskningsprosjekt som foregår i samarbeid mellom flere universiteter. Et av bidragene i UPUS er Bente Ailin Svendsens prosjekt Språklige endringsprosesser, flerspråklig praksis og identitet blant ungdom i Oslo. I dette pågående prosjektet viderefører hun forskningen fra avhandlingen fra 2004, og undersøker språkendringer hos informantene som i 2004 var 8-9 år, og som nå er 15 år. Ellers omfatter UPUS-prosjektet blant annet en kartlegging av fonologiske trekk ved norsk i multietniske ungdomsmiljø i Oslo og prosjektet *Det multietniske språket i Oslo – bruk og funksjon*, som opererer med lydutvikling, prosodi, morfologi, syntaks og varietetsveksling som sentrale temaer (Hårstad, 2008). Jeg velger å nevne UPUS fordi dette samarbeidet mellom flere universiteter i Norge viser at det i Norge stadig forskes på flerspråklighet hos barn og unge.

Et annet prosjekt som handler om flerspråklighet hos unge minoriteter, er Finn Aarsæthers avhandling for graden Ph.d (Aarsæther, 2004), hvor han undersøker kodeveksling i samtaler mellom pakistanske tiåringer. Aarsæther hevder at kodeveksling er en ressurs i kommunikasjon og ikke et tegn på svak språklig kompetanse.

Forskningsprosjektene jeg har presentert her, tar i hovedsak for seg *mundlig* flerspråklighet og flerspråklig praksis hos barn og unge. Men hva med barn og unges flerspråklige praksis i skriftlig språk? Og i digitalt språk? Hvordan kommer barn og unges flerspråklighet til syne i kommunikasjonssituasjoner i digitale medier? For å svare på dette vil jeg først vise til noen studier som omhandler barn og unges digitale hverdag, før jeg ser nærmere på forskningsbidrag som konsentrerer seg om det flerspråklige Internett og om flerspråklig praksis i digital kommunikasjon.

3.2 Barn og unges medierte hverdag

Denne masteroppgaven dreier seg om medievanene og mediebruken til en gruppe minoritetsungdommer, og jeg vil derfor trekke frem forskning som omhandler nettopp mediekultur blant barn og unge. Når det gjelder forskning på barn og unges medierte og digitale hverdag i Norge, har jeg valgt å omtale forskningsprosjektene *En digital barndom?* og *Generasjon.com*, som begge gir et bilde på hvordan mediehverdagen til barn og unge ser ut.

En digital barndom er en stor kvantitativ undersøkelse gjennomført i samarbeid mellom NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring), SINTEF (frem til 2007 kjent som Selskapet for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høgskole) samt forskere ved Universitetet i Oslo (Endestad, Brandtzæg, Heim, Torgersen & Kaare, 2004). Resultatene fra undersøkelsene er presentert i tre rapporter, henholdsvis *En digital barndom?*, *Ungdom og mediebruk* og *Ungdom lever med PC*. De to siste rapportene behandler data samlet inn i prosjektene *Ung i Norge* og *Internettgenerasjonen*. Hensikten med prosjektet var å generere ny kunnskap for å synliggjøre hvordan barn og unge fra 7 til 12 år berøres av den teknologiske utviklingen, og hvilke konsekvenser den får for barndom og oppvekst. Selv om jeg har informanter som er i alderen 18 til 30 år, mener jeg at dette prosjektet er verdt å trekke frem her. Prosjektet ble avsluttet i 2004, og de 7–12 åringene som deltok i undersøkelsen, er følgelig fra 13–18 år i dag. To artikler fra artikkel fra Aftenposten (Leknes, 2008 og Skogstrøm, 2008) presenterer noen hovedfunn i undersøkelsen, og trekker

særlig frem at innvandrere bruker datamaskinen oftere og mer avansert enn norske jenter, til tross for at færre har PC og tilgang til Internett hjemme.

Et annen forsker som er relevant i denne sammenhengen, er Elise Seip Tønnesen, som har undersøkt barn og unges mediekultur. Tønnesens 11 år lange forskningsprosjekt, der hun fulgte en gruppe barn fra 4 til 15 år, resulterte i boken *Generasjon.com: Mediekultur blant barn og unge* (2007). Innledningsvis tar Tønnesen blant annet opp barn og unge som mediebrukere, og går deretter nærmere inn på tilgang og bruk, og hvordan nye medier har ført til at barn og unge opplever et multimodalt samfunn der det å kunne håndtere og tolke mange inntrykk på en gang, er viktig. Boken gir oss et godt bilde av unge menneskers mediekonsum, og Tønnesens forskning viser at barn og unge i dagens samfunn har en kompleks digital hverdag, der de blir eksponert for, tar inn, bearbeider, analyserer og produserer en rekke multimodale inntrykk og uttrykk.

3.3 Flerspråklighet og flerspråklig praksis på Internett

I motsetning til flerspråklighet og flerspråklig praksis i muntlig kommunikasjon, finnes det per dags dato i Norge lite forskning på flerspråklighet og flerspråklig praksis på Internett. Utenfor Norge, finnes det litt mer å ta av. Jeg har valgt å nevne et utvalg forskningsbidrag som tar for seg ulike aspekter ved det flerspråklige Internett, og spesielt presentere ett forskningsprosjekt noe mer utdypende.

Brenda Danet & Susan Herring (2007) sier at ”roughly two-thirds of global Internet users are non-English speakers. Despite this, most scholarly literature on Internet and computer-mediated communication (CMC) focuses exclusively on English”. Forskning om språk på Internett har med ord andre fokusert på engelsk. I Danet & Herrings bok *The Multilingual Internet* (2007) finner man imidlertid flere forskningsbidrag som dreier seg om flerspråklighet på Internett, med fokus på andre språk enn engelsk. Dette gjelder blant annet forskning som omhandler språkvalg og språkveksling i ulike situasjoner, for eksempel språkvalg i en sveitsisk såkalt mailingliste (Durham, 2007), språkvalg og språkveksling i tysk-baserte diasporaforum på Internett (Androutsopoulos, 2007), og om språkvalg og språkbruk til et utvalg egyptiske Internett-brukere (Warschauer, Said & Zohry, 2007). Informantene i undersøkelsen fra Egypt har visse likehetstrekk med min egen undersøkelse,

da informantene er det forskerne kaller ”young professionals”, altså første generasjon Internett-brukere. Informantene har også utdanning på minimum bachelor-nivå. I intervjuene fikk de spørsmål som handlet om personlig informasjon og tilgang til PC og Internett. Videre blir de spurt om språklig praksis på Internett, blant annet hvilke typer tekster de pleier å skrive, og på hvilket språk de da skriver. Spørsmålene likner på mine egne spørsmål, men den metodiske tilnærmingen var noe annerledes. Mens studien fra Egypt ble gjennomført ved spørreskjema, har jeg valgt å intervju mine informanter. En annen undersøkelse som handler om unge menneskers flerspråklighet i digital kommunikasjon er Lars Hinrichs’ studie *Codeswitching on the web: English and Jamaican Creole in E-Mail Communication* (2006). Hinrichs analyserer i denne undersøkelsen et korpus bestående av 208 e-poster skrevet av jamaicanske universitetsstudenter, samt data fra et jamaicansk Internettforum. Hinrichs’ fokus er på kodeveksling mellom patois (jamaicansk kreol) og standard engelsk, og sentrale funn i studien inkluderer følgende:

In the analysis, my specific focus is on the meanings of code switching between Patois (i.e. Jamaican Creole) and Standard English. Among the primary findings of the project are that a) despite the lack of an orthographic standard for Jamaican Creole, users systematically and skillfully employ it in writing, b) even though quantitatively, use of the Creole is greatly reduced in e-mail when compared to speech, it serves a great variety of discourse functions - unlike Creole in the diaspora, which tends to be focused on a limited set of discourse functions (at least in the UK). (Hinrichs, 2009)

Både Warschauer, Said & Zohrys og Hinrichs’ studier har likheter med min egen undersøkelse, siden alle tre tar for seg unge menneskers språkbruk i digital kommunikasjon. Det som først og fremst skiller studiene fra Egypt og Jamaica fra det jeg min egen studie er jo at de har blitt utført i svært ulike deler av verden. Studiene er likevel aktuelle med tanke på min problemstilling og mine forskningsspørsmål, da de viser et eksempel på forskning som handler om unge menneskers språklig praksis på Internett. Det ser ikke ut som det er gjort mye forskning når det gjelder flerspråklighet på Internett. Det finnes forskning som omhandler bruk av engelsk, og hvordan engelsk er det dominerende språket på Internett, mens språklig praksis og flerspråklighet på Internett er et neglisjert område.

3.4 Et teoretisk rammeverk

Presentasjonen av teoretiske perspektiver og sentrale begreper i kapittel 2 og gjennomgangen av aktuell forskning er ment til sammen å danne det teoretiske rammeverket for den senere analysen av datamaterialet. Som jeg nevnte i innledningskapitlet, er denne oppgaven tverrfaglig, og jeg har følgelig valgt å anvende teori og forskning som favner flere aktuelle emner.

Min gjennomgang av aktuell forskning i dette kapitlet viser at det finnes forskning der datamaterialet består av intervjuer med informanter om deres språkbruk, men som ikke tar for seg digital kommunikasjon som domene(r) for språkbruk og språkvalg (Kulbrandstad, 1997, Svendsen 2004). Videre finnes forskningsbidrag som omhandler språkbruk i digital kommunikasjon, men som kun har sett på språkbruk uten å gi en inngående presentasjon av deltakerne i diskursen (Androutsopoulos, 2007). Det finnes flere undersøkelser om barn og unges bruk av Internett og digitale medier, men dette er kvantitative studier med en stor mengde informanter (Endestad et. al., 2004), og undersøkelser som ikke sier så mye spesifikt om minoriteters bruk og språkbruk i digital kommunikasjon (Seip Tønnesen, 2007). Det finnes forskning utenfor Norge som handler om språk og kodeveksling i digital kommunikasjon (Durham, 2007, Androutsopoulos og Warschauer, Said & Zohry, 2007 og Hinrichs, 2006). Både Warschauer, Said og Zohrys prosjekt og Hinrichs' studie har enkelte likhetstrekk med min egen forskning når det gjelder henholdsvis spørsmålene som ble stilt til informantene og hva som ble undersøkt, men de skiller seg fra min forskning når det gjelder metode og den geografiske og kulturelle konteksten.

Jeg vil ikke avgrense meg helt fra noen av de forskningsprosjektene jeg har gjennomgått i dette kapitlet. Jeg mener at alle prosjektene på en eller flere måter, og i større eller mindre grad er med på å belyse min egen problemstilling og mine forskningsspørsmål. Jeg vurderer det slik at fordi dette prosjektet som tidligere nevnt er tverrfaglig, er jeg nødt til å anvende teorier og forskning fra flere vitenskapelige områder. Så vidt jeg vet, finnes det ingen norske studier som har hatt hovedfokus på en gruppe minoritetsungdommers språkhverdag, bruk av Internett og digitale medier, og deres språkbruk og språkvalg i digital kommunikasjon. Mitt forskningsprosjekt er mangfoldig og tverrfaglig, da jeg undersøker flere aspekter ved informantenes liv, og på denne måten presenterer et bredere bilde av deres språk- og mediehverdag. Det teoretiske rammeverket for den senere analysen blir derfor dannet med

utgangspunkt i ulike teorier om språk, mediebruk og språk i digital kommunikasjon, teorier som på forskjellige måter kommer til uttrykk i forskningen jeg nå har greid ut om og diskutert. Sentralt i min analyse er teorier som omhandler språklig kompetanse, flerspråklighet og kodeveksling, samt hva som kjennetegner ulike former for det Crystal (2006) kaller Netspeak. Videre er forskning som omhandler barn og unges, både majoritets og minoriteters digitale hverdag også aktuelt for den senere analysen. Forskningsbidragene belyser studien min på en eller flere måter, og sammen med de teoretiske perspektivene i kapittel 2 er de alle med på å plassere min oppgave i et teoretisk rammeverk som vil fungere som et apparat og hjelpemiddel for den senere analysen.

3.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg presentert og diskutert teori og forskning som jeg mener er aktuell med tanke på min undersøkelse, og med tanke på analysen av datamaterialet. Disse emnene belyser aspekter ved både problemstilling, metode og datamateriale. Videre har jeg plassert mitt eget forskningsprosjekt i forhold til sentrale teoretiske perspektiver og begreper, samt aktuell forskning på flere områder. Til sammen danner dette det teoretiske rammeverket for analysen av datamaterialet.

4. Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for det metodiske opplegget for innsamling av datamaterialet. Jeg vil først si noe om kvalitativ og kvantitativ metode, før jeg plasserer denne masteroppgaven i en vitenskapsteoretisk sammenheng. Videre vil jeg greie ut om og begrunne valg av metode, samt trekke inn aktuell litteratur om intervju som metode i kvalitativ forskning. Deretter vil jeg si noe om informantene, hvordan disse ble rekruttert, og noe om selve gjennomføringen av innsamling av datamaterialet. Til slutt vil jeg reflektere over forskningsetikk i forbindelse med innsamling av datamateriale og behandling av sensitive personopplysninger.

4.1 Kvalitativ og kvantitativ metode

En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder. (Aubert 1985, s. 196)

Auberts definisjon av metode er vid, men samtidig også dekkende, fordi den viser at det finnes mange metoder for å samle inn datamateriale. Ulike vitenskapelige områder har sine foretrukke metoder. Denne masteroppgaven er del av et studium innenfor humaniora, og derfor vil dette kapitlet i hovedsak ta for seg vitenskapsteoretiske tradisjoner og metoder som gjør seg gjeldende innen de humanistiske fagområdene. I det følgende vil jeg gjøre rede for noen kjennetegn ved henholdsvis kvalitativ og kvantitativ metode.

Olav Dalland (2007, s. 81) sier at metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår. I et forskningsprosjekt som har som mål å kartlegge bruks- og språkbruksmønstrene til en gruppe minoritetsungdommer i Norge, er det mange vurderinger som skal gjøres i forbindelse med valg av metode. Man må stille seg spørsmål om hvilken eller hvilke metoder som egner seg best til å samle inn et datamateriale som er stort nok og av god nok kvalitet til å kunne bli bearbeidet og analysert, og som kan være med på å gi svar på de spørsmålene forskeren stiller. Man velger derfor metode alt etter hvilke sider ved et fenomen man ønsker å undersøke. I forbindelse med dette vil jeg trekke inn begrepene

kvantitativ og *kvalitativ* metode, slik Dalland (2007, s. 82) beskriver dem. Anvender man kvantitativ metode for å undersøke et fenomen, er man i hovedsak opptatt å kunne presentere den informasjonen man samler inn, i form av mengde og tall. Antallet informanter er ofte stort, slik at man kan regne seg frem til for eksempel gjennomsnitt og prosent. Kvalitativ metode, derimot, tar i større grad sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Her er det dybde og det særegne som er i fokus.

Dalland (2007, s. 84) nevner flere kjennetegn ved de to metodetyper som gjør det enklere å forstå hva som kan regnes som kvalitative metoder, og hva som kan regnes som kvantitative metoder. Det går frem at mens kvalitative metoder dreier seg om blant annet dybde, det særegne, nærhet til feltet, helhet, forståelse og forskerens nærhet og tilstedeværelse, kan kvantitative metode kjennetegnes ved bredde, det gjennomsnittlige, fjernhet til feltet, deler, forklaringer og forskerens nøytrale holdning til det hun skal undersøke. Jeg har valgt å anvende kvalitativ metode i denne masteroppgaven, og vil i det følgende si noe om to aktuelle tilnærminger når det gjelder kvalitativ metode, nemlig hermeneutikk og fenomenologi.

4.2 Hermeneutisk vitenskap

Vitenskap som har som mål å tolke og forstå fenomener, kaller man hermeneutisk vitenskap. Gilje & Grimen (1993, s. 156) sier at ”hermeneutikk betyr fortolkningslære. Fortolkning er et forsøk på å gjøre klart, eller gi mening til, det vi studerer, som overfladisk fremstår som uklart, kaotisk, uforståelig eller selvmotsigende.”

En forsker som har en hermeneutisk tilnærming i sitt forskningsarbeid, søker en dypere forståelse av det hun har tilegnet seg av informasjon i innsamlingen av data, og for å oppnå denne forståelsen må forskeren fortolke sitt materiale. Begrepene *samtale* og *tekst*, og *helhet* og *del*, er sentrale når man har en hermeneutisk tilnærming, og det legges vekt på tolkerens førforståelse av tekstens emne. Dalland (2007, s. 56) sier følgende om dette: ”Som hermeneutisk innstilte forskere nærmer vi oss det som skal utforskes, med vår egen førforståelse. De tanker, inntrykk og følelser og den kunnskap vi har om emnet, er en ressurs og ikke et hinder for å tolke og forstå det fenomenet vi står overfor.”

En forsker vil alltid ha noen antakelser eller kunnskap om det hun skal forske på, og ifølge hermeneutisk tenkning er ikke denne forhåndskunnskapen, eller forforståelsen, til hinder for tolkning og forståelse. Når det gjelder denne studien, er det naturlig at jeg har noe kunnskap og noen antakelser om det jeg skal forske på, siden jeg har valgt et tema som jeg har faglig bakgrunn i. Jeg ser likevel ikke min kunnskap og mine antakelser som et hinder for tolkning og forståelse av det datamaterialet som er grunnlaget for denne masteroppgaven.

4.3 Det kvalitative forskningsintervju – et digitalt perspektiv

Med utgangspunkt i et ønske om en dypere forståelse av minoritetsungdommers språkbruk og bruksmønstre i digital kommunikasjon, og at denne oppgaven har blitt til innenfor humaniora, mener jeg at kvalitativ metode i form av dybdeintervjuer av et utvalg informanter er den metoden som egner seg best for innsamling av data. Av Kvale (1997, s.17) går det frem at man gjennom det kvalitative forskningsintervjuet forsøker å forstå verden fra intervjupersonenes side, å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, forut for vitenskapelige forklaringer. Her ser vi at forståelse og betydning er i fokus, og vitenskapelige forklaringer i en viss grad er satt til side. Dette stemmer overens med kjennetegnene ved kvalitativ metode. Min undersøkelse har en kvalitativ forskningsdesign med individuelt intervju som metode for innsamling av datamateriale. Et åpent individuelt intervju kjennetegnes ved at forsker og informant prater sammen som i en vanlig dialog, og de data som samles inn, kommer i form av ord, setninger og fortellinger. Intervjuet foregår vanligvis ansikt til ansikt, men det kan også skje via telefon eller over Internett (Jacobsen 2005, s. 142 – 144). Når man utfører et åpent, individuelt intervju ansikt til ansikt, blir ofte samtalen tatt opp på bånd, samtidig som intervjueren noterer. Lydopptak fra intervjuet blir deretter transkribert slik at man får hele intervjuet i skriftlig form. Foregår intervjuet via telefon eller Internett, blir man imidlertid stilt overfor andre utfordringer når det gjelder for eksempel praktisk gjennomføring av intervjuet og lagring av det datamaterialet man samler inn.

I denne studien har jeg valgt intervju med informanter som metode, men i stedet for å intervju informantene ansikt til ansikt, eller via telefon, har jeg anvendt e-post og direktemeldingsprogrammet *Windows Live Messenger*, også kjent som og heretter kalt *MSN*, som medium for intervjuene. I det følgende vil jeg si noe om aktuell litteratur som handler

om bruk av Internett og CMC i forskning, hvordan jeg gikk frem for å rekruttere informanter, hva som kjennetegner MSN, den praktiske gjennomføringen av intervjuene, samt noen fordeler og ulemper og begrensninger og muligheter ved bruk av Internett og digital kommunikasjon i forskning.

4.3.1 Internett og kvalitativ forskning

I forbindelse med mitt valg av medium for gjennomføring av intervjuene, mener jeg det er viktig å si noe om hva som finnes av litteratur som handler om det å bruke Internett i forskning. Ifølge Ryen (2002, s. 250) finnes det ikke mye metodelitteratur som handler om onlineforskning. Det er likevel mulig å finne eksempler på teori som spesifikt tar for seg det å bruke kommunikasjonsteknologi i forskningssammenheng. Ryen nevner blant andre Chris Mann og Fiona Stewarts *Internet Communication and Qualitative Research* (2000) som et av unntakene. Denne boken kom ut i 2000, og på enkelte felter kan den være noe utdatert sett med dagens øyne. I innledningen sier de for eksempel at det i fremtiden kan bli mulig med videokonferanser, men at Internett-hastigheten ikke er rask nok til å kunne tilby direkte overføring av levende bilder. Boken er likevel aktuell i denne sammenhengen siden Mann og Stewart tar opp flere viktige aspekter ved det å bruke Internett og digital kommunikasjon i forskning. De tar blant annet opp fordeler og utfordringer ved å bruke Internett og digital kommunikasjon, etiske aspekter ved forskning, maktstrukturer i digital kommunikasjon og hvordan dette kan påvirke undersøkelser, og enkelte implikasjoner for analyse av datamateriale.

I likhet med Ryen (2002, s. 250) hevder også Mann og Stewart at selv om det finnes forskning som tar for seg bruk av Internett, finnes det få eksempler på litteratur som sier noe om hvordan Internett kan være et verktøy i innsamling av kvalitative data:

While there have been some early initiatives in a quantitative research setting, there has been little systematic analysis of how the Internet might be incorporated into qualitative research practices. While ground-breaking books [...] examine a range of theoretical and practical aspects associated with researching the Internet, they largely stop short of considering the Internet as a data gathering tool. Mann og Stewart (2000, s. 3-6)

Det er med andre ord en viss forskjell på forskning på ulike aspekter ved Internett og digital kommunikasjon, og det er selv som forsker å bruke Internet og digital kommunikasjon som et verktøy for innsamling av datamateriale. Markham (2005) skiller også mellom det å forske på Internett som en sosial struktur og det å bruke Internett-basert teknologi som et verktøy i innsamling av data, men sier samtidig at uansett om man velger den ene eller andre tilnærmingen, har begge potensial til å endre måten forskere henter inn, analyserer og presenterer data på:

Whether one studies the Internet as a social structure or utilizes Internet-based technologies as tools for research, Internet-based technologies change the research scenario. Computer mediation has a significant influence on many aspects of communication practice and theory. [...] Internet technologies have the potential to shift the ways in which qualitative researchers collect, make sense of, and represent data. (Markham 2005, s. 793 – 794)

Formålet med denne oppgaven er å undersøke for det første hvordan og på hvilke måter en gruppe minoritetsungdommer bruker Internett og digital kommunikasjon, gjennom å intervju dem via MSN. Samtidig har jeg latt selve intervjusituasjonen og innholdet i intervjuene bli en del av datamaterialet. Med andre ord har jeg forsket på minoritetsungdommenes bruk av Internett og digital kommunikasjon, (jf. Internett som sosial struktur) ved selv å bruke Internett og digital kommunikasjon til å gjennomføre intervjuer (jf. Internett som verktøy i innsamling av data).

Jeg valgte å anvende Internett både til rekruttering og til selve intervjuene, da jeg mente dette var naturlig med tanke på at denne masteroppgaven blir skrevet i forbindelse med et studium hvor fokuset nettopp ligger på digital kommunikasjon. Det er i hovedsak selve innholdet i intervjuene som har vært gjenstand for analysen, men jeg mener det også er relevant å diskutere hvordan bruk av direktemeldingsprogram og e-post fungerte i prosjektet mitt, og hvordan det eventuelt kan fungere i andre forskningsprosjekter. Dette vil jeg gå nærmere inn på både senere i dette kapitlet og i kapitlene 5 og 6. Muligheten for å gjennomføre intervjuer på andre måter enn det tradisjonelle ansikt til ansikt-intervjuet, der undersøker og informant er samme rom, er til stede nettopp fordi den raske utviklingen i digitale medier er med på å påvirke våre forutsetninger for kommunikasjon.

4.3.2 Rekruttering av informanter

Etter jeg hadde bestemt meg for metode og medium for intervjuene, gikk jeg i gang med arbeidet med å skaffe informanter, og måtte da ta stilling til hvilke kriterier jeg skulle benytte. Ville jeg for eksempel ha en homogen gruppe der alle informantene hadde omtrent lik sosioøkonomisk, etnisk og språklig bakgrunn, eller ville jeg ha en gruppe med en viss variasjon? Lanza (2003, s. 63 – 64) nevner Grosjeans sjekkliste som aktuell når man skal velge ut og arbeide med tospråklige informanter. Grosjean nevner seks punkter man bør ta hensyn til. Det første er informantenes *språkhistorie og forholdet mellom språkene*. Her kan det være aktuelt å se på hvilket språk de har tilegnet seg først, når man har tilegnet seg språkene, hvordan man har tilegnet seg språkene og om den kulturelle konteksten var den samme for hvert av språkene. Det andre punktet på sjekklisten handler om *stabilitet ved språkene*, det vil si om man fortsatt er i ferd med å tilegne seg ett av språkene eller om vedkommende kanskje er i ferd med å miste et språk fordi han eller hun ikke bruker det lenger. Videre nevnes punktene *språkenes funksjoner, språkferdigheter, språkmodus og informantenes biografiske data*. *Språkenes funksjoner* går ut på hvilket språk som blir brukt i hvilken kontekst, *språkferdigheter* handler om informantens ferdighetsnivå i å snakke, lytte, å lese, å skrive de enkelte språkene i det språklige repertoaret. Med *språkmodus* menes hvilket språk som er aktivisert psykolingvistisk sett. Det som aktiviserer det ene eller begge språkene, er kontekstuelle faktorer for språkbruken, sosiolingvistiske faktorer. Her kan det i følge Lanza være aktuelt å undersøke hvor ofte er informanten i en enspråklig kontekst og hvor ofte i en tospråklig kontekst, hvor mye kodeveksling som finner sted når han eller hun er i en tospråklig kontekst, og hvilken språkmodus informanten er i under datainnsamling. Språkmodus er et aspekt jeg vil kommentere nærmere senere både i dette kapitlet og i kapittel 5. Det siste punktet på Grosjeans sjekkliste er *biografiske data*, altså informantens kjønn, alder og sosioøkonomiske status, utdanning, osv. Lanza hevder at man må ta hensyn til disse kjennetegnene for å kunne sammenlikne materialet fra andre tospråklige.

Om man ønsker en homogen gruppe, kan denne sjekklisten være til god hjelp. I prosjektet mitt derimot, har jeg valgt å ha få slike kriterier. Mine krav var at informantene skulle ha minoritetsbakgrunn, det vil si at de var enten første eller andre generasjon innvandrere i Norge, at de skulle være i alderen 18 til ca 30 år, at de brukte to eller flere språk i hverdagen, og at de hadde en viss bruk av og kunnskap om Internett og digitale medier. På denne måten fikk jeg en gruppe som representerte variasjon og nyanser med tanke på bakgrunn,

språkhverdag, og hvordan deres digitale hverdag så ut, samtidig som det var noen grunnleggende likhetstrekk ved informantene.

Grosjeans liste har vært til hjelp for meg selv om jeg ikke brukte den til utvelgelsen av informanter. Listen ble brukt som utgangspunkt da jeg skulle formulere spørsmål som angikk informantenes bakgrunn, deres språksituasjon og deres språkbruk. På denne måten ble punktene i Grosjeans sjekkliste en del av spørsmålene i intervjuene i stedet for å fungere som strenge kriterier for utvelgelse.

Førstegangskontakt med informantene ble formidlet på to måter: gjennom en tredjeperson som kjenner unge mennesker som kanskje kunne tenke seg å delta på intervju, samt over nettsamfunnet Facebook. På Facebook meldte jeg meg inn i og deretter la ut en forespørsel i en gruppe på Facebook for minoritetsungdommer i Norden. I tillegg fikk jeg administratoren i Facebook-gruppa til å sende ut den samme forespørselen til alle medlemmene i gruppa. På denne måten var jeg sikker på at alle medlemmene fikk mulighet til å melde seg som informanter. Av forespørselen som ble lagt ut og sendt ut, gikk det frem at de som ønsket mer informasjon om prosjektet og intervjuet, og/eller ønsket å delta i intervju, kunne ta kontakt med meg gjennom Facebook og/eller e-post. Jeg hadde ingen forventninger om hvor mange, eller om noen i det hele tatt, ville ta kontakt med meg, men det tok relativt kort tid før potensielle informanter tok kontakt. Etter at førstegangskontakt var opprettet, fortsatte kontakten med informantene både per e-post og via Facebook, og etter hvert via MSN. Jeg spurte informantene om de hadde MSN, og om det var greit at jeg la dem til som kontakter på min MSN. Dette var greit for alle informantene. Det var altså MSN som i hovedsak ble vår møteplass.

De fem personene som ble informanter i dette prosjektet, er mellom 18 og 30 år, de har sin opprinnelse i henholdsvis Kina, Somalia og Pakistan, og de har en viss bruk av Internett og digitale medier. To av informantene ble rekruttert via en tredjeperson, de tre andre via Facebook. Informantene har svært ulik bakgrunn med tanke på at de er fra forskjellige deler av verden, de er i ulik alder, de har ulike grunner for hvorfor de nå bor i Norge, de har ulike språk og ulike språkkunnskaper, og de har ulike bruksmønstre når det gjelder PC og Internett. En nærmere presentasjon av informantene finner man i kapittel 5.

4.3.3 Direktemeldingsprogrammer og MSN

Crystal (2006, s. 246) sier følgende om direktemeldingsprogrammernes inntreden i digital kommunikasjon:

For anyone who wanted to use a computer to carry on a natural conversation online in real time with another person, or a small group of friends or acquaintances, there was nothing that would allow them to do it – until instant messaging (IM). Then it became possible, in effect, to construct a chat group for just two people.

Et direktemeldingsprogram er med andre ord et PC-program som ved hjelp av nettverkstilkobling tillater to eller flere personer å skrive private meldinger til hverandre i sanntid. *MSN* er et av de mest brukte direktemeldingsprogrammene, men det finnes også andre programmer som muliggjør slik kommunikasjon, for eksempel *Google Talk*, *AOL Instant Messenger*, *ICQ* og *Yahoo Messenger*. Kommunikasjon via et slikt program skiller seg fra kommunikasjon i såkalte chattegrupper på Internett ved at kommunikasjon foregår i et eget program på Pc-en, og at man må legge til kontakter, og godta at man blir lagt til på de andres kontaktlister for å kunne kommunisere med andre. I dette prosjektet valgte jeg å bruke direktemeldingsprogrammet *MSN*, mest fordi det er dette programmet jeg har mest kjenneskap til. I det følgende vil jeg ved hjelp av enkelte av Herrings mediumparametre (jf. 2.4.1 og 2.4.4), samt ut fra min egen kunnskap og mine egne erfaringer som aktiv bruker av *MSN* gjennom nærmere 10 år beskrive hva som kjennetegner *MSN*, hvordan det fungerer, og hvilke muligheter og begrensninger det gir for kommunikasjon. Jeg vil også relatere beskrivelsen av *MSN* til intervjuene jeg gjennomførte nettopp via dette programmet.

Et av Herrings mediumparametre er *synkronisitet/asynkronisitet*, det vil si om kommunikasjonen som finner sted, kan klassifiseres som synkron eller asynkron, eller i noen tilfeller som begge deler. Kommunikasjon via et direktemeldingsprogram, er denne som navnet tilsier, synkron, siden den skjer direkte og i sanntid. Kommunikasjon via direktemeldingsprogrammer, som på engelsk kalles for Instant Messaging (IM), skiller seg fra tradisjonelle chattegrupper på Internett ved at man må legge til personers e-post adresse for å kunne snakke sammen. Kommunikasjonen er rask, og man får beskjed med en gang den eller de andre har skrevet og sendt en melding. I *MSN* skjer dette ved et lydssignal og at

vinduet nede på verktøy/oppgavelinjen blinker gult. MSN tilbyr rask og privat kommunikasjon med andre gjennom et eget program installert på pc-en.

Herrings mediumparameter *flyktighet*, handler om lagring av det som skrives når man kommuniserer. Diskusjonstråder på Internett blir lagret, og man kan gå inn senere og se hva som ble skrevet på et visst tidspunkt. Med MSN er det noe annerledes. Her blir det man skriver midlertidig lagret så lenge man har vinduet med samtalen oppe. Når man klikker bort vinduet med samtalen, forsvinner det man har skrevet. Det er imidlertid mulig å kopiere det man har skrevet med, kopiér-funksjonen når man markerer teksten og høyreklikker. Man kan deretter lime inn teksten (samtalen) i et dokument, for i eksempel Word, og lagre dette dokumentet. Jeg benyttet denne fremgangsmåten for lagring av intervjuene. Et potensielt problem ved at man må kopiere og lime inn tekst, og så lagre manuelt, er at man av vane fort kan komme til å klikke bort vinduet når samtalen er over, og at teksten dermed forsvinner. Det var uvant å huske på å lagre intervjuene, da jeg til vanlig i samtaler på MSN bare lukker vinduet når jeg har avsluttet en samtale. Etter litt tilvenning gikk imidlertid dette greit.

To av Herrings mediumparametre som jeg vil trekke inn, er det hun kaller *granularitet* og *meldingsbuffer* (jf. 2.4.4). Når det gjelder *granularitet* i MSN, er det slik at man kan se *når* den andre skriver noe, men man ser ikke *hva* vedkommende skriver før samtalepartnern sender dette. Da ser man hele teksten på en gang. Det at man kan se når kommunikasjonspartneren skriver, er med på å skape flyt i samtalen, fordi man da venter med å skrive og sende noe selv til den andre har skrevet ferdig og sendt meldingen sin. I intervjuene var det i enkelte situasjoner til hjelp at jeg kunne se at den jeg snakket med, holdt på å skrive noe. På denne måten visste jeg at han eller hun formulerte et svar, og jeg slapp å spørre om hun var der, eller om hun i det hele tatt hadde lest spørsmålet mitt. MSN har en grense på 400 tegn per melding (jf. *meldingsbuffer*). Det skapte ingen spesielle problemer at MSN har en begrensning på 400 tegn, da de fleste av meldingene som ble skrevet i intervjuene var kortere.

På MSN kan man kommunisere gjennom flere typer tegn, jf Herrings parameter som tar for seg *tegnsystemer*. Det mest vanlige er å skrive ren tekst til hverandre, men man kan også bruke en slags Paint-funksjon, der man kan tegne som i Paint og sende dette som en melding. Man kan også sende såkalte *nudge* og *emoticons*. Nudge kan oversettes til ”dytt” på norsk, og når man sender et nudge på MSN, fører dette til at samtalevinduet ”rister”. Et

nudge på MSN kan ses på som et slags digitalt dytt eller puff og en måte å få oppmerksomhet fra samtalepartnern på, altså en måte å si at ”jeg er her, er du her?” Et emoticon, eller emotikon på norsk, oppstår når man kombinerer tegn slik at de etterlikner følelsesuttrykk. Kombinerer man for eksempel kolon og parentes, får man frem et slikt smileansikt ☺. Emotikoner kan på en måte være en erstatter for kroppsspråk og ansiktsuttrykk, som det av naturlige grunner er vanskelig å formidle via tekst. I tillegg til tekst, nudge og emotikoner, kan man også overføre filer som dokumenter, bilder, videoer og musikk via MSN. Man kan også kommunisere ved å bruke web-kamera med og uten lyd. Når man bruker web-kamera, har man samtidig mulighet for å skrive vanlige meldinger til samtalepartnern. I intervjuene jeg gjennomførte, var det skrift som dominerte, selv om det noen ganger ble brukt nudge og emotikoner. Dette skjedde imidlertid for det meste i de delene av intervjuene som var mer uformelle.

Vedrørende *anonymitets*-parameteren, vil jeg si at MSN i utgangspunktet ikke er anonymt. Man må ha den andres e-postadresse og den andres godkjenning for å kunne snakke sammen. Et raskt blikk på egen venneliste viser at jeg kjenner alle mine kontakter personlig og utenfor nettet, bortsett fra de fem informantene jeg intervjuet i forbindelse med denne oppgaven. Det kan hende man snakker med en person man ikke kjenner i et chatterom på Internett, og at man deretter legger hverandre til med ikke-identifiserbare e-postadresser på MSN. Om man er anonym, kommer derfor an på om e-postadressen kan si noe om hvem man er, om man kjenner sine kontakter utenfor nettet, og selvfølgelig hvilken informasjon man gjør tilgjengelig for andre, både gjennom profil og det man sier i samtalen. Samtalene er for det meste private, da man som oftest er to som snakker sammen. Man har også mulighet for å sende e-post, da man har e-postadressene til alle man har lagt til på sin venneliste. Ut ifra egen bruk og erfaring tror jeg det på MSN er mest vanlig med privat, én-til-én-samtale med kontakter som man kjenner også utenfor nettet.

Et unntak kan imidlertid være når man anvender MSN til intervju i forskningssammenheng, og man ikke kjenner informantene annet enn via nettet. Når man ikke kjenner hverandre personlig, tar det litt tid før man blir kjent med måten den andre skriver og uttrykker seg på. Dette var også tilfellet i intervjuene mine med informantene. Det gikk likevel overraskende bra å kommunisere uten at vi kjente hverandre, og en grunn til dette kan være at vi har en felles oppfatning av hvordan man bruker MSN, og at vi har så å si de samme konvensjonene for å kommunisere med andre på nett. Jeg merket likevel at jeg enkelte ganger tilpasset meg informanten ut ifra både hva, hvordan og hvor fort han eller hun skrev. Jeg reflekterte over

og endret mine bruksvaner i enkelte av intervjuene. Jeg er vant til at de jeg snakker/skriver med, svarer relativt raskt, så i intervjuene var jeg kanskje litt utålmodig når det tok litt tid før jeg så at informanten skrev et svar. Dette bød likevel ikke på noen spesielle problemer. Jeg tilpasset meg informantens skrivehastighet, og intervjuet gikk sin gang. Det var interessant å legge merke til og reflektere over hvordan mine egne bruksmønstre ble med inn i intervjusituasjonen.

4.3.4 Praktisk gjennomføring av intervjuene

Intervjuene jeg har gjennomført i dette prosjektet, kan på en akse som spenner fra helt lukket og strukturert til helt åpent og ustrukturert (Jacobsen 2005, s. 145), plasseres omtrent på midten. Jeg hadde en intervjuguide med emner og spørsmål jeg kunne tenke meg å få svar på, så slik sett var intervjuet strukturert. Det hendte ofte at et spørsmål og informantens svar på spørsmålet ledet til oppfølgingsspørsmål som oppstod der og da. På denne måten kan man si at intervjuene også var noe ustrukturerte, da de åpnet opp for nye spørsmål, oppklarende spørsmål og spørsmål fra informanten. Intervjuguiden (se vedlegg 3) var delt opp i tre hovedemner, mest for min egen del og for oversiktens skyld. Det viste seg imidlertid at denne inndelingen også var til nytte for informantene, da de på forhånd, over e-post kunne svare på del 1, og at vi kunne ta del 2 og 3 på to ulike tidspunkt. Spørsmålene i den første delen av intervjuet gav ikke rom for så mange oppfølgingsspørsmål, så da så jeg det som mest hensiktsmessig at disse spørsmålene ble besvart av informanten før selve intervjuet. Dette fungerte godt i de tre siste intervjuene, og viste samtidig at informantene var fleksible med tanke på hvilke kanaler vi brukte for å kommunisere.

Det krever både tid og konsentrasjon å skrive til hverandre over MSN, spesielt når man ikke har intervjuspråket (i dette tilfellet norsk) som førstespråk/morsmål. Informantene uttrykte selv at de syntes det var greit at vi delte opp intervjuet. Lengden på intervjuene varierte, noe som skyldtes flere faktorer. Noen intervjuer gikk raskt, da både jeg og informanten skrev forholdsvis fort og klarte å holde samtalen gående. Andre intervjuer tok lengre tid, rett og slett fordi informanten trengte tid på å lese og forstå spørsmålene, og formulere og skrive svar. Videre var det omstendigheter som tilgjengelighet som spilte inn. En av informantene var på jobb og hadde ikke mulighet til å sitte sammenhengende foran Pc-en, og en annen måtte avbryte intervjuet for å hente barn i barnehage. Selv om intervjuene i noen av tilfellene

tok tid, ser jeg ikke på dette som en ulempe. MSN er et fleksibelt medium, da det er forholdsvis enkelt å begynne, avslutte og fortsette en samtale. Tidspunkt for intervjuene ble avtalt enten per e-post, per SMS, eller ved at jeg eller informantene tok kontakt med den andre da vi så at den andre var pålogget på MSN. Dette førte til fleksibilitet rundt det å avtale intervjuer, noe som gjorde intervjuene til en positiv opplevelse. Det hadde vært mer problematisk ved tradisjonelt ansikt til ansikt-intervju om intervjuet tok mye lengre tid enn forespeilet, og om informanten måtte avbryte intervjuet og vi måtte avtale tid og sted for å fortsette.

Det var ikke avtalt på forhånd hvilket språk som skulle brukes i samtalene. Intervjuene ble gjennomført på norsk, og jeg passet på ikke å bruke for mange tekniske og vanskelige faguttrykk når jeg stilte spørsmål. Jeg passet også på at informantene forstod spørsmålene, og nevnte flere ganger at det var bare å si ifra om det var noe som var uklart. Intervjuene kunne like gjerne foregått på engelsk, men det falt seg naturlig å intervjuer på norsk. En nærmere diskusjon om språkbruk i intervjuene finner man i kapittel 5.

Intervju som forskningsmetode var noe ukjent for meg, og i tillegg valgte jeg å bruke et medium som jeg tidligere for det meste har brukt til sosial og uformell kontakt med venner. Derfor var det en ny situasjon for meg å utføre forskningsintervjuer med mennesker jeg ikke kjente eller visste hvem var, over MSN. Dette tok jeg opp med informantene både innledningsvis og avslutningsvis i intervjuet. Intervjuene ble avsluttet med at jeg spurte informantene hvordan de hadde opplevd intervjusituasjonen, og de fleste gav uttrykk for at det var spennende og interessant å besvare slike spørsmål, og at MSN var en fin måte å gjennomføre intervju på. Avslutningsvis spurte jeg også om jeg kunne ta kontakt igjen om det var mer jeg lurte på. Jeg sa også at det bare var å kontakte meg om de senere skulle komme på mer de ville si, eller om det var andre ting de ville formidle. Det var gjensidig enighet om at vi kunne kontakte hverandre om det skulle være behov for det. Med både e-post, SMS og MSN var det enkelt å opprette eventuell kontakt etter at intervjuene var gjennomførte.

Jeg mener at ved å være litt uformell i tonen, gi tilbakemeldinger på informantens svar underveis, opplyse informanten om at han eller hun kan ta den tiden han eller hun trenger, samt å opplyse om at det bare er å spørre om noe skulle være uklart, danner man et tillitsforhold som forhåpentligvis får informanten til å føle seg mest mulig komfortabel. Da

man heller ikke sitter ansikt til ansikt, mener jeg dette bidrar til en mer uformell og komfortabel situasjon både for forsker og informant. Dette peker også Jacobsen (2005, s. 143) på i sin beskrivelse av intervjuer gjennomført per e-post.

4.4 Forskningsetikk

Etiske spørsmål er aktuelle når man ønsker å benytte mennesker som informasjonskilder i datainnsamlingen, eller når man skriver om noe som kan berøre identifiserbare mennesker. Man må ta flere hensyn overfor kontaktpersoner, intervjupersoner eller liknende som hjelper en i forskningsprosjektet, jf Everett & Furseth (2004, s.137).

Regler for oppbevaring av opplysninger som kan identifisere mennesker er strenge, og slike opplysninger kan ikke uten videre benyttes til annen forskning. Bakgrunnen er at enhver person har behov for frihet og rett til vern om privatlivets fred. Informantene skal også få ærlig informasjon om undersøkelsens formål og omfang, og de trenger å vite hva slags deltakelse som er forventet av dem. Videre har deltakerne krav på anonymitet, samt at de når som helst kan trekke seg fra undersøkelsen uten at dette får konsekvenser for dem. Informantene bør også få informasjon om hvordan resultatene av undersøkelsen blir offentliggjort (jf. Everett & Furseth 2004, s. 137). Det var viktig for meg som forsker at informantene mine fikk den informasjonen de hadde krav på, og at de følte seg komfortable med intervjusituasjonen. Informantene hadde ulik kompetanse i norsk, så det var også viktig for meg at den informasjonen jeg gav og de spørsmålene jeg stilte ble forstått av alle fem informantene (jf. 4.4.) Jeg fikk inntrykk av at informantene forstod den informasjonen de fikk. Når det gjelder informantenes personvern, ble det opplyst i informasjonsskrivet (se vedlegg 2) hvordan jeg som forsker ville ta hensyn til dette. Noen av informantene spurte også om dette i selve intervjuet, og jeg opplyste da om at deres anonymitet var sikret, og at de ikke ville kunne gjenkjennes av andre i den ferdige oppgaven.

Høgskolen i Hedmark har oppnevnt *Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste* som sitt personvernombud for forskning. Alle forsknings- og utviklingsprosjekter som innebærer elektronisk behandling av personopplysninger og/eller manuell behandling av sensitive personopplysninger, skal meldes NSD (Høgskolen i Hedmark, 2007). Intervjuer gjennomført via e-post og direktemeldingsprogram, samt senere elektronisk behandling av materialet, regnes som personopplysninger, og går inn under elektronisk behandling av

personopplysninger. Prosjektet mitt ble følgelig meldt til og godkjent hos Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (se vedlegg 1).

4.5 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet gjort rede for hovedtrekkene ved kvalitativ og kvantitativ metode, og har plassert mitt forskningsprosjekt i vitenskapsteoretisk tradisjon. Videre har jeg presentert og begrunnet mitt valg av metode for innsamling av datamaterialet, jeg har presentert noen egenskaper, muligheter og begrensninger ved direktemeldingsprogrammet MSN, samt diskutert og reflektert over aspekter ved det å anvende et direktemeldingsprogram i forskningssammenheng. Jeg har også reflektert over etiske utfordringer og aspekter i en datainnsamlingsprosess som krever elektronisk håndtering av personopplysninger.

5. Presentasjon og analyse av datamaterialet

I dette kapitlet vil jeg presentere og analysere datamaterialet som jeg har samlet inn. Selve materialet består av, som beskrevet i forrige kapittel, intervjuer med fem informanter. Intervjuene ble gjennomført over direktemeldingsprogrammet MSN i løpet av en 16 dagers periode. Utskrift av samtalene, som jeg kopierte fra samtalevinduet i MSN og deretter limte inn i Microsoft Word, utgjorde til sammen 30 A4-sider.

5.1 Å analysere kvalitative data

Etter å ha intervjuet informantene var det særlig fire områder som pekte seg ut, og som derfor kunne fungere som overordnede kategorier i presentasjon og analyse av datamaterialet. De fire hovedområdene eller overordnede kategoriene som pekte seg ut, var ”ung minoritet i Norge”, ”ung og flerspråklig”, ”en mediert hverdag”, samt ”skrivning og lesing i digital kommunikasjon”. En slik kategorisering gjorde at jeg fikk god oversikt over datamaterialet, samt at det gjorde det enklere å se hva en informant sa i forbindelse med hver av kategoriene, og hva som ble sagt av alle fem informantene i forbindelse med hver enkelt kategori. I presentasjonen og analysen av datamaterialet har jeg valgt å ta for meg kategori for kategori. Jeg gir eksempler på hva de fem informantene fortalte i forbindelse med én kategori og analyserer svarene, før jeg går til neste kategori. Til slutt oppsummerer jeg analysen ved å trekke inn den overordnede problemstillingen og de fem forskningsspørsmålene.

I utgangspunktet var det innholdet i det informantene uttrykte, og ikke på hvilke måter de uttrykte det, som skulle være gjenstand for analyse. Med andre ord var det en innholdsanalyse, og ikke en samtale/diskursanalyse, jeg ønsket å gjennomføre. Jeg oppdaget jeg imidlertid at språkbruken i seg selv i enkelte av intervjuene og i e-postene også var interessant, særlig med tanke på flerspråklig praksis i digital kommunikasjon. Jeg la også merke til enkelte leksikalske og grafiske trekk (jf. Crystal i kap.2), men av hensyn til oppgavens omfang vil jeg kun nevne noen slike trekk som jeg mener kan være interessante. Hovedmaterialet for analysen er fremdeles innholdet i det informantene sa, men i tillegg vil jeg også vise noen eksempler på *hvordan* informantene uttrykte seg. På denne måten kan jeg illustrere ett av temaene vi snakket om som det viste seg at det både var vanskelig å stille spørsmål om og svare på spørsmål om, uten å ha konkrete eksempler å støtte seg til, nemlig.

Kodeveksling i digital kommunikasjon. Analysen av datamaterialet er derfor i hovedsak en innholdsanalyse, men der jeg bruker reelle eksempler på flerspråklig praksis i intervjuene, blir analysen også en slags formanalyse med utgangspunkt i Crystal og Herring (jf. 2.4.1).

Jeg har valgt å presentere datamaterialet i form av korte referater, som illustreres ved hjelp av et utvalg utsagn fra intervjuene. Jeg har forsøkt å la alle informantene komme til orde under hver hovedkategori, selv om det var enkelte informanter som skrev flere og lengre svar enn andre. Alle utsagnene gjengis slik de ble skrevet på MSN. Av hensyn til personvernet blir informantene omtalt med fiktive navn. Navnene er tilfeldig valgt ut fra medlemslisten til en Facebook-gruppe for minoritetsungdommer i Norge. Jeg valgte meg navn som gikk igjen flere ganger på medlemslisten.

5.2 Ung minoritet i Norge – en presentasjon av informantene

Jeg vil begynne presentasjonen av datamaterialet med å presentere informantene. Bakgrunnen deres, både når det gjelder opprinnelse, språk, og generell livssituasjon, var emner som vi snakket om i intervjuene. Noen svarte på direkte spørsmål om dette i selve intervjuet, mens andre besvarte disse spørsmålene per e-post på forhånd.

Informantene mine, Nuura, Ying, Farah, Nadia og Amir, har ulike bakgrunn når det gjelder både alder, hvor de kommer fra, hvorfor de er bosatt i Norge, hva de er sysselsatt med og hvilken familiesituasjon de er i. Nuura er fra Somalia og har bodd til sammen seks år i Norge, i ulike deler av landet. Ying er fra Kina. Hun kom til Norge på familiegjengenforening, og har bodd her i til sammen 1,5 år. Nadia, Amir og Farah er alle barn av første generasjons innvandrere fra Pakistan, og er følgelig født og oppvokst i Norge. Informantene befinner seg i aldersspennet fra 18 til ca 30 år, og er til daglig sysselsatt med enten skole, jobb, eller begge deler.

Blant informantene er det altså både første- og andre generasjons innvandrere, og det er ulike grunner til at de nå bor i Norge. Informantenes varierte bakgrunn speiler på mange måter innvandringen til Norge de siste 40 – 50 årene (jf. 2.1.2). Man kan tenke seg at foreldrene til Amir, Farah og Nadia kom til Norge på 1970-tallet, da det var en strøm med

arbeiderinnvandrere særlig fra Pakistan og Tyrkia. Nuura og Ying har andre grunner for at de nå bor i Norge. De har bodd her i henholdsvis 1,5 og 6 år, og tilhører dermed de innvandrerne som har kommet til Norge de senere årene, for eksempel som flyktninger eller som innvandrere som får oppholdstillatelse gjennom familiegjenforening. Med ulike bakgrunner og ulike grunner til at de nå bor i Norge, mener jeg mine informanter viser et interessant utsnitt av dagens flerkulturelle Norge. Tre av informantene representerer en av de største innvandrergruppene i Norge, nemlig de som kan regnes som første- eller andre generasjons pakistanere her i landet.

5.3 Ung og flerspråklig

I denne delen av intervjuene gikk spørsmålene ut på informantenes oppfatning av egen flerspråklige kompetanse og flerspråklige praksis. Spørsmålene omfattet hvilke språk de kan, om de kan språkene muntlig, skriftlig eller begge deler, samt deres egen oppfatning av hvor godt de kan språkene. Videre stilte jeg spørsmål om i hvilke situasjoner, og med hvem de snakker hvilket eller hvilke språk. I forbindelse med dette var det også naturlig å spørre om det hender at informantene bruker to eller flere språk i samme samtale eller kommunikasjonssituasjon. Det var med andre ord fenomenet kodeveksling i muntlig språk jeg var ute etter å belyse, etter først å ha fått en oversikt over informantenes flerspråklighet og flerspråklige praksis.

5.3.1 Kompetanse, funksjon og holdinger

På spørsmål om hvilke språk informantene kan, om de kan skrive, snakke, lese og/eller lytte/forstå språkene, og i hvilke situasjoner og med hvem de bruker hvilke språk, kommer det frem at alle fem informantene i større eller mindre grad kan og bruker mer flere språk. Nuura forteller følgende om hvilke språk hun kan og bruker: ”jeg kan snakker litt norsk og italiensk, litt engelsk, somalisk [...] jeg snakker ofte somalisk og norsk, nesten hver dag [...] jeg snakker med barna mine somalisk, men de prater norsk sammen når leker de”. På samme spørsmål svarer Ying dette: ”morsmålet mitt er kinesisk, og jeg kan også engelsk. Og nå kan jeg litt norsk fordi jeg bor i Norge nå, bruker jeg norsk mer enn engelsk. Men jeg snakker kinesisk hjemme, fordi jeg ikke er vant til å snakke norsk med mannen min.” De tre andre informantene svarer også at de kan og bruker flere forskjellige språk:

Når det gjelder språk, så snakker jeg norsk til dagelig, men bruker morsmålet med foreldrene mine, som er punjabi. Jeg kan blandt annet urdu, hindi, engelsk, litt tysk ved siden av norsk og punjabi. hjemme bruker jeg både norsk og punjabi, norsk med mine søsken og punjabi med foreldre. På skolen er det stortsett norsk, noe engelsk hvis det er utvekslingsstudenter. Venner er det norsk med. Jeg skriver i skole sammenheng eller jobb, da er det norsk. Snakker engelsk og urdu med slekten min i england, pappa sin av slekten er her, med de snakker jeg norsk og litt urdu. (Farah)

Norsk, Engelsk og Urdu (morsmål) er de språkene jeg kan. [...] Hjemme snakker jeg mest norsk, litt urdu og er jeg i tullehumør så snakker jeg engelsk. skole – jobb – venner blir norsk brukt mest, enkelte tilfeller der jeg må bruke morsmål/engelsk. [...] personlig mener jeg kan norsk best. (Nadia)

jeg kan flere språk, noen bedre enn andre. Språk som jeg faktisk KAN kommunisere på er urdu og engelsk. Jeg snakker urdu kun med mamma, derfor snakker jeg ikke urdu flytende. [...] Jeg snakker flytende norsk. Snakker norsk til søsken og pappa. Eller så kan jeg snakke litt tysk som jeg har lært på skolen. Og punjabi er et språk som jeg snakker gebrokkent, men forstår det veldig bra. (Amir)

Informantene viser at de har en sammensatt språkhverdag, der mange språk er representert. Av språk som informantene sier de kan, i ulik grad, finner vi norsk, engelsk, punjabi, urdu, kinesisk, somali, italiensk og tysk. Det varierer fra informant til informant, og fra språk til språk, i hvilken grad de kan de forskjellige språkene. Svarene til informantene fokuserer mest på muntlig kompetanse, men siden intervjuene er skrevne, kan man også få et inntrykk av informantenes skriftlige kompetanse i norsk.

Engen & Kulbrandstad (2004) nevner tre mulige tilnærminger når man skal definere og beskrive hva tospråklighet kan være, og hvem som kan være tospråklig (jf. 2.3.3). Man kan se på språkbrukernes faktiske kompetanse i språkene, språkenes funksjon, og/eller språkbrukerens holdninger til språkene. Jeg vil nå ta utgangspunkt disse tre tilnærmingene for å analysere informantenes svar.

Modellen som viser grader av tospråklighet (jf. 2.2.3), kan være til god hjelp i analysen av svarene som gjelder hvilke språk informantene bruker. De tre informantene som har foreldre og som er født og oppvokst i Norge, har både reseptiv og produktiv kompetanse i det som er foreldrenes morsmål, nemlig urdu/punjabi. Både Farah, Nadia og Amir oppgir at de i ulik grad kan snakke (produktiv kompetanse) og forstå (reseptiv kompetanse) foreldrenes

morsmål (urdu og punjabi), men at de ikke kan lese eller skrive språket. De tre informantene er alle født og oppvokst i Norge, så en grunn til at de kun har reseptiv kompetanse i foreldrenes morsmål, er det er norsk som har vært det dominerende skriftspråket i skole- og jobbsammenheng både når det gjelder reseptiv kompetanse (lesing), og produktiv kompetanse (skrivning). På bakgrunn av det Nuura og Ying forteller om hvor lenge de har bodd i Norge (henholdsvis 6 og 1,5 år), og det de skriver i intervjuene om at de fremdeles lærer seg norsk, kan man forstå det slik at for Nuura og Ying er det henholdsvis somali og kinesisk som er de dominerende språkene. Selv om informantene har ulik grad av kompetanse i de forskjellige språkene, vil jeg definere dem som tospråklige når det gjelder faktisk kompetanse.

I tillegg til faktisk kompetanse i flere språk, viser informantenes svar at de bruker de forskjellige språkene de kan alt etter hvilken situasjon, eller hvilket domene (jf. 2.3.3), de befinner seg i, og hvem de snakker med. Her er det altså språkernes funksjon og formålet med kommunikasjonen som er i fokus. Et typisk trekk ved informantene er at de snakker det de selv definerer som morsmålet, når de er i hjemmedomenet og snakker med familie og slekt. Det viser seg imidlertid at hjemmedomenet ikke er homogent når det gjelder språkbruk. Amir sier for eksempel at han snakker norsk med far og søsken, mens han snakker urdu med moren. Amir sier ikke noe om hvorfor han snakker urdu, og ikke norsk med moren, men om vi antar at moren ikke i like stor grad som Amir har produktiv og/eller reseptiv kompetanse i norsk, fungerer urdu her som en felles språklig plattform. Nuura nevner at hun snakker somali med barna, mens de snakker norsk med hverandre. Dette viser at det ofte er personene man varierer språkbruken etter, da flere personene og flere språk kan befinne seg i samme kommunikasjonssituasjon/domenet.

Når det gjelder holdning til språkene, gikk vi ikke så mye inn på hvilke holdninger informantene hadde til de språkene de oppgav at de kunne og brukte. Enkelte av informantene indikerer likevel en holding til språkene gjennom sine svar. Farah nevner for eksempel at hun hadde mulighet for å få morsmålsundervisning i moskeen, men at hun ikke følte hun hadde behov for å lære punjabi skriftlig: ”jeg hadde mulighet for morsmål undervisning i mosken, etter skole tid, men jeg hadde aldri behov for å skrive eller lese det [punjabi], jeg kan det flytende muntlig, så det er det eneste jeg får bruk for [...]”

For Farah holder det å kunne punjabi muntlig, altså har hun kun produktiv muntlig kompetanse i språket, og virker å være tilfreds med det. Også gjennom Yings og Nadias svar kommer det frem hvilke holdninger de har til det å lære og å bruke flere språk. Ying er opptatt av språkmiljø og sier følgende om dette: ”jeg synes språkmiljø er kjempe viktig. barn kan samtidig lære to eller flere språk. det er ikke lett for de gamle. for meg som mangler språkmiljø, jeg mener jeg ikke kan snakke norsk hjemme, lærer jeg norsk på egen hånd.” Når det gjelder holdninger til språk og hvordan man kan bevare språk mener Nadia følgende:

språkbruk har veldig mye å si om hvem du omgår...er du vokstopp med pakistanere rundt deg som snakker urdu hele tida.. så blir det til slutt at du begynner å snakke urdu...men på den andre siden så er det kanskje litt dumt for jeg merket at de som snakker mer urdu enn norsk...har veldig mange grammatikk feil...jeg sier ikke at flk bare skal snakke norsk/engelsk/urdu/andre språk...men ha en balanse så du ikke glemmer det du har lært.

Nadia og Ying mener begge to at det er viktig å både lære seg språk, og ikke minst bruke dem aktiv slik at man ikke glemmer språkene. Jeg tolker det slik at både Farah, Nadia og Ying har en positiv holdning til det å kunne flere språk, men at det samtidig kommer an på hvilken kompetanse man har bruk for når man bruker to eller flere språk. For Farah og Nadia kan det virke som muntlig kompetanse er viktigere enn skriftlige når det gjelder urdu/punjabi. Dette kan igjen henge sammen med språkenes funksjon (jf. tidligere eksempler under pkt. 5.3.1).

5.3.2 Å blande språk

En naturlig oppfølging av spørsmål om informantenes språkkompetanse og språkbruk er spørsmål som handler om kodeveksling, altså om det hender at informantene veksler mellom to eller flere språk når de kommuniserer med andre, og om de har tenkt noe over hvorfor de eventuelt veksler mellom flere språk. På spørsmål om informantene har tenkt noe over egne språkvalg, kommer det frem at de ikke tenker så mye over hvilke språk de bruker, og hvorfor de bruker språket eller språkene:

Jeg tenker ikke på hvilket språk jeg bruker eller kan gjennom hverdagen, jeg bruker det som jeg synes passer inn, slik at jeg føler meg trygg [...]det er veldig viktig for meg at den jeg snakker med forstår akkurat det jeg mener. derfor bruker jeg flere språk. tror jeg selv føler meg trygg. (Farah)

det kan hende. at jg blander to språk også ja. jeg tror mest det skjer ubevisst.. fordi jeg er oppvokst med to forskjellige språk.. så når noen blander forskjellige språk så er det veldig lett å gli inn... om det da er snakk om norsk/urdu...norsk/engelsk eller engelsk/urdu [...] vel det kan være tilfeller der folk ikke skjønner hva jeg sier på norsk.. så forklarer jeg det på urdu/engelsk..eller vis det er en hel gjeng pakistanere som snakker urdu så snakker jg urdu med dem.. for føler mg litt utenfor når jg snakker norsk da. (Nadia)

Farah bruker det språket som hun synes passer inn, og hun velger språk i ulike situasjoner på bakgrunn av at hun vil at dem hun snakker med, skal forstå det hun sier, noe som igjen fører til trygghet. Nadia sier at hun tror det skjer ubevisst når hun blander språk, men at det at man har evnen til å kunne veksle mellom to eller flere språk fører til at det er lettere å ”gli inn”. Både Farah og Nadia er inne på mulige grunner til at man kodeveksler. ”Å gli inn”, eller føle tilhørighet, er tradisjonelt sett en av flere grunner man kan ha for å kodeveksle. Når man har et språk til felles, fører dette til samhørighet, mens mangel på et felles språk kan føre til for eksempel utestegning. Sitatene viser at trygghet og visshet om forståelse hos den eller de man kommuniserer med, og det at man vil unngå å bli utestengt, kan være grunner når man velger det ene eller det andre eller begge språkene i ulike situasjoner. Forståelse, trygghet og tilhørighet er viktige aspekter for informantene når de velger og veksler språk i ulike situasjoner.

I kategorien ”ung og flerspråklig” var det tre områder som pekte seg ut: informantenes flerspråklige kompetanse, domener for språkbruk og kodeveksling i muntlig kommunikasjon. Informantene viser gjennom sine svar at de har en mangfoldig språkhverdag, der ulike språk blir brukt i ulike situasjoner. Vi får også inntrykk av hvilke holdninger enkelte av informantene har til de språkene de kan. Videre kommer det frem at flere av informantene kodeveksler, noe de selv mener at skjer ubevisst. De nevner likevel trygghet, forståelse og tilhørighet som mulige grunner til at de velger og veksler mellom ulike språk i ulike kommunikasjonssituasjoner. Dette vitner om at kodevekslingen kanskje ikke skjer så ubevisst likevel. Informantene synes å være aktive og bevisste språkbrukere, noe som kom til syne gjennom svarene i intervjuene.

5.4 En mediert hverdag

Det tredje temaet som pekte seg ut i løpet av intervjuene, er det jeg vil kalle for informantenes medierte hverdag. Gjennom både spesifikke spørsmål om hvilke medier

informantene har tilgang til, og mer åpne spørsmål om hvilke medier informantene bruker i løpet av en vanlig dag, kom det frem at alle fem informantene har tilgang til og bruker et relativt stort antall medier, både medier i sitt daglige liv. Jeg stilte også spørsmål som handlet om hva de brukte Internett til, og også her kom informantene med mange interessante svar. Jeg begynte denne delen av intervjuet med å spørre om hvilke digitale medier informantene hadde tilgang til, og hvor de hadde tilgang. Informantene ramset opp en hel del digitale medier, altså digitale medier slik de forstod dette begrepet. Jeg valgte ikke å kommentere det om noen nevnte medier som kanskje strengt tatt ikke er digitale (jf. pkt 1.3).

Amir forteller følgende om hvilke medier han har tilgang til og bruker:

jeg har egentlig tilgang til det meste. [...] jeg har en datamaskin som jeg faktisk har bygget selv, fordi jeg forstår meg på avansert teknologi. Jeg har masse nye mobiler liggende hjemme FORDI jeg tester dem ut en om gangen. Jeg har også tre forskjellige playstation, jeg har nintendo 64, SNES, nintendo WII, XBOX OG gameboy. [...] Jeg synes teknologi er interessant.

Farah forteller at også hun har tilgang til mange medier: ”bortsett fra tv og dvd/video, har jeg nesten alltid med meg. jeg har barbær PC, og mobil med Internett og radio alltid med meg på jobb, skole, hjemme, unntak hvis jeg skal på besøk.” Nuura og Ying nevner også flere medier som de har tilgang til og bruker: ”jeg har viasat, arabsat orpit og hjemmekino, polystation 2, pc og tv, mobil også”(Nuura) og ”jeg har PC hjemme. Jeg har tv, mobil, dvd, radio”. (Ying)

I forbindelse med hvilke medier informantene bruker er det også interessant å si noe om hva de bruker digitale medier, og da spesielt Internett, til. Internett er helt klart en viktig del av informantenes hverdag, og de nevner flere bruksområder som dekker personlige så vel som offentlige behov. Ying sier at hun bruker Internett til å lete etter nyheter, se på film, og ha kontakt med andre. Hun nevner også musikk og bestilling av for eksempel flybilletter som bruksområder. Nuura har også flere bruksområder på Internett: ”jeg bruker snakker med min familie som bor i forskjellig land, betaler faktura, kontakt med venner, finn.no, google, se på film, jobber med oppgaver, lekser”. Farah svarer følgende når jeg spør henne om hva hun bruker Internett til: ”Til alt, skolearbeid, i jobb sammenheng, kontakt med venner, er ganske aktiv Internett bruker. Betalte regninger, andre personlige ting, bestiller klær, sko osv, nyheter. [...] Leser endel nyheter, innlegg, skriver også på forumom noe er interessant.”

I likhet med de andre minoritetsungdommene bruker også Amir data og Internett aktivt:

det går mest til testing av spill og programmer (grafikk, prosessor, grader osv), eller så blir det chatting og Facebook...holde kontakten med folk. Kjøper jo endel ting på nettet..det er mest hardware til pcen, også kan det hende kjøper klær. Betaler også regninger, gjør mye skolearbeid, ser på filmer. (Amir)

Informantene anvender Internett til ulike gjøremål. Nuura nevner blant annet at hun holder kontakt med familie som bor i andre land, noe som kan ses i sammenheng med en side ved globalisering, nemlig ny kommunikasjonsteknologi (jf. 2.2.1). Med en så sammensatt bruk lurer jeg på hvordan informantene har lært seg å bruke PC og Internett, om de for eksempel har lært det av andre familiemedlemmer, om de har hatt kurs, eller om det er andre måter de har tilegnet seg kunnskap og kompetanse på. På spørsmål om dette svarer Farah følgende: ”Jeg har ikke hatt noen kurs, men har lært mye programmer gjennom kurs på jobber, men ellers har jeg lært av meg selv...prøvet meg frem.” Nadia forteller følgende om hvordan hun har tilegnet seg kunnskap om å bruke data og Internett: ”vel det startet med at jeg prøvde meg litt frem på pappas pc...men tror vi fikk data-kurs på barneskolen. vis det er ting jg lurer på så spør jeg venner. I likhet med Farah og Nadia har også Amir lært mye på egen hånd:

selvlært, det er ikke mange i vennekretsen/familien min som er så inn på det med teknologi ogsånt [...] hvis det er noen jeg kjenner som alltid har problemer med pcen, så er det alltid med de ringer. altså, det gjelder ikke bare pcen, men det meste innen teknologi da. Som bidler, mobiler osv.... (Amir)

Sigurd Høst (1998) hevder at en måte å undersøke menneskers mediebruk på er å få dem til å beskrive hvilke medier de bruker i løpet av en vanlig dag. På spørsmål om de kan beskrive en slik dag, gir to av informantene interessante beskrivelser av hvilke medier de bruker til hva. Svarene til Nadia og Farah viser aktiv bruk av forskjellige medier i løpet av dagen:

jeg våkner av mob alarm... og tekster (sender mld) til vedkommende jeg skal jobbe med for å avtale tid...ser litt på tv før jeg går ut av døra (15.00)...bruker mobilen utover dagen/kvelden til jeg er hjemme (23.00). der litt mer tv. Slår på pcen..er innom nettavis...facebook.. og snakker med venner over msn.. og i dag blir jg intervjuet over msn. (Nadia)

hverdag når jeg står opp, så slår jeg av alarmen på mobilen, så sender jeg melding til typen eller svarer på meldinger jeg får... så bruker mobilen som radio og klokke på vei til jobb eller skole, så slår jeg på pc når jeg er på jobb/skole, har den på gjennom heledag, skriver og

leser, sitter på pc fra kl 7-16 ca, så kommer jeg hjem, bruker nettet til å snakke med venner eller se film osv, så snakker jeg en del gjennom mobil/tlf gjennom hele dagen og sender og får en del sms. (Farah)

På forsiden til denne masteroppgaven gjengir jeg et sitat fra et av intervjuene. Sitatet er det Amir svarer når han får spørsmål om han kan beskrive sin digitale hverdag. Amir svarer på noe humoristisk måte at han ikke hadde klart seg uten digitale medier i hverdagen: ”at jeg en dag hadde våknet og ikke hadde hatt tilgang til NOEN som helst digitale medier da... Så ville jeg egentlig ikke våknet in the first place”. Videre sier han at ”så lenge jeg har digitale midler, så er jeg tilgjengelig for andre og andre er tilgjengelige for meg”.

Beskrivelsene til Nadia, Farah og Amir viser at én teknologi eller ett medium ofte har flere funksjoner, som for eksempel at mobil fungerer både som vekkeklokke, radio og kommunikasjon med andre gjennom meldinger, samtaler og Internett. Undersøkelsene til Seip Tønnesen (2007) og Endestad et al. (2004) viser at barn og ungdom i dag har en kompleks digital hverdag, der de hele tiden må bearbeide ulike multimodale inntrykk, de må tolke og analysere disse, samtidig som de selv er produsenter av ulike multimodale uttrykk. Man kan trekke linjer fra funnene i disse to undersøkelsene til det mine informanter forteller om sin egen mediehverdag. Sitatene viser også at informantene bruker en eller flere former for digitale medier nesten til enhver tid i løpet av dagen. Mobilen er alltid med, og den fungerer som både kommunikasjonsmiddel, klokke og radio. Informantene viser mangfold i sin bruk av Internett. Man kan få utført mange tjenester på Internett, og det er enkelt å bestille varer, utføre offentlige tjenester, kommunisere med andre, laste ned musikk og filmer, tilegne seg informasjon ved for eksempel søking ved hjelp av søkemotor, oppslagsverk og nettaviser. Internett er en arena som åpner opp for selvbetjening når det for eksempel gjelder tjenester man før måtte oppsøke institusjoner for å få utført. Informantene opplyser om at de bruker Internett på flere områder i hverdagen, fra skole og jobb til mer personlige formål, som bestilling av varer, nettbank, og kommunikasjon med venner og familie. Internett har blitt en plattform som tjener mange formål i hverdagen til mange mennesker. Litterasitet i nye medier krever kompetanse ut over det å kunne skrive og lese (jf. 2.3.2). Man må kunne bruke mediene rent teknisk, samtidig som det kreves kognitiv kunnskap. Ut fra det minoritetsungdommenes forteller, synes det som de har den kunnskapen og kompetansen som kreves i et mediert og digitalt samfunn.

5.5 Skrivning og lesing i digital kommunikasjon

Med informantenes sosioøkonomiske, etniske og språklige bakgrunn, samt deres egne beskrivelser av sin digitale hverdag og hvilke digitale medier de bruker, i tankene, gikk jeg videre i intervjuet med å spørre om informantenes språkbruk i når de snakket med andre på Internett. I det følgende vil jeg presentere hva informantene svarte på spørsmål om språkbruk og flerspråklig praksis i digital kommunikasjon, samt gi noen eksempler på flerspråklig praksis i intervjuene. Jeg vil deretter med utgangspunkt i Crystal og Herrings tilnærminger til klassifisering av Netspeak og CMD (jf. 2.4.3 og 2.4.4) diskutere om det kan være noen sammenhenger mellom informantenes språkbruk utenfor og på nett og hva kontekst kan ha å si for språkvalg og språkvalg i digital kommunikasjon.

5.5.1 Skrive- og lesepraksiser

I 5.4 spurte jeg hva informantene bruker Internett til generelt. Denne delen handler om hva og hvor informantene skriver og leser på nettet. I sammenheng med lesing og skriving i digital kommunikasjon fikk informantene også spørsmål som handlet om hvilke språk de bruker når de skriver på nettet, hvilke språk leser på og om det hender at de bruker to eller flere språk i digital kommunikasjon. Jeg spurte også om de kunne komme på spesifikke eksempler på egen kodeveksling i når de for eksempel skrev i forum eller chattet med venner, noe som viste seg å være vanskelig for dem. Som nevnt tidligere ble kodeveksling i digital kommunikasjon belyst både ved faktisk kodeveksling i intervjuene, samt ved spørsmål som gikk ut på om informantene kunne si noe om egen kodeveksling i digital kommunikasjon, og om de eventuelt kunne komme med noen eksempler.

Ying forteller at hun leser nyheter på Internett, og da nyheter både på norsk og kinesisk. Videre forteller hun at hun holder kontakten med andre via Internett og at hvilke språk hun bruker kommer an på hvem hun snakker med: ”hvis de snakker norsk, bruker jeg norsk.” På spørsmål om det hender hun blander språk på Internett, sier hun at det skjer sjelden.

Hvis det skjer, er et det i hovedsak engelsk og kinesisk hun veksler mellom. På spørsmål om hun har tenkt over hvorfor hun blander og veksler mellom språkene, svarer hun følgende: ”hvis jeg ikke kan forklare klart, så må jeg bruke forskjellige språker”. Nuura bruker både norsk, somali, engelsk og italiensk når hun skriver og leser på Internett. Hun forteller at hun

leser på somali og at hun snakker med andre somaliske venner via MSN. Hun forteller også at det kommer an på svarer på spørsmål om hun veksler mellom flere språk at hun blander norsk og somali når hun snakker med andre somaliere på MSN som også kunne norsk.

Farah sier dette om egen skrivning og lesing på Internett og i digital kommunikasjon: ”hmmm når det gjelder skolearbeid, så leser jeg og skriver jeg på nettet, og det samme gjelder på jobben, vi har alt over internett. ellers leser endel nyheter, innlegg osv men skriver også på forum om noe er interessant. skriver ikke blogg”. I forbindelse med hvilke språk hun skriver og leser på, svarer Farah at ”det er forskjellig. i skole og jobb sammenheng er det kun norsk, og kanskje litt engelsk. når jeg snakker med venner som har pakistansk bakgrunn bruker jeg norsk og litt urdu. forum bruker jeg norsk. snakker engelsk hvis jeg chatter med kusine fetter i england”. Farah forteller også at det hender hun blander språk i digital kommunikasjon. På spørsmål om hun kan komme på et spesifikt eksempel på kodeveksling, tar det litt tid før hun svarer følgende: ”om jeg ikke kommer på en norsk ord som jeg vet hva heter på urdu bruker jeg det. for eks: jeg skal til "anty" idag, som betyr jeg skal til tante idag.” På spørsmål om hun har tenkt over hvorfor hun kodeveksler i digital kommunikasjon, for eksempel om det er fordi det er ”kult”, eller at ordet eller ordene ikke finnes på norsk eller urdu, svarer Farah rett og slett at ”noen ganger er det lettere å snakke slik siden du føler at du blir forstått bedre, har ingen til med stil å gjøre”.

Nadia forteller følgende om egen skrivning og lesing på Internett: ”jeg oppdaterer ikke statusen min så veldig ofte på fb... svarer på innlegg som jeg synes er interessante... er mest aktiv over msn... men vil nok si at jeg enkelte ganger kun leser og ikke deltar så veldig mye”. Videre forteller hun at hun for det meste bruker norsk når hun skriver på Internett, men at hun av og til skriver på engelsk når hun oppdaterer statusen sin på Facebook. Hun forteller også at hvis noen skriver noe på urdu til henne, så svarer hun uansett på norsk fordi ”jg klarer ik å skrive å urdu.. og har vanskeligheter med å lese det også”.

På spørsmål om hva og hvor han skriver og leser på nettet, svarer Amir dette:

Jeg kommenterer mye når det kommer til facebook, holder kontakten med andre osv.. men jeg hverken skriver eller leser blogger. Jeg bruker kun ett forum nå om dagen, ellers bruker jeg forumer KUN for å feilsøke. Hvis det er noe galt med et program eller noe sånt, så sjekker jeg det opp på forumet om flere har hatt den samme feilen. Jeg leser mye aviser også, bl. a. itavisen.

Amir forteller videre at han bruker norsk når han skriver i forskjellige fora, men at det hender han også bruker andre språk på Internett og når han kommuniserer digitalt med andre: ”Ja, men ikke fordi jeg må...Hender jeg bruker det når jg tuller. Kan hende f.eks noen spør meg om noe, også svarer jeg ”hell no” eller nosånt”. I tillegg til å fortelle om egen kodeveksling i digital kommunikasjon, kodeveksler Amir også i selve intervjuet. Kodevekslingen skjedde uoppfordret før vi i det hele tatt hadde kommet til spørsmålene om flerspråklig praksis og kodeveksling på nett. På spørsmål om han det hender at han blander språk i samme setning i vanlig muntlig kommunikasjon, svarer han med en setning som inneholder to språk: ”Jepp, all the time”. Videre forekommer det kodeveksling når han på spørsmål om sin digitale hverdag svarer følgende: ”at jeg en dag hadde våknet og ikke hadde hatt tilgang til NOEN som helst digitale medier da... Så ville jeg egentlig ikke våknet in the first place”. Når det gjelder andre eksempler på kodeveksling, er det verdt å nevne at Nuura hilser på engelsk med ”hi” innledningsvis og ”see u” avslutningsvis, selv om resten av intervjuet er på norsk.

Alle fem informantene forteller at de skriver og leser på flere språk i forskjellige situasjoner, eller domener, på Internett og i digital kommunikasjon. Det ser ut til at informantenes språklige kompetanse språkbruksmønstre utenfor nettet har likheter med deres språkbruk på nettet, noe som er naturlig. I likhet med vanlig muntlig kommunikasjon, er det også på Internett en tendens at det har noe å si hvem informantene kommuniserer med når de velger og bruker forskjellige språk. Et aspekt ved flerspråklig praksis er som tidligere nevnt kodeveksling. De eksemplene på kodeveksling som Farah og Amir beskriver, er tilfeller av kodeveksling som kanskje like gjerne kunne forekommet i vanlig muntlig kommunikasjon. Farah sier at hun kodeveksler for å gjøre seg forstått, mens Amir sier at det hender han blander språk når han skal tulle. Videre kan eksemplene som viser Amirs og Nuuras kodeveksling i intervjuene, også tolkes som uttrykk for stilistiske virkemidler. Blanding av to eller flere språk som et virkemiddel for å få til forståelse og for å uttrykke en viss stil er vanlige grunner til hvorfor man kodeveksler, både i vanlig muntlig kommunikasjon, og som det indikerer her, også i muntlig-pregede digitale kommunikasjonssituasjoner. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på mulige forklaringer på hvorfor de tilfellene av kodeveksling jeg kunne finne fant sted. I tillegg vil jeg også diskutere mulige forklaringer på hvorfor det *ikke* forekom flere tilfeller av kodeveksling i intervjuene.

5.5.2 Flerspråklig praksis i to typer Netspeak

I forbindelse med hva informantene forteller om hvilke språk de skriver og leser på i digital kommunikasjon og på Internett, at det hender de blander språk når de skriver til andre, og at det finnes faktiske eksempler på kodeveksling i intervjuene, begynte jeg å tenke på hva muntlig og skriftlig preg ved forskjellige typer kan ha å si når det gjelder språkvalg og flerspråklig praksis i digital kommunikasjon. For å søke mulige forklaringer på hva muntlighet og skriftlighet kan ha å si for språkvalg har jeg sett på informantenes språkbruk både i intervjuene på MSN og i e-postene de har skrevet.

En gjennomgang av e-post mellom meg og informantene, og en gjennomgang av intervjuene gjennomført via MSN viser en tendens til at språket er ledigere og har et mer muntlig preg i e-postene enn i intervjuene. Et annet trekk ved språkbruken i henholdsvis e-postene og på MSN, er at mens informantene bruker stor forbokstav etter punktum og i begynnelsen av setninger i e-postene, er bruk av stor bokstav tilnærmet fraværende i intervjuene. Setningene i e-posten er også fullstendige, i motsetning til flere ufullstendige setninger i intervjuene på MSN. Dette indikerer at informantene oppfatter e-post som en type Netspeak som har strengere regler både når det gjelder for eksempel syntaks tegnsetting. Dette sammenfaller med Crystals beskrivelse av muntlig og skriftlig språk, hans klassifisering av forskjellige typer Netspeak, og at for eksempel IM har flere muntlige trekk enn e-post (jf. 2.4.2 og 2.4.3).

Et eksempel som jeg refererer til flere ganger i denne oppgaven, er Amirs svar på spørsmålet om bruk av digitale medier (jf. forsiden og innledningen til oppgaven og pkt.5.5.1). Amir skriver setningen på norsk, men slenger på ett engelsk uttrykk helt til slutt i setningen. Dette eksemplet på kodeveksling kan klassifiseres som kodeveksling med korte innskudd, og er den typen kodeveksling som krever minst flerspråklig kompetanse. Man kan tenke seg at det Amir skriver også er noe han kunne sagt i en muntlig kommunikasjonssituasjon utenfor nettet. Dette eksemplet indikerer at kodeveksling gjerne skjer i de typene Netspeak som har flere muntlige trekk, og at jo mer muntlig preg den aktuelle typen Netspeak har, jo mer naturlig er det å anvende tradisjonelle teorier om muntlig kodeveksling for å beskrive kodeveksling i digital språk.

Man kan stille spørsmål om jeg har godt nok grunnlag for å hevde at kodeveksling skjer oftere i typer Netspeak som har flere muntlige trekk enn skriftlige trekk. Hinrichs' studie om

kodeveksling i blant annet e-post mellom universitetsstudenter (jf. 3.3) viser at studentene, som alle var jamaicanske, vekslet mellom patois og standard engelsk i e-postene. E-post har ifølge Crystal flere skriftlige enn muntlige trekk, og Hinrichs' studie kan dermed være med på svekke min påstand om at kodeveksling gjerne skjer i typer Netspeak som har flere muntlige enn skriftlige trekk. Jeg mener likevel at min påstand kan forsvares. For det første er kodeveksling et fenomen som tradisjonelt er særlig knyttet til *muntlig* flerspråklig praksis (Aarsæther 2008, s. 122), og at de eksemplene jeg har funnet på kodeveksling i eget materialet nettopp har forekommet i en type Netspeak som i følge Crystal (2006) har flere muntlige trekk. Et annet argument for at mine funn og min påstand er gyldig i min studie, og at man ikke automatisk kan bruke Hinrichs' resultater til å generalisere, er at de kontekstuelle forutsetningene for Hinrichs' studie og min studie er forskjellige. Dette vil jeg diskutere nærmere 5.5.3. De tendensene jeg har beskrevet her tar utgangspunkt i to ganske forskjellige typer Netspeak. E-post har ifølge Crystal (2006) sterkere skriftlige trekk, mens IM er en type Netspeak som har tydelige muntlige trekk. Hadde informantene og jeg brukt flere typer Netspeak til kommunikasjon, hadde kanskje tendensen vært en annen. Mine funn i denne kvalitative studien viser én tendens, men resultater fra liknende studier kan vise andre tendenser. Resultater av kvalitativ forskning kan ofte ikke overføres til å gjelde andre tilfeller enn det eller de som er undersøkt. Dette vil jeg diskutere nærmere i 6.1.

Hittil har jeg sett på hva muntlige og skriftlige trekk ved type Netspeak kan ha for språkvalg og språkbruk. Det er dog mer enn grad av skriftlighet og muntlighet som kan være med på å påvirke språkvalg og språkbruk i digital kommunikasjon. Et aspekt som er viktig når man skal analysere en samtale/en tekst, er som tidligere nevnt konteksten, eller med andre ord, alt det som skjer i og utenfor teksten.

5.5.3 Tekst og kontekst i digital kommunikasjon

Hvordan påvirker konteksten det som skjer i teksten? Hva har konteksten å si når det gjelder språkvalg og flerspråklig praksis i digital kommunikasjon? Det er ikke bare *type* Netspeak som kan være med på å forklare flerspråklig praksis på Internett og i digital kommunikasjon. Konteksten, det vil si det som skjer i og rundt teksten, er også viktig å ta med i betraktningen. Her er Herrings situasjonsparametre aktuelle (jf. 2.4.4). I det følgende vil jeg vise hvordan deltakere og deltakerstrukturen, formålet, emnet, tonen, aktiviteten, normene

og koden i samtalene (jf. 2.4.4) kan ha vært med på å påvirke språkbruken og språkvalgene til informantene.

Deltakerne i samtalene var meg selv og de respektive informantene, og *deltakerstrukturen* var følgelig én til én. Jeg vil gå nærmere inn på hvordan deltakerstrukturen kan påvirke språkvalg og språkbruk når jeg tar for meg parameteren *kode*. *Formålet* med samtalene var å fremskaffe informasjon om en gruppe minoritetsungdommers språk- og mediehverdag gjennom å stille spørsmål om emner som handlet om språk og digitale medier. Både når det gjelder formålet med samtalene, og når det gjelder *emnet*, var det jeg som bestemte dette på forhånd. Informantene var informert om hva formålet mitt var og hva vi skulle snakke om, men de visste ikke spesifikt hvilke spørsmål jeg ville stille. MSN er et program som jeg hittil for det meste har brukt til å ha sosial kontakt med venner jeg kjenner fra før, og som regel har ikke emnet for samtalen vært forhåndsbestemt slik det var i intervjuene. En kanal for digital kommunikasjon som jeg i utgangspunktet har brukt til uformelle samtaler med venner, ble nå altså brukt som en kanal for mer formelle samtaler med mennesker jeg ikke kjente fra før, noe som kan ha påvirket både måten jeg og informantene uttrykte oss på. *Tonen* i samtalene var vennlig, og det var interessant å legge merke til at vår oppfatning av konvensjoner var ganske lik. Informantene var ukjente for meg, men gjennom våre samtaler føler jeg at jeg likevel ble kjent med dem. De to siste parametrene Herring opererer med, er *normer* og *kode*, eller med andre ord hvilke skrevne eller uskrevne regler som gjelder for gruppen/diskursen/samtalen, og hvilket eller hvilke språk som brukes i gruppen/diskursen/samtalen. Når det gjelder normer, nevnte jeg tidligere at det syntes som informantene og jeg hadde omtrent de samme oppfatningene av normer for hvordan man fører seg og uttrykker seg på MSN. Vi brukte vanligvis MSN til det samme formålet, nemlig å ha sosial omgang med venner. Jeg la merke til at mine bruksmønstre til en viss grad fulgte med meg inn i intervjuet, selv om intervju kanskje er en noe mer formell måte å kommunisere med andre på. Den siste parameteren til Herring, *kode*, er svært aktuell med tanke på tekst og kontekst.

En grunn til at det ikke forekom flere tilfeller av kodeveksling i intervjuene, kan rett og slett forklares ved å se på min språklige kompetanse og minoritetsungdommens språklige kompetanse. I en vanlig samtale utenfor nettet er det sannsynlig at minoritetsungdommene ville ha brukt somali, urdu eller kinesisk, slik de selv forteller i 5.5.3. De ville kanskje ha brukt forskjellige språk for å stenge ute andre samtaledeltakere, men i en setting som MSN,

der samtalen var privat mellom meg og informanten, hadde det hatt liten hensikt om informanten hadde begynt å skrive på et språk som var uforståelig for meg. En annen grunn til at det ikke var flere tilfeller av kodeveksling i min kommunikasjon med informantene, er at vi har norsk og engelsk som felles språklig plattform. Jeg har ingen kunnskaper i verken urdu, somali eller kinesisk, og da sier det seg selv at eventuell kodeveksling der disse språkene er involverte i samtale med meg blir begrenset. Videre fortalte de tre informantene med pakistansk opprinnelse at de stort sett har muntlig kompetanse i det de kaller foreldrenes morsmål (urdu/panjabi). Når man kun har muntlig kompetanse i et språk, sier det seg selv at man da bruker et språk man har skriftlig kompetanse i når man kommuniserer via et digitalt medium som for det meste er tekstbasert. Når det gjelder Nuura og Ying, er det større sjanse for at de bruker henholdsvis somali og kinesisk i større grad når de skriver i digital kommunikasjon, nettopp fordi de har både produktiv og reseptiv kompetanse i disse språkene. Nuura forteller for eksempel at det hender hun veksler mellom somali og norsk når hun snakker med andre somaliere som også kan norsk på MSN. (jf. 5.5.2)

De eksemplene jeg kunne finne på kodeveksling i intervjuene, var veksling mellom norsk og engelsk, noe som er naturlig med tanke på både konteksten rundt samtalen, hvilke språk deltakerne kan og hva man har til felles med dem man snakker med. Selv om noen typer Netspeak har mer muntlig preg enn andre, og dermed også gir rom for muntlig-preget språkbruk, er det som jeg har vist også andre faktorer som kan påvirke språkvalg, slik som deltakere, hvilke språk deltakerne har kompetanse i, og selve formålet med samtalen eller diskursen.

5.5.4 Oppsummering

Det var vanskelig både å stille gode spørsmål om kodeveksling, og vanskelig for informantene å komme på eksempler på kodeveksling der og da i intervjusituasjonen. Om man skal illustrere kodeveksling i digital kommunikasjon er kanskje det mest fruktbare å hente inn tilfeller av kodeveksling fra ulike fora og nettsamfunn. Dette var en av grunnene til at jeg valgte å inkludere eksemplene på kodeveksling i intervjuene i analysen av datamaterialet. Når det gjelder språkvalg og språkbruk i digital kommunikasjon, mener jeg at både type Netspeak/digital kommunikasjon, og de kontekstuelle rammene rundt kan være

med på å påvirke dette. Dette kom til uttrykk både i sammenlikningen og analysen av skriftmaterialet i e-postene og MSN.

Konteksten til en samtale/tekst er viktig når man skal analysere hva som blir sagt, og hvorfor det blir sagt. For det første var det slik at både informantene og jeg kommuniserte med en person vi ikke kjente fra før, emnet for samtalen var fastlagt og deltakerne i samtalen, altså informant(en) og meg selv, hadde kun norsk og engelsk som felles språklig plattform. Hadde jeg i stedet for eksempel analysert en samtale på MSN som en av informantene hadde hatt med en venn som de hadde tilnærmet lik språklig bakgrunn som, hadde det kanskje forekommet flere tilfeller av kodeveksling. Det var få eksempler på kodeveksling intervjuene, noe som på en måte kan være med på å svekke de sammenhengene jeg hevder finnes. Jeg ser det likevel slik at det kan være vel så interessant å diskutere grunner til hvorfor det *ikke* forekom flere tilfeller av kodeveksling i samtaler mellom meg og informantene, som det er å diskutere *hvorfor* det forekom kodeveksling på MSN og ikke i e-postene.

5.6 Oppsummering av analysen

Når jeg nå skal oppsummere resultatene fra analysen, vil jeg begynne med å gå tilbake til problemstillingen og forskningsspørsmålene som ble presentert i innledningskapitlet.

Problemstillingen var som følger:

Hvordan ser medie- og språkhverdagen til en gruppe unge voksne minoriteter i Norge ut?

Med utgangspunkt i denne overordnede problemstillingen, stilte jeg fire forskningsspørsmål:

- Hvilke språk kan minoritetsungdommene og hvilken kompetanse har de i de respektive språkene?
- I hvilke situasjoner og med hvem bruker de hvilke språk?
- Hvilke digitale medier har minoritetsungdommene tilgang til, og hva bruker de digitale medier til?
- Hvilke faktorer kan være med på å påvirke minoritetsungdommenes språkvalg i digital kommunikasjon?

Analysen av datamaterialet viser at mine fem informanter har en mangfoldig språkhverdag, der mange språk er i bruk i mange forskjellige situasjoner. Det var særlig muntlig kompetanse som ble nevnt i intervjuene, men ut ifra at intervjuene var skrevne, fikk jeg også et inntrykk av informantenes skriftlige kompetanse i norsk. Informantene viser variasjon når det gjelder tilegnelse av språk, hvilke språk de kan på hvilke måter, og hvilke språk som brukes i hvilke situasjoner. Hos tre av informantene var det tydelig norsk som var det dominerende språket, men de fortalte samtidig at de gjerne brukte foreldrenes morsmål hjemme. De to andre informantene er i prosessen med å lære seg norsk (jf. stabilitet ved språkene i 4.3.2), noe som er naturlig siden de har bodd i Norge i henholdsvis 6 og 1,5 år.

Informantene viste også kompleksitet da de fortalte om tilgang på og bruk av digitale medier. To av informantene gav en fyldig beskrivelse av en vanlig digital dag, og ut ifra dette kunne man se at de bruker en eller flere typer digitale medier helt fra mobilarmen går om morgenen til de sitter med Pc-en i fanget før de legger seg. Alle informantene nevnte en rekke digitale medier som de bruker daglig, som mobil og PC. Det jeg la merke til, var at gutten skrev mer om de teknologiske sidene ved PC. Et annet fellestrekk ved informantene var at de hadde lært seg å håndtere og bruke PC og Internett gjennom prøving og feiling, og at de allerede nå hadde lang fartstid og erfaring som brukere av digitale medier. Gjennom både det de fortalte og den fleksibiliteten de viste med tanke på kommunikasjon angående prosjektet og intervjuene, og selve gjennomføring av intervjuene, vurderer jeg det slik at informantene er kompetente aktører i dagens digitale samfunn, og at de er litteraten når det gjelder bruk av nye digitale medier.

I forbindelse med informantenes flerspråklige praksis i digital kommunikasjon, vil si at både informantenes omfattende bruk av digitale medier og digital kommunikasjon, hvilke språk de kan og bruker, type digital kommunikasjon og konteksten for samtalen, kan være med på å påvirke deres flerspråklige praksis på Internett og i digital kommunikasjon.

Når jeg nå har oppsummert resultatene fra undersøkelsen, vil jeg gjerne trekke frem den overordnede problemstillingen, og dermed igjen spørre hvordan språk- og mediehverdagen til en gruppe minoritetsungdommer ser ut. Gjennom forskningsspørsmålene har jeg undersøkt hvilke språk informantene kan, deres bruk av digitale medier, og deres språkbruk i digital kommunikasjon, og på bakgrunn av dette vil jeg hevde at både språkhverdagen og mediehverdagen til informantene er sammensatt, og at slik som analysen viser, henger på flere måter bruk av språk og bruk av digitale medier sammen med språklig praksis i digital

kommunikasjon. Avslutningsvis vil også legge til at jeg mener minoritetsungdommene gjennom sine svar viser at de er reflekterte, og at de faktisk har tenkt over hva det vil si å kunne og å bruke flere språk i hverdagen, hvordan samfunnets krav til digital kompetanse og bruk av digitale medier kommer til syne i deres eget liv. Flere av informantene viste tydelig interesse for prosjektet mitt og syntes jeg tok opp viktige og interessante spørsmål i intervjuene. Deres svar var også viktige for meg, og ved å finne sammenhenger mellom deres svar, og mellom svarene og faktisk språklig praksis i intervjuene, har jeg forsøkt å vise hvordan minoritetsungdommenes språk- og mediehverdag ser ut.

6. Avsluttende diskusjon og konklusjoner

I dette kapitlet vil jeg diskutere det Kvale (1997) refererer til som verifisering og rapportering, i forhold til oppgaven min. Jeg vil med andre ord diskutere gyldigheten og validiteten til denne undersøkelsen. I forbindelse med verifisering vil jeg også nevne noen sterke og svake sider ved oppgaven. Gjennom arbeidet med denne masteroppgaven har metoden så vel som selve datamaterialet som ble samlet inn, vært viktig for meg å beskrive og diskutere. Jeg vil derfor også vie plass til diskusjon og refleksjon over metodevalget og gjennomføringen av intervjuene. Til slutt vil jeg trekke noen konklusjoner, samt nevne noen aspekter som kan være interessante med tanke på videre forskning.

6.1 Verifisering og rapportering

Verifisering er et viktig element i et forskningsprosjekt der intervju anvendes som metode. Verifisering er ifølge Kvale (1997, s. 47) at man undersøker intervjufunnenes *reliabilitet*, *validitet* og *generaliserbarhet*, Kort sagt betyr *reliabilitet* hvor pålitelige resultatene er, og med *validitet* menes hvorvidt en intervjustudie undersøker det den er ment å skulle undersøke. *Generaliserbarhet* går ut på om resultatene av en undersøkelse automatisk kan overføres til å gjelde andre tilfeller enn det eller de som er undersøkt. Verifisering er med andre ord å kvalitetssjekke det materialet man har samlet inn.

Jeg møtte aldri informantene ansikt til ansikt, så et potensielt problem med tanke på resultatenes pålitelighet er at jeg ikke kan være 100 % sikker på at informantene er de som de utgir seg for å være på nett. De to informantene som ble rekruttert via en tredjeperson, er helt klart de som de utgir seg for å være, men det er en liten mulighet for at de tre informantene som ble rekruttert via Facebook ikke er de som de utgir seg for å være. Jeg mener likevel at et nettsamfunn som Facebook, der de fleste opererer med sitt egentlige navn, er en sikker kanal for å skaffe informanter. Videre hadde de informantene som ble rekruttert via Facebook, allerede meldt seg inn i en gruppe som sier noe om deres bakgrunn og interesser, og med mine egne erfaringer med bruksmønstre og konvensjoner på Facebook, vurderer jeg det slik at Facebook ikke er et nettsamfunn der målet er anonymitet og hemmelighold av identitet og tilhørighet. Hadde jeg søkt kontakt gjennom et eller flere nettsamfunn der medlemmene bruker nicknames/kallenavn, og på den måten opptrer semi-anonymt, hadde jeg mest sannsynlig hatt større utfordringer med å komme i kontakt med

aktuelle informanter, og fått bekreftet at de var de utga seg for å være. Her er Facebook i en spesiell posisjon, da man på Facebook helst bruker sitt virkelige navn. På grunnlag av dette anser jeg min fremgangsmåte for å rekruttere informantene i dette forskningsprosjektet på som trygg. Et annet aspekt ved pålitelighet er om jeg kan stole på det informantene fortalte i intervjuene. Jeg mener både rekrutteringsprosessen (jf. ovennevnte beskrivelse av Facebook og anonymitet, samt kapittel 4) og innholdet i minoritetsungdommenes svar er med på å styrke påliteligheten. For det første var det informantene som tok kontakt med meg etter at jeg hadde fått sendt ut en generell forespørsel med informasjon om prosjektet. Jeg ser det lite sannsynlig at noen av informantene ville gått så langt som å lese forespørselen, tatt kontakt med meg, avtalt tid for intervju for så å komme med en rekke ukorrekte opplysninger. Inntrykket av at det informantene fortalte er til å stole på forsterkes av at flere av informantene gav uttrykk for at de syntes det var spennende og interessant å være med på intervju og besvare spørsmål om språk og medier. På bakgrunn av det jeg har nevnt her vurderer jeg det slik at det materialet jeg har samlet inn og de resultatene jeg har kommet frem til, er pålitelige.

I dette prosjektet hadde jeg et relativt lite antall informanter, noe som fører til at mine funn og resultater ikke uten videre kan generaliseres. Det er ikke slik at det fem minoritetsungdommer forteller gjelder alle minoritetsungdommer i Norge. Dette er heller ikke målet med kvalitativ forskning generelt og dybdeintervjuer spesielt (jf. 4.1). Jeg vurderer derfor funnene mine som gyldige i det at de viser de fem informantenes hverdag og livsverden, og dermed *eksempler* på språkhverdagen og den digitale hverdagen til en gruppe minoritetsungdommer i Norge. Generaliserbarhet var ikke målet, og mine funn kan heller ikke generaliseres.

Et dilemma når det gjelder validitet i kvalitativ forskning er at datamaterialet er ikke allment tilgjengelig for etterprøving. Som leser må man stole på at forskeren presenterer det faktiske datamaterialet, men samtidig må leseren være klar over at det materialet forskeren velger å presentere i form av for eksempel referater og sitater kun viser deler av datamaterialet. Når det gjelder selve presentasjonen av datamaterialet, vil jeg trekke inn begrepet *rapportering*. Rapportering går ut på at undersøkelsesfunnene og metodebruken formidles i en form som overholder vitenskapelige kriterier, tar hensyn til undersøkelsens etiske sider, og resulterer i et lesbart produkt (jf Kvale 1997, s. 47). Datamaterialet i denne oppgaven er intervjuer med

fem informanter. I den forbindelse er det nødvendig å vurdere hvordan man på best mulig måte kan presentere datamaterialet når man ikke kan vise til hele intervjueteksten. Kvale (1997, s 188-189) nevner noen retningslinjer for rapportering av intervjusiter. Han sier blant annet at sitatene bør relateres til den generelle teksten, at sitatene bør kontekstualiseres og tolkes, at det bør være en balanse mellom sitater og tekst, og at sitatene bør være korte med en maksimumlengde på en halv side. Datamaterialet som jeg samlet inn og analyserte i denne masteroppgaven, ble kategorisert etter emne og innhold, og ble deretter presentert i form av korte referater og reelle utsagn fra intervjuene. Da datamaterialet var stort, anså jeg det lite fruktbart å trekke inn for mange utsagn fra intervjuene. Dette ville blitt lite lesbart, og det kunne blitt vanskelig å se essensen i svarene.

Som mange andre forskningsprosjekter, har også mitt både svake og sterke sider. Jeg er klar over at det jeg har presentert i denne oppgaven ikke er utfyllende eller ferdig forsket på. Jeg håper derfor at denne oppgaven kan være til inspirasjon for videre forskning på flere spennende felt. Dette vil jeg kommentere nærmere i 6.3.

Svake sider ved oppgaven min kan altså blant annet være at siden jeg har et lite antall informanter, kan ikke resultatene automatisk overføres til å gjelde andre tilfeller. Videre kan også valg av metode ha påvirket resultatenes pålitelighet. Hadde jeg gjennomført intervjuer ansikt til ansikt, hadde jeg kanskje fått et annet datamateriale og andre resultater. Videre viste det seg at det var vanskelig å stille gode spørsmål om kodeveksling, og at det var krevende for informantene å svare på spørsmålene og komme på eksempler og grunner til kodeveksling. En annen metodisk tilnærming kunne kanskje gitt bedre svar på spørsmål om kodeveksling, og ikke minst eksempler på reell kodeveksling. Det er vanskelig å reflektere over hvorfor noe skjer, når det som skjer, ofte skjer ubevisst og uten at man tenker over det der og da. Det er kanskje lettere å se på noe etter at det har skjedd, uten forskerens innblanding, enn at jeg som forsker skal tvinge frem svar og eksempler hos informanten som ikke blir ekte. Det var vanskelig både for meg å stille gode spørsmål om kodeveksling, og for informantene å komme på spesifikke eksempler, mener jeg likevel at jeg har belyst og diskutert noen tendenser gjennom både informantenes svar og reell kodeveksling i intervjuene.

Selv om valg av metode for rekruttering og medium for intervju kan være potensielt svake sider ved oppgaven, vurderer jeg samtidig det slik at mitt valg av metode også kan være en

av oppgavens sterkere sider. Som jeg har vært inne på både i kapittel fire og i dette kapitlet, finnes det ikke så mye litteratur som handler om Internett som verktøy i datainnsamling i kvalitativ forskning. Jeg mener derfor at metodevalget er verdt å diskutere og reflektere over. Videre vurderer jeg oppgavens formål og emne som en av oppgavens sterke sider. I kapittel tre viste jeg at det finnes lite forskning som gir et sammensatt bilde av hverdagen til et utvalg minoritetsungdommer som lever i et digitalt og flerkulturelt samfunn. Ved å operere med flere teoretiske perspektiver som hver for seg og sammen belyser problemstillingen og forskningsspørsmålene, mener jeg at jeg har hatt et godt teoretisk utgangspunkt for å belyse flere sider av minoritetsungdommens liv.

6.2 Internett, e-post og MSN i forskningssammenheng

Da intervjuene var over, og oppgaven begynte å ta form, ble det mer og mer klart for meg at selve metoden og metodevalget mitt fortjente mer oppmerksomhet enn det jeg i utgangspunktet hadde tenkt, da dette viste seg at det ikke fantes så mye litteratur som handlet om Internett og digital kommunikasjon som verktøy i kvalitativ forskning (jf. 4.3.1). I kapittel fire beskrev jeg hvordan Internett, e-post og MSN aktivt ble anvendt til rekruttering, korrespondanse og intervjuer med informantene. I det følgende vil jeg nevne noen aspekter man bør ta hensyn til om man vurderer å bruke Internett i forskningssammenheng samt relatere disse aspektene til mitt eget prosjekt. Jeg vil også kommentere hvordan det fungerte å bruke Internett og digital kommunikasjon aktivt i denne studien.

Uwe Flick (2009, s. 265) nevner noen forutsetninger for kvalitativ forskning online:

First, you should be able to use a computer not only as a luxurious typewriter, but in a more comprehensive way. You should also have some experience using computers and software. Also, you should have access to the Internet and you should enjoy being and working online and you should be (or become) familiar with the different forms of online communication like e-mail, chatrooms, mailing lists, and blogs.

Flick legger vekt på at man som forsker bør kunne bruke pc og Internett på et høyere nivå og at man har erfaring med bruk av pc og software. Flick nevner også noe som er ganske selvsagt, nemlig at man bør ha tilgang til Internett. Man bør også føle seg komfortabel med å være online og å jobbe online, i tillegg til å ha kjennskap til forskjellige typer digital

kommunikasjon. Som aktiv bruker av pc, Internett og forskjellige typer digital kommunikasjon gjennom 10 – 15 år, mener jeg at jeg innehar den kompetansen som Flick nevner. I følge Flick er det ikke bare forskerens kompetanse og tilgang som er viktig om man ønsker å forske online. Det også viktig å ta hensyn til informantenes tilgang til og kunnskap om Internett: ”The prospective participants of your study should have access to Internet and they should be accessible via the Internet” (Flick 2009, s. 265). I dette forskningsprosjektet fikk jeg kontakt med tre av informantene på Internett, nærmere bestemt gjennom nettsamfunnet Facebook, som de siste årene har eksplodert når det gjelder antall brukere. Rekruttering av informanter nettopp gjennom digital kommunikasjon gjorde at det var forholdsvis enkelt å distribuere informasjon om prosjektet (jf. 4.3.2) samtidig som jeg hadde forhåpninger om at informantene hadde noe interessant å si om egen bruk av digitale medier. Bare det at de var på Facebook, og hadde meldt seg inn i en gruppe som sa noe om deres bakgrunn og interesser, gjorde at jeg følte jeg traff informantene på hjemmebane. Kontakten videre med alle fem informantene viste også at de var drevne brukere av digital kommunikasjon. Dette går også frem av analysen i kapittel 5. Vi kommuniserte både via SMS, e-post, Facebook og MSN, og det foregikk uten nevneverdige problemer.

Flick nevner, i tillegg til forskerens og informantenes tilgang til og kunnskap om Internett, også *formålet* med studien som noe man bør ta hensyn til i forbindelse med forskning online: “If these conditions are met on your part, you should consider whether your research is an issue that you can only study by using qualitative research.” I utgangspunktet kunne jeg ha intervjuet informantene ved tradisjonelt ansikt til ansikt intervju, men bade på grunn av geografisk avstand mellom meg og informantene og at det etter hvert ble interessant å undersøke måten informantene uttrykte seg på i to typer Netspeak, vurderer jeg det slik at i var intervju via MSN var den mest hensiktsmessige måten å skaffe data på. I tillegg er denne masteroppgaven som tidligere nevnt skrevet i forbindelse med mastergraden i språk, kultur og digital kommunikasjon, noe som også gjør det aktuelt å bruke digital kommunikasjon som verktøy i forskningen.

Det er mitt eget prosjekt som har vært utgangspunktet for diskusjon om metodevalg og bruk av Internett og digital kommunikasjon i forskning, og jeg vil konkludere med at aktiv bruk av digitale medier fungerte godt i studien min. Dette betyr likevel ikke at bruk av Internett er like aktuelt i andre forskningsprosjekter. Forskerens og informantenes kompetanse i bruk av Internett er viktig å ta hensyn til, det samme er formålet med studien (jf. Flick).

6.3 Veien videre

Denne masteroppgaven er skrevet i en tid hvor utviklingen innenfor digitale medier og digital kommunikasjon er rask. Kanskje denne oppgaven om noen år ses på som gammel i forskningssammenheng, og det som nå kan ses på som nytenkende om noen år kanskje blir sett på som utdatert. Det er viktig at man er klar over dette når man forsker på noe som er i stadig utvikling og at man tar høyde for at det man skriver i dag, kan være gammelt i morgen. På en annen side er det vanskelig å si noe om hvordan digitale medier og digital kommunikasjon vil utvikles i fremtiden. Det som er sikkert er at utviklingen innenfor digitale medier ikke kommer til å stoppe opp med første, og at det er mange spennende temaer, emner og fenomener som kan være gjenstand for videre og senere forskning. I forbindelse med dette tenker jeg først og fremst på tre aspekter ved min egen oppgave, nemlig det å undersøke hvordan medlemmer av innvandrerbefolkningen lever i Norge, deres språkvalg og språkbruk i digital kommunikasjon, og det å anvende Internett og direktemeldingsprogram aktivt i forskningssammenheng.

Å snakke med unge mennesker som av flere grunner nå bor i Norge, men som har sin etniske opprinnelse i andre deler av verden, har vært en positiv opplevelse. Informantene fortalte meg om sine liv, og kom med spennende refleksjoner rundt det å være ung minoritet i Norge i dag. Innvandrerbefolkningen i Norge er spennende og sammensatt (jf. 2.1.2), og den stadige forandringen i hvordan det flerkulturelle Norge ser ut, kan åpne opp for ny forskning.

Det andre aspektet jeg vil trekke inn i forbindelse med veien videre, er forskning rundt språkbruk og kodeveksling i digital kommunikasjon. Kan man for eksempel anvende tradisjonelle teorier og perspektiver når man skal forske på for eksempel kodeveksling i digital kommunikasjon eller gjøre en diskursanalyse av digitale samtaler som foregår innenfor i en forskningskontekst? Dette er interessante spørsmål som åpner opp for grundigere forskning enn det jeg har gjort i dette prosjektet. Videre forskning på språkvalg og flerspråklig praksis krever kanskje nye måter å forholde seg til de tradisjonelle tenkemåtene og diskursene rundt språkbruk, og bruksmønstre. Det tredje aspektet ved min egen forskning som kanskje kan bli mer og mer aktuelt i senere forskning, er valg av metode for rekruttering av informanter, og valg av medium for intervjuer. Aktiv bruk av Internett, e-post og direktemeldingsprogram passer kanskje ikke i alle typer forskningsprosjekt som anvender intervju som metode, men det fungerte godt i mitt forskningsprosjekt. Det finnes noe litteratur om det bruk av Internett i kvalitativ forskning (jf. kapittel 4), men det viste seg

litt vanskelig å finne oppdatert litteratur omkring Internett som verktøy i forskning. Jeg mener derfor at dette tredje aspektet ved prosjektet mitt, nemlig bruk av Internett som verktøy til rekruttering av informanter og innsamling av datamateriale, kan åpne opp for videre og interessant forskning.

Referanseliste

Aubert, W. (1985). *Det skjulte samfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Androutsopoulos, J. (2007). Language Choice and Code Switching in German-Based Diasporic Web Forums. I B. Danet & S. Herring (Red.), *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online* (s. 340-361). Oxford: Oxford University Press.

Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

CIA. (2010, april 21). *The World Factbook*. Lokalisert 22.april 2010, på <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ch.html>

Crystal, D. (2001). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.

Crystal, D. (2006). *Language and the Internet* (2. utg.). Cambridge: Cambridge University Press.

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Danet, B. & Herring, S.C. (Red.), (2007). *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online*. Oxford: Oxford University Press

Durham, M. (2007). Language Choice Online: Globalization and Identity on a Swiss Mailing List. I B. Danet & S. Herring. (Red.), *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online* (s. 319-339). Oxford: Oxford University Press.

Eifring, H. (s.a). Kinesisk. I A. G. Nilsen (Red.), *Store Norske Leksikon*. Lokalisert 4. april 2010, på <http://www.snl.no/kinesisk>

Endestad, T., Brandtzæg, P. B., Heim, J., Torgersen, L. & Kaare, B.H. (2004) *En digital barndom?: En spørreundersøkelse om barns bruk av medieteknologi*. (NOVA Rapport nr. 1, 2004). Oslo: NOVA.

- Engen, T.O., & Kulbrandstad, L.A. (2004). *Tospråklighet, minoritetsspråk og minoritetsundervisning* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Eriksen, T.H. & Sørheim, T.A. (2006). *Kulturforskjeller i praksis: Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Everett, E.L. & Furseth, I. (2004). *Masteroppgaven – Hvordan begynne og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research*. Los Angeles: SAGE
- FN (s.a). *Begrepet globalisering*. Lokalisert 29. mars 2010, på <http://www.fn.no/Skole/Temasider-og-oppgaver/Utvikling/Fakta/Begrepet-globalisering>
- Frønes, I. (2002). *Digitale Skiller: Utfordringer og strategier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gilje, N. & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, E. (1953). *The Norwegian Language in America. A Study in Bilingual Behavior*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Herring, S. (2007). A faceted classification scheme for Computer-Mediated Discourse. *Language@Internet, 1*, article 1. Lokalisert 11. januar 2009, på http://www.languageatinternet.de/articles/2007/761/Faceted_Classification_Scheme_for_CMD.pdf/
- Hinrichs, L. (2006). *Codeswitching on the web*. Philadelphia: John Benjamins.
- Hinrichs, L. (2009, desember 31). *E-mail among Jamaicans*. Lokalisert 7. mai 2010, på <https://webpace.utexas.edu/lh9896/public/hinrichs/onlinecode.html>

-
- Høgskolen i Hedmark (2007 juni 13) *Retningslinjer for mastergradsoppgaver og større studentoppgaver på bachelornivå ved Høgskolen i Hedmark*. Lokalisert 10. oktober 2009, på http://webfronter.com/hihm/Kvalitetsarkiv/menu4/images/retningslinjer_for_mastero_ppgaver.pdf
- Høst, S. (1998). *Daglig mediebruk*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Hårstad, S. (2008, oktober 28). *UPUS – Utviklingsprosesser i urbane språkmiljøer*. Lokalisert 14. januar 2010, på <http://www.hf.ntnu.no/hf/adm/forskning/prosjekter/UPUS>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Kotsinas, U.-B. (2001, april 11). *Från Ekenssnack till Rinkeby ska*. Lokalisert 10. mars 2009 på <http://www.lararforbundet.se/web/papers.nsf/Documents/003F26A6>
- Kress, G. (2003). *Literacy in the new media age*. London: Routledge.
- Kulbrandstad, L.A. (1997). *Språkportretter: Studier av tolv minoritetslevers språkbruksmønstre, språkholdninger og språkferdigheter*. Vallset: Opplandske Bokforlag.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lanza, E. (2003). Om arbeid med tospråklige informanter. I J. B. Johannesen (Red.), *På språkjakt - problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling* (s. 59-81). Oslo: Unipub Forlag.
- Leknes, K.H. (2008, februar 27). Stortrives på datarommet. *Aftenposten*. Lokalisert 7. desember 2009, på <http://www.aftenposten.no>

- Mann, C. & Stewart, F. (2000). *Internet Communication and Qualitative Research: A Handbook for Researching Online*. London: SAGE Publications.
- Markham, A. N. (2005). The methods, politics, and ethics of representation in online ethnography. I N. K. Denzin & Y.S. Lincoln (Red.), *SAGE Handbook of Qualitative Research* (s. 793-820). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Ryen, A. (2005). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skogstrøm, L. (2008, februar 27). Innvandrejenter racere på PC'en. *Aftenposten*. Lokalisert 7. desember 2009, på <http://www.aftenposten.no>
- Statistisk Sentralbyrå. (2009). *Innvandring*. Lokalisert på <http://www.ssb.no/innvandring/>
- Svendsen, B. A. (2004). *Så lenge vi forstår hverandre: Språkvalg, flerspråklige ferdigheter og språklig sosialisering hos norsk-filippinske barn i Oslo*. Oslo: Unipub Forlag.
- Svendsen, B. A. (2009). Flerspråklighet i teori og praksis. I R. Hvistendahl (Red.), *Flerspråklighet i skolen* (s. 31-60). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sørensen, F. (2009). *Internett for alle*. Oslo: Bookworld.
- Tønnesen, E.S. (2007). *Generasjon.com: mediekultur blant barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- UNESCO (2004). *The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes*. Lokalisert 10. januar 2010, på <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001362/136246e.pdf>
- Warschauer, M. El Said, G.R. & Zohry, A. (2007). Language Choice Online: Globalization and Identity in Egypt. I B. Danet & S. Herring, (Red.), *The Multilingual Internet: Language, Culture and Communication Online* (s. 303-318). Oxford: Oxford University Press.

Aarsæther, F. (2004). *To språk i en tekst. Kodeveksling i samtaler mellom pakistansk-norske tiåringer*. Oslo: Unipub Forlag.

Aarsæther, F. (2008). Flerspråklighet og flerspråklig praksis. I M. E. Nergård & I. Tonne (Red.), *Språkdidaktikk for norsklærere: Mangfold av språk og tekster i undervisningen* (s. 110-128). Oslo: Universitetsforlaget.

Vedlegg 1 - NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Lars Anders Kulbrandstad
Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap
Høgskolen i Hedmark
Lærerskolealléen 1
2418 ELVERUM

Vår dato: 21.01.2010

Vår ref: 23397 / 2 / GRH

Deres dato:

Deres ref:

TILRÅDING AV BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 08.01.2010. Meldingen gjelder prosjektet:

23397

En studie av et utvalg minoritetungdommers/ unge voksnes bruks- og språkbruksmønstre i digital kommunikasjon.

Behandlingsansvarlig

Høgskolen i Hedmark, ved institusjonens overste leder

Daglig ansvarlig

Lars Anders Kulbrandstad

Student

Ingeborg Hagen

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

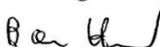
Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, vedlagte prosjektvurdering - kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 30.06.2010, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Grethe Halvorsen

Kontaktperson: Grethe Halvorsen tlf: 55 58 25 83
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Ingeborg Hagen, Elias Hofgaards gate 13, 2318 HAMAR

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no

TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrr.svarva@svt.ntnu.no

TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uio.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

23397

Det behandles i liten grad sensitive personopplysninger, men det tas høyde for at det kan fremkomme sensitive opplysninger i form av at opplysninger omkring morsmål og språkbruk kan avdekke opplysninger om etnisk bakgrunn (jf. pol § 2 nr. 8 a)).

Utvalget består av rundt 10 ungdommer som er 16 år eller eldre, har annen etnisk bakgrunn enn norsk, bruker både norsk og morsmålet i sitt daglige liv og har en viss bruk av PC med Internett. Vi legger til grunn at det er personer som naturlig har tilgang til potensielle informanter som tar første kontakt med disse ved å formidle forespørsel fra studenten, og at studenten derfor ikke får utlevert navn på potensielle informanter før disse har samtykket til dette til kontaktperson eller selv tatt direkte kontakt med studenten.

Utvalget informeres skriftlig om studien og samtykker skriftlig til deltakelse, jf. informasjonsskriv mottatt 08.01.2010. Vi legger til grunn at samtlige informanter får utdelt/tilsendt den skriftlige "forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med masteroppgave", før de samtykker til deltakelse i intervju. For personer i alderen 16-17 år, informeres også foreldre om prosjektet.

Opplysningene samles inn gjennom personlig intervju som tas opp på lydbånd eller intervju over direktemeldingsprogram som for eksempel MSN.

Lydopptak slettes og skriftlige opplysninger slettes eller anonymiseres ved prosjektslutt, 30. juni 2010.

Vedlegg 2 - Informasjonsskriv

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Jeg er masterstudent i språk, kultur og digital kommunikasjon ved Høgskolen i Hedmark, avdeling Hamar og holder nå på med den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er på hvilke måter digitale medier og digital kommunikasjon er til stede i en gruppe minoritetsungdommers liv, og jeg skal undersøke minoritetsungdommers bruksmønstre og språkbruksmønstre i digital kommunikasjon. Jeg er interessert i å finne ut noe om en gruppe minoritetsungdommers forhold til digital kommunikasjon, og hvilket eller hvilke språk minoritetsungdommer de anvender på ulike arenaer.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju 5-7 personer i alderen 16-25 år, og som har annen etnisk bakgrunn enn norsk. Spørsmålene i intervjuet vil dreie seg om språklig bakgrunn, tilgang til og bruk av digital kommunikasjon, hvilket eller hvilke språk man bruker i hvilke situasjoner (som skole, hjemme, med venner), samt hvilket eller hvilke språk man bruker i ulike situasjoner i digital kommunikasjon.

Om det lar seg gjennomføre, vil intervjuet vil foregå over MSN eller et annet chatte-program. Hvis dette ikke lar seg gjennomføre, vil intervjuet foregå ved samtale ansikt til ansikt. Intervju over MSN vil bli lagret og skrevet ut, og intervju ansikt til ansikt vil bli tatt opp på bånd og jeg vil ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta omtrent en time, og vi blir sammen enige om tid og eventuelt sted.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig, innen utgangen av 2009.

Dersom du har lyst å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg eller sende en SMS på 97 01 72 36, eller sende en e-post til ingeborg.hagen@stud.hihm.no. Du kan også kontakte min veileder Lars Anders Kulbrandstad ved institutt for humanistiske fag ved Høgskolen i Hedmark på telefonnummer 62517642 (jobb) eller 90893383(mobil).

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Ingeborg Hagen
Elias Hofgaards gate 13
2318 HAMAR

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studien av bruk og språkbruk i digital kommunikasjon og ønsker å stille på intervju.

Signatur Telefonnummer

Vedlegg 3 – Intervjuguide

Intervjuguide

Intervjuguiden består av tre deler som hver tar opp emner og potensielle spørsmål (og eventuelle svaralternativer om det skulle være nødvendig). Del 1 tar for seg informantens bakgrunn, del 2 tar for seg informantens tilgang til, bruk av og kunnskap om digitale medier og digital kommunikasjon, og del 3 tar for seg bruk av språk i ulike kontekster og situasjoner på internett. Jeg vil begynne intervjuet med å si litt om prosjektet mitt og litt om hva jeg kommer til å spørre om.

DEL 1: Bakgrunn

Informantens bakgrunn, alder, kjønn, språklig situasjon, kontekst og kompetanse etc.

Kan du fortelle litt om:

- Om deg selv? Etnisk bakgrunn, alder, evt. hvor lenge i Norge, sysselsetting, utdanning og jobb.
- Det eller de språkene du kan og/eller bruker daglig? Norsk, engelsk, ”morsmålet”, flere språk? Hvor/hvordan har du lært disse språkene? Hjemme? Kurs/skole? Andre steder? Simultant? Suksessivt?
- Skolegang og morsmålsundervisning.
- Hvilket eller hvilke språk du bruker når du skriver eller snakker hjemme, på skolen/på jobben, sammen med forskjellige venner, med andre familiemedlemmer/slekten, med andre?
- Hvordan en dag ser ut for deg hvis du tenker på de språkene du bruker i løpet av dagen?
- Hvilke eller hvilke språk du føler du kan best? Muntlig? Skriftlig? Reseptiv? Produktiv? Lytte, lese, snakke, skrive?

DEL 2: Tilgang, bruk og kunnskap

Informantens tilgang til og bruk av digitale medier, og digital kommunikasjon

Kan du fortelle litt om:

- Hvilke steder du har tilgang til PC og PC med internett? (For eksempel skole/bibliotek, hjemme, hos venner, egen PC, felles PC hjemme, andre steder?)
- Hva med PC med internett?

- Eventuelt hvor lenge har du hatt PC/dere hatt PC hjemme?
- Hvilke medier du har selv eller har tilgang til? (Som for eksempel spillplattformer som Playstation, Wee, Xbox e.l, mobil, TV, DVD-spiller o.l?)
- Kan du fortelle litt om hva du vanligvis bruker PC/Internett til?
(For eksempel som skriveverktøy, til spill, høre på musikk, finne frem informasjon som skal brukes i skolesammenheng eller jobbsammenheng, læringsplattformer, sende e-post til lærer eller andre elever som har med skole å gjøre, chatting, spilling online og offline, deltakelse på fora og nettsamfunn, tilfeldig surfing etter for eksempel nyheter, handling og banktjenester, offentlige tjenester, andre aktiviteter?)
- Hvordan en ”digital dag” ser ut for deg? Hvilke digitale medier bruker du i løpet av en vanlig dag hjemme, på skole og/eller på jobb? (For eksempel mobil, TV, PC)

Kan du fortelle litt om:

- omtrent hvor lenge du har hatt mulighet til å bruke mobil, PC og PC med tilgang til internett?
- hvor du har lært det kan om å bruke PC og internett? Lært selv? Av andre? På skolen? Andre steder?
- Hvor god føler du at du er til å bruke PC? Internett? Mobil?
- Føler du at du kan lære andre om bruk av PC og internett?

DEL 3: Språk i digital kommunikasjon

Informantens bruk av språk i ulike situasjoner og kontekster på internett

Internett:

Kan du si litt om

- Hvilket eller hvilke språk du bruker når du gjør de forskjellige tingene på internett? (for eksempel spill, forum, chat med kjente og ukjente, skole)
- Spille? Hva slags spill? Hvilket eller hvilke språk er spillet eller spillene på? Spiller du med andre spillere når du selv spiller?

Kan du fortelle litt om:

- Hvordan du kommuniserer med andre på nettet og hvilke eller hvilket språk du bruker i de ulike situasjonene?
- Forum for ting som du er interessert i? Språk?
- Kommunisere med andre, kjente og ukjente? Språk?
- Chatter du? Med hvem? Familie? Venner? Hvor ofte? Chatter dere på norsk? Chatter dere på engelsk? Chatter dere på et språk som ikke er norsk eller engelsk? Chatter dere på et slags språk som er en blanding av flere språk? Har du tenkt noe på hvorfor du eventuelt bruker to språk i samme samtale? Stil? Ekskludering? Kommer ikke på det tilsvarende ordet på det andre språket? Kommer det an på hvem du snakker med? Har du tenkt noe på hvorfor du veksler mellom flere språk? (Inkludere, ekskludere, klargjøre, fremheve, understreke, signalisere sosial tilhørighet eller identitet, hvordan man ønsker å bli oppfattet av andre.)

- Hvilke nettsamfunn har du hørt om?
- Har du profil på noen av disse nettsamfunnene? Kjenner de du som du har som venner i nettsamfunnene i virkeligheten? Vet du hvor de kommer fra?
- Hvilket språk bruker du i nettsamfunnene? Norsk? Engelsk? Et annet språk som ikke er norsk eller engelsk? Blandingsspråk?
- Språkernes funksjon?

Kan si litt om hvilke språk du bruker når du snakker med andre på internett?

- venner?
- Familie?
- ukjente?
- andre?
- Hender det at du bruker to forskjellige språk når du snakker eller skriver med noen? (Som for eksempel at første del av setningen er på norsk, og siste del på et annet språk, eller at det er ett eller to ord som er på et annet språk?)
- Kan du komme på et eller flere eksempler der du har brukt to eller flere språk i samme situasjon på internett? Hva slags situasjon(er) var det? Hvilke språk brukte du/dere? Var det spesielle grunner til at det ble brukt flere språk, eller var det bare naturlig der og da? Er det andre situasjoner eller eksempler på bruk av flere språk som du vil si noe om, som du husker spesielt godt? Kan du illustrere et eksempel?

Avslutningsvis:

- er det noe mer du vil si, spørre om eller ta opp?
- Eventuelle kommentarer og spørsmål